

R.N.I. No. 14593/1957

પાલેસી

PAGDANDI

VOL.69 ISSUE NO. 3 - JUNE 2026 - 52 PAGES - RS. 15/-

Shree Kutchi Visha Oswal Seva Samaj
C.V.O.D., Jain Mahajanwadi, 3rd Floor, 99-101, Keshavji Naik Road, Chinchbunder, MUMBAI - 400 009.
Phone : 23714674 / 2377 3032 - E-mail : pagdandi@kvoss.org

સમાજના સર્વાંગી વિકાસ માટે સતત કાર્યરત

શ્રી કચ્છી વીશા ઓસવાળ સેવા સમાજ

શ્રી ક.વિ.ઓ.દેરાવાસી જૈન મહાજનવાડી, ત્રીજે માળે, ૯૯-૧૦૧, કેશવજી નાઈક રોડ ચીંચબંદર, મુંબઈ - ૪૦૦૦૦૯

૨૩૭૧૪૬૭૪, ૨૩૭૭૩૦૩૨, ૨૩૭૧૫૦૫૦, ૨૩૭૧૫૧૫૧, ૪૦૧૬૪૩૪૩ / + Email : ksevasamaj@gmail.com + Website : www.kvoss.org

ક.વી.ઓ. સેવા સમાજનું દરેક ઘરે પહોંચતું અને વંચાતું નિષ્પક્ષ માસિક મુખપત્ર એટલે પગદંડી. રીતિ-રિવાજ, સમાજ સુધારા, રૂઢિઓ, છૂટાછેડા, આરોગ્ય, અભ્યાસ, દેશ-વિદેશ, સમાજની સંસ્થાઓ, ચૂંટણીઓ, ધાર્મિક, રાજકારણ, દરેક સમસ્યા અને એના નિરાકરણને વાચા આપતી જાગૃતિની પ્રજ્વલિત મિશાલ એટલે પગદંડી. સમાજના વિચારવંત લેખકો અને વિવિધ સ્તરોના લોકોને જોડી રાખનાર કડી એટલે પગદંડી.

છેલ્લા સાત દાયકાથી વધારે સમયથી ક.વી.ઓ. સેવા સમાજ દ્વારા પ્રકાશિત પગદંડી, સમાજની આન, બાન અને શાન છે. ક.વી.ઓ. જ્ઞાતિના શ્રેષ્ઠ તેમ જ વિચારશીલ લેખોથી સંપાદિત પગદંડી આઠ હજારથી વધારે કુટુંબો નિયમિતપણે વાચી છે. તે ઉપરાંત એની ડિજિટલ કૉપી પણ સોશિયલ મીડિયાના માધ્યમથી અગિણત વાચકોમાં લોકપ્રિય છે.

આપ આપના ધંધા, રોજગાર, દુકાન કે વિવિધ ઉત્પાદનની વસ્તુઓની જાહેરખબર પગદંડીમાં આપી, આપના દુકાન, પ્રોડક્ટની બ્રાન્ડને વધુ મજબૂત કરી શકશો. આપની જાહેરખબરથી આપના ધંધા, આપના પ્રોડક્ટ ઉપરાંત ક.વી.ઓ. સેવા સમાજની વિવિધ સમાજોપયોગી પ્રવૃત્તિઓને પીઠબળ મળશે.

જાહેરખબરનો પ્રકાર	વાર્ષિક દર
બ્લોક એન્ડ વ્હાઇટ અડધું પાનું	રૂ. ૨૫,૦૦૦/-
બ્લોક એન્ડ વ્હાઇટ આખું પાનું	રૂ. ૫૦,૦૦૦/-
મલ્ટિકલર 100 GSM Art Paper (કવરપેજ - અંદરનું બીજું/છેલ્લેથી બીજું)	રૂ. ૯૦,૦૦૦/-
મલ્ટિકલર 100 GSM Art Paper (કવરપેજ - છેલ્લું પાનું)	રૂ. ૧,૦૦,૦૦૦/-

સંપર્ક - ૦૨૨ ૨૩૭૧ ૪૬૭૪; ૦૨૨ ૨૩૭૭ ૩૦૩૨; ૯૬૧૯૨ ૩૩૦૦૦

લિ. તંત્રીઓ

પગદંડી

જૂન ૨૦૨૬

અનુક્રમણિકા

લેખ	લેખક	પાના નં
તંત્રીસ્થાનેથી.....		
પગદંડી.....	સંજય ચંદનબેન વિસનજી છેડા.....	૫
પ્રમુખશ્રીની કલમે	બિમલ જવેરબેન લાલજી વોરા	૯
પગ મેં ભમરી.....	લીલાધર હાંસબાઈ માણેક ગડા ‘અધા’.....	૧૨
‘‘આપણાથી થઈ શકે એટલું આપણે કરીએ’’		
કોઈ એવી વ્યક્તિ.....	ગુલાબ પાનબાઈ રવજી દેઢિયા.....	૧૬
ડિગ્રી કે સ્કિલ (કૌશલ્ય)?.....	રાજન ભાનુબેન કાંતિલાલ ધરોડ.....	૧૮
ચાલમાંથી ચાલીસમા માળ સુધી.....	વસંત મોંઘીબાઈ ઉમરશી મારુ.....	૨૧
આપણા સમાજની પ્રતિભા હેતલ ઝવેરબેન વસનજી ગલિયા.....	સંકલન: સૂર્યકાંત અમૃતબેન દામજી કક્કા.....	૨૫
ચારિત્ર્યની ખરી કસોટી.....	પરેશ કેસરબેન ગાંગજી શાહ (નિ:શબ્દ).....	૨૮
સુખાકારીનું સંકટ.....	ડૉ. શિરીષ ભાનુમતિબેન ચુનીલાલ માલદે.....	૩૧
એકતાની કસોટી?.....	વિનિત સરલાબેન દિનેશ ગડા	૩૪
દેવપુરની લૂંટ.....	વસંત જેઠીબાઈ લીલાધર ગાલા	૩૭
જીવો અને જીવવા દો.....	રાજેશ જવેરબેન નરશી સાવલા.....	૪૦
‘સમયનું મૂલ્યાંકન’.....	જયંત ગોમીબેન ગણશી જાગાણી.....	૪૨
આજની યુવા પેઢી.....	નયન પ્રજ્ઞાબેન હરેશ નિસર.....	૪૪
પગદંડીને પત્ર		
ખાલીપો નાટક.....	મણિલાલ લક્ષ્મીબેન પ્રેમજી દેઢિયા.....	૩૦
ઉર્મિલહર.....	સંપાદન : વિશન પાનબાઈ દેવરાજ નાગડા.....	૪૬
Career Guidance Seminar & Aptitude Test 2026.....	નયન પ્રજ્ઞાબેન હરેશ નિસર.....	૪૮
સાંત્વન.....	.....	૪૯
મુખપૃષ્ઠ ચિત્ર અને માહિતી	પ્રિતુલ જયલક્ષ્મી કાંતિલાલ શાહ	૧૧

ટાઈપસેટીંગ : ધીરેન તારાબેન મુરજી ગાલા (કોટડા (રોહા) - ફોર્ટ) મોબાઈલ : ૯૮ ૩૩ ૫૪ ૧૦ ૪૦

પગદંડી કાર્યાલય ફોન : ૨૩૭૧ ૪૬૭૪ ટેલી ફેક્સ - ૨૩૭૭ ૩૦૩૨

Printed and Published by Aswin Popatlal Malde on behalf of K.V.O. Seva Samaj. Printed at Meghart Colour Crafters, 42, Ideal Indl. Estate Mathuradas Mill Compound, Senapati Bapat Marg, Lower Parel, Mumbai-400013. and published from Shri Kutchhi Visa Oswal Seva Samaj, C.V.O.D. Jain Mahajanwadi, 3rd Floor, 99/101, Keshavji Naik Road, Chinch Bunder, Mumbai -400009. Editor : Aswin Popatlal Malde

ATUL GALA
MO. 93 2222 1205
ROHIT GALA
MO. 98200 99251

Gala Caterers®

FINEST IN FOOD INDUSTRY

SINCE 1977

RAJESH GALA
MO. 98200 32010/50
CHIRAG GALA
MO. 97 0202 9280

Catering Services

Celebrate The Joy Of Togetherness With Flawless Food Catering...!

- Birthday Party
- Wedding Catering
- Buffet Catering
- Corporate Catering
- Business Event
- Special Occasions

📍 5, Natraj Building, Laxmi Narayan Lane, Matunga (C.R), Mumbai - 400019.

www.galacaterers.in

info@galacaterers.in

તંત્રીર-ચાનેથી

પગદંડી

સમુદ્રકિનારે અદ્ભુત દૃશ્ય હતું. એક તરફ વાનરસેના વિશાળ પર્વતો ઊંચકી રહી હતી, મોટા મોટા ખડકો સમુદ્રમાં ફેંકાઈ રહ્યા હતા, શ્રીરામ માટે લંકા સુધીનો રામસેતુ બંધાઈ રહ્યો હતો. દરેક યોદ્ધા પોતાની શક્તિ પ્રમાણે કાર્ય કરી રહ્યો હતો.

એ દરમિયાન એક નાનકડી ખિસકોલી વારંવાર દરિયાના પાણી સુધી દોડી જાય... પોતાના શરીરને ભીનું કરે... પછી રેતીમાં આળોટે... અને ફરી સેતુ તરફ દોડી જઈ શરીર પરથી રેતી ખંખેરી આવે.

આ જોઈને વાનરોને હસવું આવ્યું. એક વાનરે પૂછ્યું - “અરે! અહીં પર્વતો ખસેડાઈ રહ્યા છે... અને તું આ બે ચપટી રેતીથી શું બદલાવી લેશે?” ખિસકોલી થોભી. નાનકડી આંખોમાં અદ્ભુત શાંતિ હતી. એ ધીમેથી બોલી :

“ભલે હું મોટા પથ્થર ના ઊંચકી શકું, પણ જ્યારે પ્રભુ રામનો ઈતિહાસ લખાશે, ત્યારે તેમાં મારું યોગદાન શૂન્ય ન હોવું જોઈએ.”

કહે છે કે એ ભાવનાથી પ્રસન્ન થઈ શ્રીરામે પ્રેમથી ખિસકોલીની પીઠ પર હાથ ફેરવ્યો... અને ત્યારથી જ ખિસકોલીની પીઠ પર ત્રણ લીટીઓ પડી.

કુદરતમાં ખિસકોલી વિશે બીજી એક અદ્ભુત વાત કહેવામાં આવી છે.

ખિસકોલીઓ અવારનવાર બીજ, સૂકા મેવા અને નાના દાણા ભેગા કરે છે. પછી એને જમીનમાં અલગઅલગ જગ્યાએ દાટી દે છે - ભવિષ્યમાં ઉપયોગ માટે, પરંતુ કુદરતની કરામત એવી છે કે મોટા ભાગે ખિસકોલીએ દાટેલાં બીજ ક્યાં રાખ્યાં એ ભૂલી જાય છે અને વર્ષો પછી એ જ બીજ જમીન ફાડી બહાર આવે છે, નાનકડું અંકુર બને છે, પછી છોડ બને છે અને એક દિવસ વિશાળ વૃક્ષ બની આખા સમાજને છાંયો આપે છે. ખિસકોલીને કદાચ યાદ પણ નથી હોતું કે એ વૃક્ષ પાછળ તેનું યોગદાન હતું.

સમાજમાં વિચારોનું પણ કંઈક આવું જ છે. એક વડીલની ચિંતા, એક યુવાનની બેચેની, એક લેખ, એક ચર્ચા, એક પ્રશ્ન, વાચકોનો પ્રતિસાદ આ બધું શરૂઆતમાં કદાચ નાનું લાગે, પરંતુ સમય જતા એ જ વિચાર સમાજમાં પરિવર્તનનાં વૃક્ષ બની ઊભાં થાય છે.

કેટલાક લોકો પર્વતો ખસેડે છે, કેટલાક લોકો સંસ્થાઓ ઊભી કરે છે, કેટલાક લોકો કરોડોનું દાન આપે છે અને કેટલાક લોકો... માત્ર એક વિચાર મૂકે છે, પરંતુ ઘણી વાર સમાજને બદલતા એ જ “નાના વિચારો” હોય છે. “પગદંડી” કદાચ એ જ નાનકડી ખિસકોલીનો પ્રયાસ છે.

સમાજના ‘રામસેતુ’માં રેતીના આ કણો પણ એટલા જ જરૂરી છે.

“પગદંડી” પણ કદાચ આવા જ બીજા વાવવાનો એક પ્રયાસ છે. કેટલાક લેખ તરત અસર કરે છે, કેટલાંક ચર્ચા જગાવે છે, કેટલાંક વિરોધ ઊભો કરે છે અને કેટલાંક વર્ષો પછી સમાજની દિશા બદલે છે. કોઈ લેખ નવી વિચારસરણીનું બીજા બને છે. કોઈ લેખ ખોટી પ્રથાઓ સામે પ્રશ્ન ઊભો કરે છે. કોઈ લેખ જૂની માન્યતાઓ સામે મૌન બળવો શરૂ કરે છે. કોઈ લેખ સમાજને પોતાની અંદર ઝાંખી કરવા મજબૂર કરે છે અને કદાચ એ જ કોઈ પણ વિચાર મંચની સૌથી મોટી સફળતા છે.

(હવે તમે કહેશો કે આ બધી વાત તો પહેલાં એપ્રિલ, ૨૦૨૩માં થઈ ચૂકી છે. તો હવે શું છે?) તો વાત જાણો એમ છે કે

‘ક.વી.ઓ. સેવા સમાજ’ની એકાંકી સ્પર્ધામાં એક નાટક ભજવાય છે - The Expiry Date. એ નાટકથી પ્રભાવિત થઈને ઑગસ્ટ ૨૦૨૫માં રાજેન ભાનુમતી કાંતિલાલ ધરોડ દ્વારા ‘પગદંડી’માં એક લેખ લખાય છે “ખાલીપો”.

લેખમાં એક ખૂબ મૌન, પરંતુ ઝડપથી વધતા પ્રશ્નને વાચા અપાય છે. વરિષ્ઠ નાગરિકોને મૂંઝવતો ‘ખાલીપો’ અને એ પછી આપણા શ્રી પન્નાલાલ લક્ષ્મીબેન ખીમજી છેડા, ક.વી.ઓ. સેવા સમાજના અધિકારીઓને આ વાત પર ગંભીરતાથી વિચારવા કહે છે અને કહે છે કે આ સમસ્યા પર માત્ર એક લેખ લખીને આપણે બેસી નહીં શકીએ. આપણે આના ઉકેલ વિષે પણ વિચારવું જ રહ્યું.

પછી ચર્ચાઓ શરૂ થઈ, સંવેદનાઓ જોડાઈ અને એ જ વિચાર પરથી ક.વી.ઓ. સેવા સમાજ દ્વારા “ખાલીપો” નામનું નાટક સમાજ સમક્ષ આવ્યું. આ નાટક માત્ર મનોરંજન ના રહીને સમાજ માટે અરીસો બની ગયું. નાટકના કેટલાય શોમાં લોકોની આંખોમાં આંસુ હતાં કારણકે મંચ પર ચાલતી વાર્તામાં તેમને પોતાનું ઘર દેખાતું હતું. પોતાનાં માતા-પિતા દેખાતાં હતાં. પોતાની

આવતી કાલ દેખાતી હતી અને જ્યારે આ આ તંત્રીલેખ વાંચી રહ્યા હશે ત્યારે ‘ખાલીપા’ને આપો ‘ખો’ની એક સર્જનાત્મક સ્પર્ધા પણ શરૂ થઈ ગઈ હશે. આ સ્પર્ધામાં સમાજના દરેક જાગૃત નાગરિક પાસેથી આ સમસ્યા માટે થોડુંક વિચારવાની એક અપેક્ષા છે. એક નવો વિચાર, એક નવીન સૂચન, એક નાનકડો દાખલો, વિચારો, લેખો, ઓડિયો કે વિડીયો રિલ બનાવો. શક્ય છે આપના એક વિચાર માત્રથી કોઈને જીવવાની નવી રાહ મળી જાય.

‘ક.વી.ઓ. સેવા સમાજ’ની એક એકાંકી સ્પર્ધામાંથી પગદંડીમાં એક લેખનું બીજ, એ પછી પગદંડીના અનેક વાચકોની સંવેદના, એક સંસ્થાની પ્રતિબદ્ધતા અને આખા સમાજમાં ચર્ચાનો પ્રવાહ. કદાચ પરિવર્તન હંમેશાં આમ જ ઉદ્ભવતું હશે.

આ સમગ્ર ઘટનામાં સૌથી મહત્વની વાત એ નથી કે એક લેખ પરથી નાટક બન્યું કે એક સ્પર્ધા શરૂ થઈ, સૌથી મહત્વની વાત એ છે કે સમાજે એક વિચારને ગંભીરતાથી સાંભળ્યો. ઘણીવાર સમસ્યાઓ આપણી આસપાસ જ હોય છે, પરંતુ તેને નામ આપનાર, તેને શબ્દ આપનાર અને તેની સમાજની વચ્ચે મૂકનાર કોઈ જોઈએ. “ખાલીપો” એ માત્ર વરિષ્ઠ નાગરિકોની વ્યથા નથી, પરંતુ સમાજની સંવેદનાની કસોટી છે. જો એક લેખ કોઈ એક વ્યક્તિને વિચારવા મજબૂર કરે, એક પરિવારને પોતાના વડિલો તરફ પાછું વાળે અથવા એક સંસ્થાને કોઈ નવું પગલું ભરવા પ્રેરણા આપે, તો એ માત્ર લેખ નથી રહેતો - એ સમાજ પરિવર્તનની શરૂઆત બની જાય છે.

સમાજને ફક્ત ઈમારતો, કાર્યક્રમો અને મંચોની જરૂર નથી. સમાજને વિચારની પણ જરૂર છે. એવા લોકોની જરૂર છે જે પ્રશ્ન પૂછે. એવા લેખકોની જરૂર છે જે અસ્વસ્થ કરનારી સચ્ચાઈ લખવાની હિંમત રાખે. એવા વાચકોની જરૂર છે જે ફક્ત વાંચે નહીં, વિચારે પણ, એવા વિવેચકોની જરૂર છે જે વિરોધથી ડરે નહીં અને એવી સંસ્થાઓની જરૂર છે જે નવા વિચારોને જગ્યા આપે કારણકે દરેક પરિવર્તન પહેલા વિચાર તરીકે જન્મે છે પછી ચર્ચા બને છે, પછી સ્વીકાર બને છે અને અંતે સમાજની નવી દિશા બને છે.

કદાચ ‘પગદંડી’ હજુ રાજમાર્ગ નથી, પરંતુ દરેક રાજમાર્ગની શરૂઆત ક્યારેક એક નાનકડી ‘પગદંડી’થી જ થઈ હોય છે. અને કદાચ વર્ષો પછી આજે લખાતા આ નાના વિચારો જ સમાજનાં વિશાળ વૃક્ષો બની આવનારી પેઢીઓને છાંયો આપશે.

ચાલો સૌ મળીને આ “ખાલીપા”ને આપો ‘ખો’.

- સંજય ચંદનબેન વિસનજી છેડા

- રતાડિયા ગણેશવાલા, મો.: ૯૮૯૨૮૧૫૩૬૭

अंबीका बेग हाईस

: उत्पादक अने विक्रेता :

सर्व प्रकारनी लेडीज बेग्स, स्कूल बेग्स,
मनी पर्सास अने कोम्पलीमेन्टरी आईटमस

३२१, अब्दुल रहेमान स्ट्रीट, कोईट मार्केट पास, मुंबई-४०० ००३.
फोन : ओफिस : २३४३ ५४२९, २३४३ ८४९४ • हेक्स : ५९३५ ६०४४

लकी बेग हाईस

६५, मारलेन रोड, BST क्वार्टर्स सामे, मुंबई - ४०० ००८.

टेलिफोन : २३०२ १६४२, २३०२ १६४४

www.luckybaghouse.com

પ્રમુખશ્રીની કલમે

✧ બિમલ જવેરબેન લાલજી વોરા ✧

‘મેડિકલેમ’ જીવનનો અવિભાજિત કાગળ

જેમ જીવન જીવવા આ સોસાયટીમાં જન્મ દાખલા (Birth Certificate) જરૂરી છે, તેમ સારું જીવન જીવવા મેડિકલેમ પણ એટલું જ જરૂરી બની ગયું છે. જો આ કાગળ ના હોય તો આજની વધતી જતી મોંઘવારીમાં હોસ્પિટલ અને દવાઓના ખર્ચા તમને થકવી નાખશે.

‘શું છે આ મેડિકલેમ ઈન્સ્યોરન્સ’

જો તમે Health Insurance ઉતરાવ્યો હોય તો, જે ખર્ચાઓ આપણા પ્લાનિંગમાં નથી, એટલે કે આકસ્મિક રીતે જો હોસ્પિટલનો ખર્ચો આવી જાય અને કોઈ મોટું ઓપરેશન કરાવવું પડ્યું તો એ સમયે મેડિકલ ખર્ચાને પહોંચી વળવા પૈસા માટે ભાગાદોડી કરવી પડે. આ મેડિકલેમથી પૈસા ભર્યા વગર (Cashless) સારવાર લઈ શકાય.

ભારતમાં કેન્દ્ર સરકાર અને રાજ્ય સરકાર નાગરિકો માટે ઘણી યોજનાઓ ચલાવે છે, જેવી કે Ayushman Bharat અને Mahatma Jyotirao Phule Jan Aarogya Yojna. સરકારની આ યોજનાઓમાં લિમિટેશનના કારણે પૂરતા લાભ મળતા નથી. સમયસર ટ્રીટમેન્ટ મળી રહે એ માટે પ્રાઈવેટ કંપનીઓની Medclaim Policy સરળ અને સુખરૂપ રહે છે. ભારતમાં લગભગ ૨૦ કંપનીઓ છે જેમાં ચાર સરકાર સંચાલિત છે અને બાકીની ૧૬ મોટા માળખા સાથે ચાલી રહી છે. ભારતમાં લગભગ ૫૦ કરોડ એટલે કે ૩૭% to ૪૦% નાગરિકો Health Care Insuranceથી કવર છે. સરકાર પણ સ્વાસ્થ્ય માટે દર વર્ષે લગભગ ૮૦,૦૦૦ કરોડ રૂપિયા બજેટમાં ફાળવે છે. જોબ ક્રિયેશન માટે Health Insurance એ સરકાર માટેનું ઉત્તમ પ્રાધ્યાન છે.

આપણે શું કરવું જોઈએ ?

મેડિકલ ઈન્સ્યોરન્સ લેતી વખતે ખાસ ધ્યાનમાં રાખવા જેવી બાબતો :

૧) કવરેજ (ઓછામાં ઓછું ૫ લાખ એક ફેમિલી ટીઠ હોવું જોઈએ)

૨) રૂમ રેન્ટ કેપિંગ ન હોવી જોઈએ.

૩) બધી બીમારી કવર થાય અને વેઈટિંગ પિરિયડ ઓછો હોવો જોઈએ.

- ૪) પોલિસી કઢાવતી વખતે બધી બીમારીઓ ખાસ કરીને B.P. / Diabities / Thyroid / Cardiac / ઘૂંટણના પ્રોબ્લેમ અને કોઈ દવા ચાલુ હોય તો એ પણ લખવી. કોઈ ઓપરેશન પહેલાં થયું હોય તો એની યોગ્ય જાણ કરવી જોઈએ.
- ૫) હંમેશાં (Individual પોલિસી કઢાવવી) Group Policyમાં પ્રીમિયમ ઓછું હોય, પણ સગવડ પણ ઓછી હોય છે.
- ૬) Individual Policyમાં ક્લેમ ન હોય તો બીજા વર્ષે Bonusની સુવિધા મળે એટલે ક્વરેજ વધે.

સેવા સમાજ તમારી સાથે

છેલ્લાં ૩૦ વર્ષથી સેવા સમાજ આ સેવાકાર્યમાં જોડાયેલો છે. “સંજીવની” એક પોતે હવે સમાજનો હિસ્સો બની ગઈ છે. લગભગ ૮૦૦૦ (નવ હજાર) ફેમિલી અને ૨૦,૦૦૦ મેમ્બરોનું વિશાળ માળખું ધરાવતી એકમાત્ર સંસ્થા જ્યાં વાર્ષિક રૂ. ૨૫ કરોડના પ્રીમિયમ ક્લેકશન સાથે સમાજને એક સુંદર સુવિધા ઊભી કરી આપી છે. પ્રીમિયમ ભરવા માટે જો પૈસા ના હોય, તો કાગળ-પત્રો તપાસી, ગામ મહાજનના સાથ-સહકારથી વગર વ્યાજે લોન (સરળ હપ્તાની) સુવિધા પણ કરી આપે છે. જો ક્લેમ રિજેક્ટ થાય તો એનું નિવારણ કરવા માટે પણ સુવિધા ઉપલબ્ધ કરી આપે છે.

હવે સમય આવી ગયો છે કે આખો સમાજ મેડિકલ સાથે ક્વર થઈ આર્થિક અને માનસિક વ્યથાથી દૂર થઈ સારા સ્વાસ્થ્ય અને સારા વિચારો સાથે આગળ વધીએ.

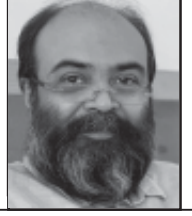
આપણા સૌનાં સ્વાસ્થ્ય અને સુખાકારી માટે ક.વી.ઓ. સેવા સમાજ આપને અપીલ કરે છે કે

૧. આપની પાસે હંમેશાં થોડું ઈમર્જન્સી ફંડ ભેગું કરીને રાખો. ઈમર્જન્સીમાં હોસ્પિટલમાં દાખલ થવા વખતે તેમ જ ટેસ્ટ વગેરે કરાવવા માટે થોડા રૂપિયા સાથે હોવા જરૂરી છે.
૨. સમયાંતરે જરૂરી મેડિકલ ટેસ્ટ કરાવતા રહો, જેથી શરીરમાં અંદરખાને કોઈ બીમારી હોય તો એનો સમયસર ઈલાજ થઈ શકે.
૩. સમાજની વિવિધ સંસ્થાઓ અને ડોનરના સહયોગથી રાહતના દરે મેડિકલ ચેક-અપના કૅમ્પ યોજતી હોય છે. આ કૅમ્પોમાં પૈસાની બચત પણ થાય અને સાચી સલાહ પણ મળે છે.
૪. ‘હું એકદમ તંદુરસ્ત છું’, ‘મને કાંઈ નથી થવાનું’ એવા ખોટા ભ્રમમાં ના રહો. શરીરની અંદર શું ચાલી રહ્યું છે અને કઈ પળે શું થઈ શકે, એ આપણે બહારથી નથી જોઈ શકતા.
૫. છેલ્લે... નિયમિત હળવી કસરત, ચાલવાનું યોગ્ય અને સમય સમય પર જરૂરી ચેક-અપ, આપણને સ્વસ્થ, તંદુરસ્ત સમાજ બનાવવામાં મદદ કરશે.

ગામ : નવિનાર, મો : ૯૮૨૧૦ ૭૫૭૦૧

INCREDIBLE INDIA

માયાદેવી મંદિર

માયાદેવી મંદિર એ એક પ્રાચીન બુદ્ધ મંદિર છે. આ યુનેસ્કો દ્વારા માન્યતા પ્રાપ્ત વિશ્વ ધરોહર મંદિર છે, જે લુમ્બિની (નેપાળ)માં આવેલ મુખ્ય બુદ્ધ મંદિર છે. આ સ્થળ ખૂબ જ પવિત્ર માનવામાં આવે છે. બૌદ્ધ ધર્મમાં આસ્થા ધરાવતા ભાવિકો અને સહેલાણીઓ અહીં અચૂક આવે છે.

આ જગ્યાએ મહામાનવ ગૌતમ બુદ્ધનો જન્મ થયો હતો. બુદ્ધના પિતા શુદ્ધોદન કશ્યપ વંશના કપિલવસ્તુના રાજા હતા. તેમની માતા માયાદેવી કોલિયા વંશની રાજકુમારી હતાં.

આ મંદિરની નજીક દેખાતું સરોવર એ પવિત્ર પુષ્કરણી સરોવર છે. ઇતિહાસની વાત એ છે કે રિવાજ મુજબ માયાદેવી પોતાના પ્રથમ સંતાનના પ્રસવ માટે કપિલવસ્તુથી કોલિયા પોતાના પિતાને ઘરે જઈ રહ્યાં હતાં ત્યારે રસ્તામાં મુસાફરી અને ગરમીથી રાહત માટે લુમ્બિની વનમાં આ સરોવર પુષ્કરણીના કિનારે આરામ માટે રોકાયાં. ત્યાં તેમને પ્રસવ પીડા ઊપડી અને સાલ વૃક્ષ નીચે સિદ્ધાર્થનો જન્મ થયો. સાત દિવસ પછી મહામાયાદેવીનું અવસાન થયું. રાજકુમાર સિદ્ધાર્થનો ઉછેર તેનાં માસી અને શુદ્ધોદનનાં પત્ની પ્રજાપતિ ગૌતમી દ્વારા થયો. પુરાતત્ત્વ વિભાગની જાણકારી મુજબ આ જગ્યામાં થયેલા બાંધકામો રાજા અશોકના સમય ઈસા પૂર્વ ત્રીજા સૈકાનાં જણાય છે. ત્યાર બાદ

ઈસા પૂર્વ છઠ્ઠા સૈકાનું લાકડાનું બાંધેલું મંદિર પણ મળી આવ્યું છે. મંદિરની બાજુમાં આવેલ અશોક સ્તંભથી આ વાતની પુષ્ટિ થાય છે કે આ જગ્યા જ બુદ્ધનું જન્મ સ્થળ છે. એ સ્તંભ પર બ્રાહ્મી લિપિના લખાણમાં આ વાતનો ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો છે. જાપાન સરકારના સહયોગથી નેપાળનું પુરાતત્ત્વ વિભાગ અહીં ભવ્ય મંદિર સંકુલ બનાવી રહ્યો છે. જ્યાં બોદ્ધ ધર્મમાં માનનારા અનેક દેશોનાં મંદિરો આવેલાં છે. માયાદેવી મંદિર સંકુલના દરવાજા પાસે એક અખંડ જ્યોત સ્થાપવામાં આવી છે. આ જ્યોતથી લગભગ બે કિલોમીટર દૂર જાપાન દ્વારા બનાવેલ શાંતિ સ્તૂપ સુધી એક નહેરનું નિર્માણ કરવામાં આવ્યું છે, જ્યાં સહેલાણીઓ બોટ રાઈડ કરી શકે છે.

લુમ્બિની નેપાળ જવા માટે ભારતીય પ્રવાસીઓ ફક્ત આધાર કાર્ડ બતાવી બાય રોડ સનોલી બોર્ડરથી પ્રવેશ કરી શકે છે. પાસપોર્ટ વિઝાની જરૂરત નથી. ગોરખપુર અને કુશીનગર (ઉત્તરપ્રદેશ)થી અંદાજિત ચાર કલાકમાં પહોંચી શકાય છે.

તસવીર અને માહિતી :

પ્રિતુલ જયલક્ષ્મી કાંતિલાલ શાહ

(મુંદ્રા) વડોદરા.

મો.: ૯૮૨૫૫ ૭૭૩૫૧

પગ મેં સમરી

* લીલાધર હાંસબાઈ માણેક ગડા-અધ્યા *

“આપણાથી થઈ શકે એટલું આપણે કરીએ”

સામાજિક સંસ્થાઓનાં હેતુ અને ઉદ્દેશો, ઍજન્ડા, કાર્યશૈલી નિશ્ચિત હોય છે. એની કામગીરીનાં ક્ષેત્રો પણ નક્કી હોય છે, પરંતુ સામાજિક સંસ્થાઓના કાર્યક્ષેત્રો ઘણી વાર એકબીજાનાં પૂરક બને છે ત્યારે જરૂરી હોય છે સંસ્થાઓ થોડીક Flexible બને, જરૂર હોય ત્યાં લચીલાપણું દાખવે અને ક્યારેક જરા હટકે પ્રવૃત્તિઓનાં મંડાણ કરે તો માર્ગો મળતા રહે છે અને વિશિષ્ટ કામગીરી થતી રહે છે.

આરોગ્ય અને શિક્ષણ આ બે જુદી જુદી પ્રવૃત્તિઓ છે, પરંતુ ઘણી વખત બન્ને સંલગ્ન હોય છે. મંદબુદ્ધિનાં બાળકોને તાલીમ આપી એમને સ્વનિર્ભર, નીડર બનાવવાની પ્રવૃત્તિ આમ તો શૈક્ષણિક પ્રવૃત્તિ છે, પણ એમની આ મર્યાદાઓની અગોતરી ઓળખ અને પહેચાન માટે EARLY INTERVENTION CAMP (વહેલું નિદાન વહેલી સારવાર) આરોગ્ય પ્રવૃત્તિ છે. માનસીની શરૂઆત ૨૦૧૦માં થઈ અને એના અર્લી ઈન્ટરવેન્શન કૅમ્પ સને ૨૦૧૧થી શરૂ થયા. અત્યાર સુધી ૫૬ શિબિરો યોજાઈ છે અને બહુશ્રુત વ્યક્તિઓના મતે આ પ્રવૃત્તિ વિશેષ પ્રવૃત્તિ છે -It is an unique camp. માનસીએ બિદડા, ભુજ અને માતાનો મઠ (લખપત)માં આ શિબિરો યોજી છે. પરંતુ લખપતના કૅમ્પ પછી અમારું રિવિઝન અમને એક નવી પ્રવૃત્તિ તરફ લઈ ગયું. આજે આનું આલેખન કરું તે અગાઉ છોટા ઉદેપુરના ક્વાંટ તાલુકામાં કરેલી કામગીરીની ટૂંકી નોંધ ટપકાવું છું.

ગુજરાતના પછાત તાલુકાઓ પૈકી ક્વાંટ તાલુકો છે. ક્વાંટ તાલુકાના ભેખડિયા ગામે ‘માનસી’એ અર્લી ઈન્ટરવેન્શન કૅમ્પ યોજ્યો હતો જેમાં બાળકોમાં આંખના રોગ અને એનિમિયા સરેરાશ કરતાં વધારે હતા. આંખના સર્જન ડૉ. વિશાલ દેઢિયા (ગુંદાલા-વડોદરા)ની સેવાઓ પ્રાપ્ત થતાં એક કૅમ્પ બાળકો અને વિદ્યાર્થીઓની આંખ તપાસ માટે હતો. આ કૅમ્પના વિશ્લેષણથી ફલિત થયું કે આદિવાસી બાળકોમાં આંખનો વિશિષ્ટ પ્રકારનો એક રોગ COLOBOMA - કોલોબોમાનું પ્રમાણ સામાન્ય કરતાં સાત-આઠ ગણું વધારે છે અને ઝામરની જેમ આ રોગ નજર માટે ઘાતક નીવડી શકે છે. ટ્રસ્ટી હીરાલાલ સાવલાના નેતૃત્વમાં ક્વાંટ તાલુકાના પ્રત્યેક ગામની શાળાના વિદ્યાર્થીઓની આંખોની તપાસણી અને ટૂંકી નજર હોય તેવા વિદ્યાર્થીઓના મશીનથી આંખના નંબર કાઢી તે પ્રમાણેનાં ચશમાં વિદ્યાર્થીઓને આપવાનો વિસ્તૃત કાર્યક્રમ અમલમાં મુકાયો. ક્વાંટ તાલુકો બિદડાથી ૬૫૦ કિલોમીટરના અંતરે છે. આ પ્રોગ્રામની સફળતા માટે જીલ્લા અને તાલુકા શિક્ષણ અધિકારી, શાળાનાં શિક્ષકો, હોંસ્ટેલના ગૃહપતિઓ અને સ્થાનિક કાર્યકરો સાથે જરૂરી સંકલન હીરાલાલભાઈ અને ગીતાબેને બખૂબી કર્યું. ત્રણ વર્ષ ચાલેલા આ કાર્યક્રમમાં ક્વાંટ તાલુકાની ૨૭૫ જેટલી શાળાઓ અને હોંસ્ટેલોના ૨૪,૨૯૫ વિદ્યાર્થીઓની આંખોની તથા અન્ય જરૂરી તપાસણી થઈ. ટૂંકી નજર હોય એવા ૪૨૪૭ વિદ્યાર્થીઓને ચશમાં આપવામાં

આવ્યાં. વડોદરાની સુપ્રસિદ્ધ કાશીબાઈ બાળકોની હોસ્પિટલમાં ૧૪૧ બાળકો અને ડૉ. વિશાલ દેઢિયાની નેત્રજ્યોત હોસ્પિટલમાં ૪૦ બાળકો સારવાર અને સર્જરી માટે રિક્કર કરવામાં આવ્યા. ૧૮ બાળકોની વિવિધ સર્જરીઓ થઈ. આ પુણ્યવંતા કાર્યમાં ભેખડિયાનાં રતન ભગત, ડૉ. વિશાલ દેઢિયા, આદિવાસી જન ઉત્થાન ટ્રસ્ટના કાર્યકરો, ઓપ્ટીમેટ્રીસ અદનાન અને ચશમાં બનાવનાર ફીદા હુસેન સહભાગી હતા. માનસીની આવી ગૌરવંતી પ્રવૃત્તિ કચ્છમાં કરવાની તક ઊભી થઈ જે ઝડપી લેવામાં આવી અને આ પ્રવૃત્તિનું સંકલન અને નેતૃત્વ માનસી સંસ્થાનાં ટ્રસ્ટી ગીતાબેન ગાલાએ સંભાળ્યું હતું.

લખપત તાલુકાનાં માનસિક ક્ષતિગ્રસ્ત બાળકો માનસીના અર્લી ઈન્ટરવેન્શન કંપ્નો લાભ લઈ શકતાં ન હતાં કારણકે મુખ્ય સમસ્યા અંતર (Distance)ની હતી. આથી આ કંપ્ માતાના મઠમાં ગોઠવવાનું નક્કી થયું. બે કંપ્ના વિશ્લેષણ પછી એવું તારણ આવ્યું કે અહીં પણ બાળકોની આંખોની તપાસ અને ટૂંકી નજર માટે નંબર પ્રમાણે ચશમાં આપવાની જરૂરત છે. માનસીની ટીમને ગુજરાતનાં બધી રીતે સૌથી પછાત તાલુકાઓ પૈકી ક્વાંટ તાલુકામાં આ પ્રકારનું વિશિષ્ટ કામ કરવાનો અનુભવ હતો, એટલે ગુજરાતના બીજા પછાત તાલુકા અને કચ્છના પહેલા ક્રમાંકના પછાત તાલુકા લખપતે ૧૦૦ ગામડાંમાં કામ કરવાનું બીડું ઝડપ્યું. પરંતુ કાર્ય ધાર્યું હતું તેટલું સરળ ન હતું જેનાં અમુક કારણોમાંનું એક કારણ હતું સ્થાનિક પ્રજાની ઉદાસીનતા અને થોડીઘણી બેફિકરાઈ પણ ખરી. ગામડાંની પાંખી વસ્તી એ પણ એક કારણ હતું. લખપત તાલુકાનાં ૧૦૦

ગામડાંની વસ્તી સરકારી ચોપડે ૪૫૦૦૦ની આસપાસ છે, પરંતુ અહીં સ્થળાંતરનો પ્રશ્ન પણ નડે છે.

સૌ પ્રથમ જિલ્લા શિક્ષણ વિભાગ મારફત સ્થાનિકે CRC Head શ્રી જખુભાઈ મહેશ્વરીનો સંપર્ક કર્યો અને તેમણે જે તે શાળાની મુલાકાતની વિગતો, સમય અંગે જાણ કરવાની જવાબદારી સ્વીકારી, છતાં અમુક શિક્ષકોની બદલી થઈ હોવાથી ત્યાં સૂચનાનો અભાવ દેખાયો. આ સંજોગોમાં શાળામાં તપાસની ગોઠવણી, સફાઈ જાતે કરવી પડી હતી. ટીમના બે રાત્રિ રોકાણ માટે માતાના મઠ જાગીર ટ્રસ્ટના ટ્રસ્ટી ખેંગારજી જાડેજાનો સહકાર પ્રાપ્ત થયો, પરંતુ લખપત તાલુકાનાં પશ્ચિમનાં ગામોની તપાસ વખતે નારાયણ સરોવરની ધર્મશાળાઓમાં રોકાણ કરવું પડતું.

લખપત તાલુકાના અંતરિયાળ ગામડાંમાં GPSનો આધાર ક્યારેક ગૂંચવણ ઊભી કરતો હતો. GPSને આધારે ગામ પહોંચવાને બદલે ડુંગરના Dead End સુધી પહોંચી જવાતું. અંતરિયાળ ગામડાં સુધી પહોંચવા માટે અને સમગ્ર રૂટ નક્કી કરી માર્ગદર્શન આપવામાં સેતુ-અભિયાન-લખપતની ટીમે બહુ જ સુંદર સહકાર આપ્યો. વિશેષતઃ લખપત સેતુ અભિયાનનાં કો-ઓર્ડિનેટર ગોપાલભાઈ ભરવાડ અને હીનાબેને સ્થાનિક કાર્યકરો સાથે સુંદર સંકલન કરી આપ્યું. શાળાઓના વિદ્યાર્થીઓને ચશમાં વિતરણ કરવામાં તેઓનું અમૂલ્ય યોગદાન હતું.

લખપત આંખ તપાસણી કાર્યક્રમમાં ગામ બાડાનાં ઓપ્ટીમેટ્રીસ સગુણાબેન ગડાના સહયોગ વગર આ પ્રોગ્રામ સંપૂર્ણ સફળતા પ્રાપ્ત કરી શક્યો ન હોત. આંખની પ્રાથમિક તપાસણીમાં ચાર્ટ દ્વારા વિઝન ચેકિંગ કરી, ટૂંકી નજરવાળા અને અન્ય તકલીફોવાળાં બાળકોને અલગ તારવી પછી બીજા

રાઉન્ડમાં માત્ર એટલાં જ બાળકોનાં રીફેક્ટોમીટર દ્વારા નંબર ચકાસી યોગ્ય ચશ્માં બનાવવા અને ઓપ્થેલમોસ્કોપ વડે અન્ય તપાસ કરવાના એમના સૂચને કામમાં ખૂબ સરળતા કરી આપી અને મુખ્ય તપાસણી શાંતિ અને ધીરજથી થઈ શકી. સગુણાબેનનાં જ્ઞાન અને નિષ્ઠાનો ટીમ માનસીએ મહત્તમ ઉપયોગ કર્યો.

પ્રાથમિક તપાસની ટીમ માનસીમાં ગીતા સાથે ભારતી અને ક્યારેક જયશ્રી અથવા સેતુ-અભિયાનના કાર્યકરો જોડાતાં. બે જણની ટીમના ત્રીજા સભ્ય ગાડીના ડ્રાઈવર હોય જેને અમે સારથિ કહેતા, જ્યારે બીજી તપાસણી વખતે ગીતા સાથે સગુણાબેન રહેતાં અને એક વખત બે ટીમો બનાવી ત્યારે ઓપ્ટીમેટ્રીસ ડિમ્પલબેન હતાં.

બિદડા-માનસીથી લખપત તાલુકાના ગામડાં સરેરાશ ૧૮૦ કિ.મી.ના અંતરે છે. પશ્ચિમ લખપતનાં ગામડાંમાં જવા માંડવી-નલિયા-નારાયણ સરોવર રૂટ લેવો પડે, જ્યારે પૂર્વ અને ઉત્તર લખપતનાં ગામડાં માટે ગઢશીશા-નખત્રાણા-માતાનો મઢ રૂટ લેવો પડે. અંતરિયાળ વાંઠોની વસ્તી ૨૦ ઘર ૧૨૦ જણથી ૫૦ ઘર ૩૦૦ જણની હોય, જ્યારે ચાર-પાંચ મોટા કસબાઓના વસ્તી ૫૦૦૦ થી ૬૦૦૦ની હોય. લખપત તાલુકો આમ તો ખનીજમાં સમૃદ્ધ છે. લિગ્નાઈટ, બેન્ટોનાઈટ અને ચૂનાના પથ્થરો ભરચક પ્રમાણમાં છે અને સમગ્ર ભારતની જેમ જે વિસ્તાર ખનીજમાં સમૃદ્ધ હોય તે વિસ્તાર સૌથી પછાત હોય છે. લખપતનું પણ એવું જ છે. આરોગ્ય અને શિક્ષણ ક્ષેત્રે કચ્છનાં અન્ય ક્ષેત્રો કરતાં લખપત પણ પાછળ છે એવો અનુભવ ટીમ માનસીને થયો. શાળા આરોગ્ય કાર્યક્રમ - School Health Program હેઠળ

વિદ્યાર્થીઓનાં સ્વાસ્થ્યની સર્વાંગી તપાસ દરેક તાલુકામાં થવી જોઈએ અને એમાં આંખોની તપાસ અને ટૂંકી નજરના વિદ્યાર્થીઓને ચશ્માં આપવા એ વિશિષ્ટ કાર્યક્રમ - શાળા આરોગ્ય પ્રોગ્રામ અંતર્ગત કરવાની જવાબદારી શિક્ષણ અને આરોગ્ય ખાતાએ સ્વીકારી છે, પરંતુ એનું અમલીકરણ સુદૂરના અંતરિયાળ વિસ્તારમાં નથી થતું એ હકીકત છે.

સરકારને એની મર્યાદાઓ નડતી હોય છે આ સંજોગોમાં “બધું સરકાર કરે” એનું રટણ કરવાને બદલે સ્વૈચ્છિક સંસ્થાઓએ “આપણાથી થઈ શકે એટલું આપણે કરીએ” એ સિધ્ધાંતને અનુસરી માનસી સંસ્થાએ એના અનુભવના આધારે આ કાર્યક્રમ હાથ ધર્યો હતો. જુલાઈ, ૨૦૨૫થી ફેબ્રુઆરી ૨૦૨૬ - આઠ મહિના દરમિયાન ટીમ માનસીએ સોળ વખત લખપત તાલુકાની મુલાકાત લીધી હતી અને પ્રત્યેક રાઉન્ડ બેથી ત્રણ દિવસનો હતો. લખપત તાલુકાનાં ૧૦૦ ગામડાં પૈકી ચારેક ગામડાંનું અસ્તિત્વ રહ્યું નથી અને ત્રણ ગામોની વસ્તી બહુ જ પાંખી છે જ્યાં વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા નહીંવત્ છે. લખપત તાલુકાની પ્રાથમિક - માધ્યમિક અને ઉચ્ચ માધ્યમિક શાળાઓની કુલ સંખ્યા ૧૧૯ છે જેમાંથી ટીમ માનસીએ ૧૧૨ શાળાઓ સુધી પહોંચી, ત્યાં વિદ્યાર્થીઓની આંખોની તપાસણી કરી છે. શાળાઓના રજિસ્ટરમાં નોંધાયેલા ૯૫૨૯ બાળકોમાંથી ૭૩૧૯ વિદ્યાર્થીઓની આંખોની તપાસ થઈ હતી. એટલે ૭૬.૮૦ ટકા વિદ્યાર્થીઓની હાજરી હતી જે પ્રમાણમાં સારી હાજરી કહી શકાય. આ પૈકી ૨૩૬ વિદ્યાર્થીઓને ચશ્માં આપવામાં આવ્યાં હતાં, જે કુલ સંખ્યાના ત્રણ ટકા છે.

બાળ મોતિયો, ત્રાંસી આંખ, પડદા રોગ, કોલોબોમા જેવા આંખોના વિશિષ્ટ રોગથી પીડાતા

૨૮ વિદ્યાર્થીઓને વડોદરા, ભોજાય અને બિદડા ખાસ તપાસ સારવાર સર્જરી માટે રિફર કરવામાં આવ્યા હતા, પરંતુ માત્ર છ વાલીઓએ પોતાના બાળકની આંખો માટે કાળજી દાખવી ત્યાં લઈ ગયા હતા. અહીં વાલીઓની ઉદાસીનતા અને અજ્ઞાનતા જોવા મળી હતી. મોટા ભાદરાના ચેતન ગરવાની ત્રાંસી આખનું ઓપરેશન બિદડામાં કંમ્પ વખતે થયું હતું. લાખાપરના મુસ્તાકનું બાળમોતિયાનું ઓપરેશન ભોજાયમાં થયું હતું, જ્યારે અન્ય એક બાળકને નાની વય હોવાથી બાળમોતિયાનાં ઓપરેશન માટે એક વર્ષ પછી બોલાવવામાં આવ્યો છે. માતાના મઢની વંશીકા વીરજીને કોલોબોમાની તકલીફ હતી અને સમયસર સર્જરી ન થાય તો દીકરી બન્ને આંખોની નજર ગુમાવી અંધ બની જાય. વંશીકાને સર્જરી માટે ડૉ. વિશાલ દેઢિયા પાસે (વડોદરા) મોકલવામાં આવી હતી અને વારાફરતી બન્ને આંખોનાં સફળ ઓપરેશનો થયાં હતાં. માનસીએ આ પ્રોજેક્ટને લખપત નેત્રયજ્ઞ નામ આપ્યું છે અને પ્રોજેક્ટના આઠ મહિના દરમ્યાન કુલ ખર્ચ રૂ. ત્રણ લાખ અગિયાર હજાર થયો હતો જેમાં મુસાફરી ખર્ચ (મુંબઈથી સગુણાબેન ગડા, ડિમ્પલબેનનો ટ્રેન મુસાફરી અને સોળ વખત બે થી ત્રણ દિવસ પ્રતિ લખપત મુલાકાતનો ખર્ચ મહત્તમ હતો. માનસીએ મહાજન પરંપરાને અનુસરી કાર્યવાહી કરી છે જેમાં કરકસર અને છેવાડેના સમુદાયને લાભ એ બે બાબતોને પ્રાધાન્ય અપાયું.

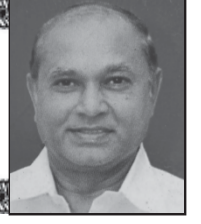
સમગ્ર અભિયાન દરમ્યાન સારા-નરસા અનુભવો થયા. નકારાત્મક વલણ કરતાં હકારાત્મક વલણ વિશેષ હતું. મુસાફરી, ભોજન, ઉતારો ત્રણે બાબતોમાં સગવડોને પ્રાધાન્ય ન હતું. ટીમ માનસીનું મનોબળ ઊંચું હતું. કોઈ ગામમાં શિક્ષકો તથા ગ્રામજનો ઉમંગભેર આભિયાનમાં જોડાયા

હતા, જ્યારે કોઈ સ્થળે સહકારનો અભાવ જોવા મળ્યો હતો. ટીમ માનસીએ આ પ્રોજેક્ટને એક અભ્યાસ તરીકે પણ ગણ્યો હતો. આંખ સિવાય વિદ્યાર્થીને આરોગ્યની અન્ય તકલીફ માટે શક્ય એટલું જરૂરી માર્ગદર્શન આપવામાં આવતું હતું અને ક્યાંક માનસી સારવાર અને સર્જરી માટે વ્યવસ્થા ગોઠવી આપવામાં અને અર્થિક રાહત આપવામાં પાછીપાની કરતી નહીં. આવા કિસ્સાઓમાં વિદ્યાર્થીઓનાં વાલીઓની પૂર્ણ જવાબદારી અને સમય બહુ જરૂરી હતો. માતાના મઢની દીકરી મોહિનીનો કેસ મેડિકલ ઈતિહાસમાં Rare of Rarest ગણી શકાય જેનું આલેખન હવે પછી થશે. લખપત તાલુકામાં નરા પટ્ટીનાગામ હાજી બચુ વાડમાં ત્રાંસી નજર ધરાવનાર બાળકોની સંખ્યા ઘણા મોટા પ્રમાણમાં છે. સંભવતઃ આ જેનેટિક ડિસઓર્ડર હોઈ શકે. ટીમ માનસી આ માટે ખાસ કાર્યવાહી કરવા ઉત્સુક છે, પરંતુ વાલીઓનું અજ્ઞાન અને ઉદાસીનતા આમાં નડતરરૂપ છે. ગામમાં કોઈ જવાબદાર વ્યક્તિની ખામી વર્તાઈ જેથી આગળની કાર્યવાહી થઈ શકી નથી, પરંતુ ભવિષ્યમાં તક મળશે તો એ કામગીરી પણ થશે.

ટીમ માનસીનાં પ્રેરણાસ્ત્રોત ગીતાબેન સાથે લખપત અંગે વાતચીત કરીએ તો આજે પણ એ જ ઉત્સાહ અને ઉમંગ સાથે બાળકોનાં આરોગ્ય અને શિક્ષણ માટે કાર્ય કરવા ઉત્સુક છે. ગીતાબેન લખપત તાલુકાની અંતરિયાળ શાળાનાં શિક્ષણ અને શિક્ષિકાઓને ધન્યવાદ આપે છે. સાંજ પડતાં જ્યાં સુનકાર છવાઈ જાય છે, મનોરંજન કે બદલાવ માટે કશું જ નથી, જીવન સ્થિર થઈ જાય છે ત્યાં શિક્ષકો મક્કમતાથી બેસી રહ્યા છે, શિક્ષણની જ્યોત જલતી રાખે છે તેમને નતમસ્તક સલામ.

મો.: ૯૮૭૯૫૦૬૦૫૯

કોઈ એવી વ્યક્તિ

* ગુલાબ પાનબારી રવજી દેટિયા *

મજા આવી ગઈ, મહાન નિબંધકાર ઍમર્સનનું એક વાક્ય વાંચવામાં આવ્યું, ‘જીવનમાં આપણી મુખ્ય જરૂરિયાત છે કોઈ એવી વ્યક્તિની કે જે આપણે કરી શકીએ તેમ હોઈએ તે આપણી પાસે કરાવે’.

વાત છે હીર પારખવાની. દૈવતના દરવાજા ઉઘાડવાની. માણસને પોતાને ઘણી વાર ખબર નથી હોતી કે એ ક્યું કામ કરવા નિર્માયો છે. તે વખતે કોઈ એને રાહ ચીંધી દે અને એને મનગમતું મળી જાય છે.

બીજી વાત એ પણ છે કે વ્યક્તિને ખબર છે પોતે અમુક કામ કરી શકશે, પણ, આ ‘પણ’ એને નડે છે. એ કામની શરૂઆત કરવામાં પ્રમાદ સેવે છે. કામને ધકેલે છે. એ પૂરા ઉત્સાહથી મંડી ન પડે, ત્યારે જ કોઈ આવીને એને ચાનક ચડાવે, બળ આપે, આગ્રહ કરે, જરૂર પૂરતો સહયોગ આપે, વખતોવખત શ્રદ્ધા બંધાવે ત્યારે ધન્ય ઘડી આવી પહોંચે છે.

કાર્લાઈલે કહ્યું છે : સુખિયો તો તે છે જેને પોતાનું મનગમતું કામ મળી ગયું છે.

મહાન પક્ષીવિદ્ સલીમ અલીને બચપણમાં બાળસહજ સ્વભાવને લીધે એકવાર કોઈ અજાણ્યા પંખીને જોતાં, તેને વિશે જાણવાની ઈચ્છા થઈ હતી. મોટા ભાઈને પૂછ્યું. મોટા ભાઈએ એ વિષયના જાણકાર એક અંગ્રેજ સજ્જન પાસે મોકલ્યો. એ અંગ્રેજ અધિકારીએ પોતાના બધા અધિકાર અળગા કરીને બાળક સલીમ અલીને, એની સાચી લગન

પારખી એ અજાણ્યા પક્ષી વિશે સમજાવ્યું. એટલેથી ન અટકતાં, પક્ષીઓ વિશે વધુ જાણવા માટે ઉપયોગી પુસ્તકો વાંચવા આપ્યાં.

બસ, એક આરંભ થઈ ગયો. એકડો મંડાઈ ગયો. વ્યક્તિ અને રસના વિષયનો મેળાપ થઈ ગયો. વિશ્વને પક્ષીવિદ્ સલીમ અલી મળ્યા.

મા-બાપ અને સ્વજનો પછી શિક્ષકો બાળકને રુચિ પારખી આગળ વધવાની પ્રેરણા આપે છે. શિક્ષકોને ગૌરવ આપીશું તો, શિક્ષકો બાળકોના હીરને પારખી આંગળી પકડશે.

મારા એક ડૉક્ટર મિત્ર ઘણી વાર કહે છે : કોઈ માણસ ઊંચે ચડતો હોય ત્યારે જો એને હાથનો ટેકો દઈએ તો એ સહેલાઈથી અને ઝડપથી ચડી શકે. એ ચડવાનો તો છે જ, થોડા ટેકાની જરૂર છે.

જે પ્રતિભાઓ બહાર નથી આવતી તેનાં કારણોમાં એક કારણ એ પણ જોવા મળે કે, એનો ટેકો દેનાર વ્યક્તિની ખોટ દેખાશે. જે એમની પાસેથી એ કાર્ય કરાવી શકે.

અમારા ગામની શાળામાં મારો એક સહાધ્યાયી હતો જે છઠ્ઠા-સાતમા ધોરણમાં અમને વર્ગમાં જાતજાતનાં કાર્ટૂન દોરીને હસાવતો હતો. એણે સાતમું ધોરણ પૂરું કરી શાળા છોડીને પોતાના કામમાં પડી ગયો. કાર્ટૂનિસ્ટ બની શક્યો હતો!

શું એવું નથી કે ક્યારેક આપણે પોતે જ આપણી જાત પાસેથી ઉત્તમ કામ કરાવી શકીએ.

કેટલાય સર્જકો, વૈજ્ઞાનિકો જુદાજુદા ક્ષેત્રના નિષ્ણાતો ઊગે છે અને કરમાઈ જાય છે.

ક્યાંક આંગળી ચીંધવી, ક્યાંક હાથ આપવો, ક્યાંક પીઠ થાબડવી, ક્યાંક મીઠી જોરાવરી કરવી. આવું આવું નાનકડું, સાવ ટચૂકડું આપણો કરી શકીએ છીએ. કરીએ પણ છીએ.

બીજ તો નાનકડું હોય છે. એને માટી ખોળો દે છે, પાણી પોષણ દે છે, સૂરજ શક્તિ દે છે, બીજ અંકુરિત થાય છે. છોડ કે વૃક્ષ બનીને ટકાર ઊભું રહે છે.

આપણું હીર પારખનાર વ્યક્તિને વંદન કરીએ. એનો ઉપકાર માથે ચડાવીએ.

મો. : ૯૮૨૦૬ ૧૧૮૫૨

પ્રિય વાચકો,

આપના પ્રતિભાવ, પ્રતિસાદ, પગદંડીને પત્ર માટે ત્રણ માધ્યમ :

૧ વૉટ્સઅપ/સંદેશ

(માત્ર પ્રતિભાવ, પ્રતિસાદ, પગદંડીને પત્ર)

CA સંજય ચંદનબેન વિસનજી છેડા

૯૮૯૨૮૧૫૩૬૭

૨ ઈમેલ - pagdandi@kvoss.org

૩ પત્રવ્યવહાર

પગદંડી, શ્રી ક.વી.ઓ. સેવા સમાજ

શ્રી ક.વી.ઓ. દેરાવાસી નવી મહાજન વાડી,

ત્રીજે માળે, ૯૯/૧૦૧, કેશવજી નાયક રોડ,

ચિંચબંદર, મુંબઈ - ૪૦૦ ૦૦૯.

- તંત્રી

મુલચંદ લાલજી એન્ડ કું.

MULCHAND LALJI & CO.

Importers & Wholesale Dealers in:

**One Side Coated Paper, Wet Strength Paper, Metallized Paper,
Glassine Paper, CCK Paper**

Admn. Office : 229/231, Perin Nariman (Bazar Gate) Street, 1st Flr., Fort, Mumbai-400001.

Phone: (+91-22) 22617273 • 22617878 • 22617299 • **Fax:** 22611207

Email: info@mulchandlalji.co • **Mobile:** +91 98201 27299

Shop & Reg. Office : 202/203, Bora Bazar Street, Near Jain Temple, Fort, Mumbai-400001.

ડિગ્રી કે સ્કિલ (કૌશલ્ય) ?

* રાજન ભાનુભેન કાંતિલાલ ધરોડ *

હમણાં તાજેતરમાં જ એક વિદ્યાર્થી અને પિતા મળવા આવ્યા, એ વિદ્યાર્થીએ શહેરની પ્રતિષ્ઠિત કૉલેજમાં એન્જિનિયરિંગની ડિગ્રી મેળવ્યા બાદ અને બે વર્ષ IT કંપનીમાં જોબ કરી, અનુભવ મેળવ્યું. કોઈનું પણ માર્ગદર્શન મેળવ્યા વગર મોટો ખર્ચ કરી કંનેડા જઈ માસ્ટર્સની ડિગ્રી મેળવી, પણ એણે મેળવેલ ડિગ્રી કે શિક્ષણની વિશ્વના વર્તમાન ઉદ્યોગ જગતમાં કોઈ જરૂર નહોતી. એ વિદ્યાર્થીએ બે વર્ષ કંનેડામાં ન કોઈ નોકરી મેળવી શક્યો અને કંનેડામાં જોબ ન મળતાં ભારતમાં પાછો આવ્યો અને ભારતમાં પણ એક વર્ષથી આ ક્ષેત્રમાં કામ કરનારાની જરૂરિયાત ન રહેતાં નોકરી મેળવી શક્યો નથી.

એક ભાઈ પાસે B.Com.ની ડિગ્રી હોવા છતાં પરંતુ કૉમ્પ્યુટરનું જ્ઞાન ન હોવાથી નોકરી ગુમાવવી પડી.

સમાજમાં છેલ્લાં બે વર્ષમાં B.Com., B.E.,ની ડિગ્રી હોવા છતાં શિક્ષણ પ્રમાણે નોકરી ન મળવાના અથવા યોગ્યતા મુજબની નોકરી ન મળવામાં ઘણા કિસ્સાઓ લક્ષમાં આવ્યા છે.

ડિગ્રી હાથમાં હતી નોકરી ન હતી ભુલ ક્યાં થઈ ?

મે મહિનાના પગદંડીના લેખમાં વડીલોની સંતાનો પાસે અપેક્ષા તેમ જ ભારતીય શિક્ષણ જગતનાં વ્યાપારીકરણ વિશે ચર્ચા થઈ અને એક બાબત જે સપાટી પર આવી છે કે વિદ્યાર્થીઓનો કેઝ Conventional Degree જેવી કે B.E.,

B.Com, BAF, BMS કે MBA તરફ જ વધારે જોવા મળશે.

વર્તમાન ઉદ્યોગ જગતમાં આ ડિગ્રીધારી યુવાનોની જરૂરિયાત છે કે નહીં એ વિચાર્યા વગર વિદ્યાર્થીઓ આ ડિગ્રી વર્તમાન ઉદ્યોગોને જોઈતું કૌશલ્ય ન ધરાવતા હોવાથી Skill Gapના કારણે ઈચ્છિત નોકરી મેળવી શકતાં નથી.

ભારતની મોટી વ્યર્થશક્તિ - Skill Gap

J.P. Morgan Chaseના રિપોર્ટ મુજબ, લગભગ ૩૭ કરોડ યુવાનો સાથે ભારત સૌથી મોટી કાર્યશક્તિ ધરાવે છે, પરંતુ યોગ્ય કુશળતાના અભાવે એ શક્તિ ખરેખર આર્થિક પ્રગતિમાં પરિવર્તિત થઈ શકે એમ નથી અને ૨૦૨૭ સુધી લગભગ ૫ કરોડ યુવાનોમાં કુશળતાની ખામી રહેશે અને દેશને લગભગ ૨૦૦ કરોડ ડૉલરનું વાર્ષિક આર્થિક નુકસાન થઈ શકે છે.

ડિગ્રીનું મહત્વ

ડિગ્રી ચોક્કસ આપણને શૈક્ષણિક ઓળખ આપે છે તે શિસ્ત સિધ્ધાંત અને વિષયનું મૂળભુત જ્ઞાન શીખવે છે. મેરિકલ, વકીલાત, એન્જિનિયરીંગ, સીએ જેવા ઘણા ક્ષેત્રોમાં ડિગ્રી ફરજિયાત છે. ડિગ્રી આપણને સામાજિક માન્યતા આપે છે. સાથે જ ઘણી કંપનીઓમાં નોકરીઓનો ઈન્ટરવ્યુ માટેનો દરવાજો ડિગ્રીથી ખુલે છે. પરંતુ વર્તમાન ઉદ્યોગ જગતમાં ડિગ્રી હોવી પુરતી નથી પરંતુ પ્રેક્ટિકલ જ્ઞાન કે કૌશલ ન ધરાવતાં ઉમેદવારને ૬ મહિના

કે ૧ વર્ષ ટ્રેનિંગ આપવી પડે એવા ઉમેદવારો માટે થોભવાનો કંપની એક પાસે સમય નથી.

અહીંથી જ Skillનું મહત્વ શરૂ થાય છે.

સ્કિલ એટલે કામ કરવાની ક્ષમતા જ્ઞાનનો પ્રેક્ટિકલ રીતે ઉપયોગમાં લેવાની કળા એક વિદ્યાર્થી પાસે મોટી ડિગ્રી હોય પણ જો પણ તે પ્રેક્ટિકલ કામ ન આવડતું હોય તો નોકરી મેળવવી કે જાળવવી મુશ્કેલ પડે છે.

આજે ઘણી કંપનીઓ ચકાસે છે.

- ૧) તમને Communication Skill આવડે છે ?
- ૨) શું તમે Critical Thinking થી Problem Solving કરી શકો છો ?
- ૩) શું તમે Team સાથે કામ કરી શકો છો ?
- ૪) Technology ના બદલામાં પ્રવાહને ઓળખી ને તમે પોતાને UP skill કે Reskill કર્યા કે નહીં.

સરકાર જાગી નીતિ બદલાઈ

ભારત સરકારે Skill Gapને પારખી નવી શિક્ષણ નીતિમાં Skill base અભ્યાસક્રમોને મહત્વ આપવાનું નક્કી કર્યું અને વર્તમાન ઉદ્યોગ જગતને ભાગીદાર બનાવી અભ્યાસક્રમો શરૂ કરવાની નીતિ અપનાવી. મહારાષ્ટ્ર સરકારે ભારત સરકારની નવી શિક્ષણ નીતિને મુંબઈ યુનિવર્સિટી અનુસરી સાથે સંલગ્ન Garware Institute at Career Developmentમાં આજથી ત્રણ વર્ષ પહેલાં જે વોકેશનલ કોર્સેસનાં જે ડિપ્લોમા અભ્યાસક્રમોમાં ફેરફાર કરી ૩ થી ૪ વર્ષના ડિગ્રી અભ્યાસક્રમોમાં જેમાં છ મહિના કરતાં વધારે Compulsory Internship Training અને વિદ્યાર્થી ભવિષ્યમાં પોતાનો વ્યવસાય શરૂ કરી શકે તેવા અભ્યાસક્રમોની શરૂઆત કરી છે જેવો કે,

- 1) Customs Clearance & Logistic
- 2) Travel And Tourism
- 3) AI and Cyber Security
- 4) Paint Technology
- 5) Retail Management

આ બધા અભ્યાસક્રમોમાં વિદ્યાર્થી ઓ માટે નોકરીની તેમજ વ્યવસાયની વિપુલ તકો છે. તેવી જ રીતે વિશ્વબંકના ૧૨૦૦ કરોડના સિંહફાળા સાથે Ratan Tata Skillset Universityની નવી મુંબઈના બે વર્ષ પહેલા કરવામાં આવી છે.

આ યુનિવર્સિટીનાં વર્તમાન ઉદ્યોગ જગતની માંગને જોઈને ગ્રેજ્યુએશન અને પોસ્ટ ગ્રેજ્યુએશનનાં અભ્યાસક્રમો શરૂ કરવામાં આવ્યા છે, જેમ કે

B.Techમાં

- 1) Mobility Design,
- 2) 3D Animation
- 3) Game Design
- 4) Retail Management
- 5) Computer Technology

MBAમાં

- 1) Digital Marketing
- 2) Business Analytics
- 3) New Age Marketing
- 4) Innovation & New Venture Management

B. Sc.માં

- 1) Analytics

ઉપરોક્ત દરેક અભ્યાસક્રમમાં Theory ભણતર સાથે ૬ મહિનાથી ૧ વર્ષની on Job Training ની વ્યવસ્થા કરવામાં આવી છે.

ઉપરોક્ત અભ્યાસક્રમોમાં Internship on job Training માં મેળવેલા અનુભવ સાથે જમા પાસુએ છે કે વિદ્યાર્થીના ભણતરનો ૫૦ થી ૬૦ ટકા ખર્ચ નીકળી શકે છે અને વિદ્યાર્થીઓના ભણતરનો ખર્ચ પરિવાર કે સમાજ પર ભારરૂપ થતો નથી.

આપણે વર્તમાન સમયમાં Blue collar Job જેવા કે Carpentary, Electrician, Driver ને Fresh Engineer કે ડિગ્રીધારી યુવાન કરતાં વધારે આર્થિક ઉપાર્જન કરતાં જોઈએ છીએ. સમગ્ર વિશ્વમાં આ વાત એટલી જ હકીકત છે. ભલે આપણા સમાજનાં વિદ્યાર્થીઓનો ઝોક મહેનત માગી લે

એવા Blue Collar જોબ તરફ ન હોય પણ વર્તમાન સમયમાં સમાજનાં વિદ્યાર્થીઓએ ભણવાની સાથે તેમના ક્ષેત્રના વ્યવસાયો કે Industry માં Internship કે Apprentiship માં જોડાઈને પોતાની પ્રતિભાનો વિકાસ કરવો જોઈએ.

સામાન્ય ડિગ્રી સાથે વર્તમાન રોજગાર જગતમાં ક્યાં નોકરીની તકો છે તેવાં Skill based અભ્યાસમાં જેમાં ડિગ્રી સાથે ઓન જોબ ટ્રેનિંગ હોય એવા અભ્યાસક્રમો વિશે ગંભીરતાથી વિચારવું જોઈએ.

આર્થિક રીતે સદ્ધર થવા શું જોઈએ ડિગ્રી કે કૌશલ્ય કે બંને. પોતાની કારકિર્દીનો નિર્ણય લેતાં પહેલાં શાંત પળોમાં વિચારજો.

ગામ : લુણી,
મો.: ૯૮૨૦૫ ૩૫૨૭૧

ગાલા ભણસાલી
સ્ટોક બ્રોકર્સ પ્રા. લિ.
તરફથી
હાર્દિક શુભેચ્છા

ચાલમાંથી ચાલીસમા માળ સુધી

* વસંત મોંઘીબાઈ ઉમરશી મારુ *

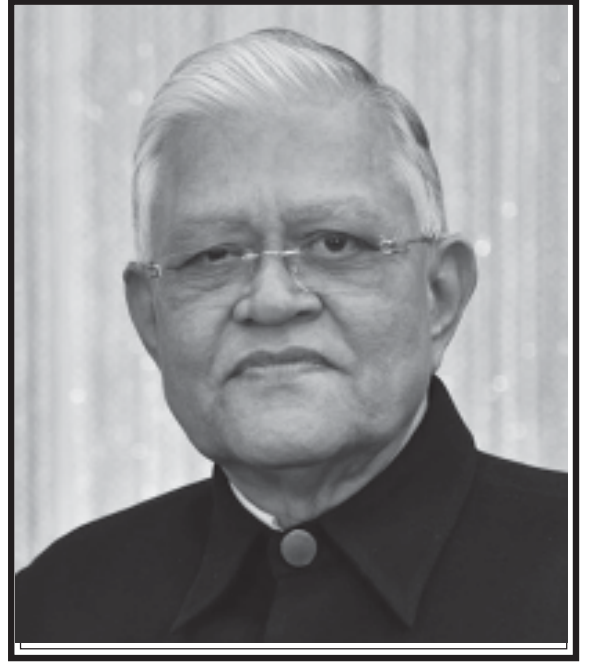

૨૪ એપ્રિલની રાત. દાદરની એક બહુમાળી ઈમારતનો ચાલીસમો માળ. સમય પોણા નવ. મુંબઈની રાત સામાન્ય હતી. રસ્તાઓ પર લાઈટો ઝગમગી રહી હતી. લોકો પોતાની દોડધામમાં વ્યસ્ત હતા, પરંતુ એ રાતે કાળાયોકીની ચાલમાંથી નીકળેલો એક વિચાર શાંત થઈ રહ્યો હતો. એક સમાજસેવક આ દુનિયાને અલવિદા કહી રહ્યો હતો, પરંતુ કેટલાક માણસો શરીરથી વિદાય લે છે, વિચારોમાંથી નહીં. એ નામ હતું ધીરજ જેઠીબાઈ દેવજી રાંભિયા.

કચ્છના તલવાણા ગામથી દેવજીબાપા મુંબઈ આવ્યા અને કાળાયોકીના જીજામાતા નગરમાં નાનકડા મકાનમાં વસ્યા. એ ઘરમાં જન્મેલો ધીરજ નામનો બાળક કદાચ ત્યારે કોઈએ કલ્પ્યો પણ નહીં હોય કે એક દિવસ એ બાળક અનેક સામાજિક પ્રવૃત્તિઓનો પ્રેરક બનશે.

ચિંચપોકલી સ્કૂલમાં ભણતો એ છોકરો ફક્ત હોશિયાર જ નહોતો, એની આંખોમાં સતત કંઈક નવું કરવાની ચમક હતી. વાંચવાનો શોખ, વિચારવાની ટેવ અને નેતૃત્વના ગુણો બાળપણથી જ સ્પષ્ટ દેખાતા હતા. લીડરશિપ હતી. લોકો પાછળ ચાલવા તૈયાર હતા. ઈચ્છે તો રાજકારણમાં મોટું નામ બનાવી શકત, પરંતુ એમણે લોકપ્રિયતા નહીં... લોકો પસંદ કર્યા.

આ અંદાજે ૧૯૬૫નો સમય હતો. ભારત-પાકિસ્તાન યુદ્ધ પછીનો કપરો કાળ. અછત,

મોંઘવારી અને મધ્યમવર્ગીય પરિવારો માટે શિક્ષણ પણ એક સંઘર્ષ. એ સમયે અગિયારમા ધોરણમાં ભણતો એક યુવાન પોતાના મિત્રો સાથે વેલજીબાપા પાસે પહોંચે છે અને કહે છે - “ગરીબ વિદ્યાર્થીઓ માટે બુક બેન્ક શરૂ કરીએ?”

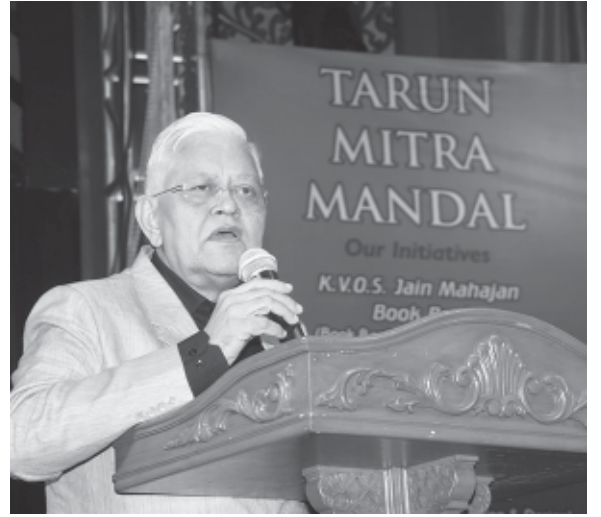
આજે આ વિચાર સામાન્ય લાગે, પરંતુ તે સમયમાં આ ક્રાંતિ હતી. ઘરેઘરે ફરીને વપરાયેલા પુસ્તકો ભેગાં કરવાં, તેનું બાઈન્ડિંગ કરાવવું અને જરૂરિયાતમંદ વિદ્યાર્થીઓ સુધી પહોંચાડવાં - આ કાર્યથી “તરુણ મિત્ર મંડળ”નું બીજ ૧૯૬૮માં રોપાયું. ધીરજબાઈએ ફક્ત બુક બેન્ક નહોતી શરૂ કરી... એમણે સમાજને શીખવ્યું પણ હતું કે ‘સંવેદનશીલતા પણ સંગઠિત થઈ શકે.’

ખાલસા કૉલેજમાં સાયન્સમાં ભણાતા તેઓ પોતાની માતૃસંસ્થા ચિંચપોકલી સ્કૂલમાં નિ:શુલ્ક ટ્યૂશન આપતા. અહીંથી તેમની અંદરના શિક્ષકનો સાચો પરિચય થતો હતો. હકીકતમાં ધીરજભાઈ આખી જિંદગી શિક્ષક જ રહ્યા, ફક્ત વર્ગખંડ બદલાતા ગયા. ક્યારેક વિદ્યાર્થીઓને ભણાવ્યા. ક્યારેક સમાજને જાગૃત કર્યાં. ક્યારેક યુવાનોને દિશા આપી. ક્યારેક સામાન્ય માણસને પ્રશ્ન પૂછતા શીખવ્યા.

હેમાબેન સાથેનો પરિચય પરિણયમાં ફેરવાયો. બંનેએ શિક્ષણ અને સમાજસેવાને જીવનમાર્ગ બનાવ્યો. હેમાબેન પણ ચિંચપોકલી સ્કૂલમાં શિક્ષિકા અને પછી આચાર્યા બની એ જ સંસ્થાનું ઋણ ચૂકવતાં રહ્યાં. ધીરજભાઈએ શિક્ષક તરીકે કારકિર્દી શરૂ કરી. પછી બેંકમાં ઉચ્ચ હોદ્દા સુધી પહોંચ્યા, પરંતુ અંદરનો સમાજસેવક ક્યારેય નિવૃત્ત થયો નહીં.

એક દિવસ સરકારી હોસ્પિટલમાં એક સ્વજન માટે લોહીની તાત્કાલિક જરૂર પડી, પરંતુ બ્લડ મળતું નહોતું. આ ઘટના સામાન્ય માણસ માટે એક દિવસની મુશ્કેલી બની રહી હતો, પરંતુ ધીરજભાઈ માટે એ જીવનનો એક મોટો વળાંક બની, એમણે નક્કી કરી લીધું - “લોહીની અછત સામે કાંઈક કરવું જ છે” અને ત્યાંથી શરૂ થઈ જીવન બચાવ પહેલ - રક્તદાન શિબિરોની યાત્રા.

આજે બ્લડ ડોનેશન સામાન્ય લાગે છે, પરંતુ એ સમયના કચ્છી સમાજમાં આ વિચારને ભારે વિરોધ મળ્યો હતો. લોકો ડરતા. ગેરસમજણો હતી. શિબિર અટકાવવાના પ્રયત્નો થયા, પણ ધીરજભાઈ પાછા ન હટ્યા. જે બીજ એક યુવાને ૧૯૮૦ના દાયકામાં વાવ્યું હતું, એ આજે પણ જીવંત છે. વર્ષો પછી પણ તરુણ મિત્ર મંડળની રક્તદાન

પ્રવૃત્તિઓ દ્વારા સેંકડો બ્લડ યુનિટ હોસ્પિટલો સુધી પહોંચે છે. તેમણે બ્લડ ડોનેશન કેમ્પ શરૂ કર્યાં નહોતા. એમણે સમાજના ડરને હરાવ્યો હતો.

પણ ધીરજભાઈ અહીં અટકવાના નહોતા. એક તરફ લોકો લોહી માટે સંઘર્ષ કરતા હતા, બીજી તરફ હજારો લોકો અંધકારમાં જીવતા હતા અને ફરી એકવાર ૧૯૯૭માં તેમણે એવો રસ્તો પસંદ કર્યો, જ્યાં રસ્તા કરતાં વિરોધ વધારે હતો. ચક્ષુદાન.

તે સમયમાં ચક્ષુદાન વિશે ગેરસમજણો ભરપૂર હતી. લોકો ડરતા, વાત કરવાનું પણ ટાળતા, પણ ધીરજભાઈએ ફરી સમાજને સમજાવવાનું શરૂ કર્યું. ટીમો બનાવી. લોકજાગૃતિ શરૂ કરી અને પછી તો એમના પ્રયત્નોને કારણે મુંબઈના વિવિધ વિસ્તારોમાં કુલ ૩૭ મોબાઈલ આઈ બેંક ધમધમવા લાગી. દિવસ-રાત કાર્યકરો મૃત વ્યક્તિના Cornea લેવા દોડતા. હોસ્પિટલ સુધી પહોંચાડતા. “યુવરાજ નેત્રદાન અભિયાન” દ્વારા હજારો લોકોને નવી દૃષ્ટિ મળતી ગઈ.

આ પ્રવૃત્તિને International Federation of Eye and Tissue Banks, USA દ્વારા વિશ્વસ્તરે માન્યતા મળી હતી. વર્ષ ૨૦૦૦માં “વિશ્વની સૌથી

મોટી સ્વૈચ્છિક ડોંકટર અને સમાજસેવકોની Eye Donation Organisation" તરીકે અને વર્ષ ૨૦૦૨માં "વિશ્વની સૌથી મોટી Human Chain Facilitating Eye Donation Movement" તરીકે આ કાર્યની નોંધ લેવામાં આવી હતી. ત્યાર બાદ આ પ્રવૃત્તિનો સમાવેશ "લિમ્કા બુક ઓફ રેકોર્ડ્સ ૨૦૦૩"માં પણ થયો.

નેત્રદાન ક્ષેત્રમાં સતત અને સંસ્થાગત કાર્ય બદલ મહારાષ્ટ્ર સરકાર દ્વારા પણ "તરુણ મિત્ર મંડળ - યુવરાજ નેત્રદાન અભિયાન"ને સત્તાવાર માન્યતા અને સન્માન મળ્યાં હતાં. નેત્રદાનના એમના સમગ્ર અભિયાન પર એક સ્ટડી પેપર રજૂ કરવા એમને ઈન્ટરનેશનલ ફેડરેશન ઓફ આઈ એન્ડ ટીસ્યુ બેંક દ્વારા ઈસ્ટનબુલ, તુર્કી ખાતે બોલાવવામાં આવ્યા જ્યાં એમને સ્ટેન્ડિંગ ઓવેશન આપવામાં આવ્યું.

જીવનનો એક વધુ મોટો વળાંક ત્યારે આવ્યો જ્યારે દેશમાં રાઈટ ટુ ઈન્ફોર્મેશન (RTI) કાયદો આવ્યો. ઘણા લોકો માટે RTI માત્ર કાયદો હતો. ધીરજભાઈ માટે એ સામાન્ય માણસના હાથમાં શક્તિ હતી.

RTI નવો કાયદો હતો ત્યારે મુંબઈભરમાં મોટા મોટા જાગૃતિ કાર્યક્રમો કરવાની ચર્ચા ચાલી રહી હતી, પરંતુ ધીરજભાઈએ મંચ પરથી એક અલગ જ વિચાર રજૂ કર્યો. તેમણે કહ્યું - 'ફક્ત સેમિનારથી કામ નહીં ચાલે, લોકોને RTI એપ્લિકેશન ભરવામાં, follow-up કરવામાં અને પ્રશ્ન ઉકેલવામાં મદદ કરી શકે એવી પ્રોફેશનલ્સની વર્કફોર્સ ઊભી કરવી પડશે.' ત્યાર બાદ RTI ક્લિનિકનો વિચાર આગળ વધ્યો. તેમણે વર્કશોપ શરૂ કર્યાં. વૉલંટિયર્સ તૈયાર કર્યાં. લોકોને અરજી લખતા શીખવ્યાં. છાપાંમાં કૉલમ લખી જ્ઞાન દ્વારા સશક્તિકરણમાં તેમણે યોગદાન

આપ્યું. આજે મુંબઈભરમાં હજારો પ્રશ્નોના ઉકેલ પાછળ આ જ દૃષ્ટિ કામ કરતી જોવા મળે છે.

અણ્ણા હઝારે આંદોલનના દિવસોમાં સવારે સાત વાગ્યે તેઓ આઝાદ મેદાન પર હાજર હોય. ત્યાંથી વૉલંટિયર્સને મહાજન વાડી ખાતે રાખેલી વ્યવસ્થામાં લઈ જતાં. આખો દિવસ સંકલન, ચર્ચા અને માર્ગદર્શન આપ્યાં પછી રાત્રે મોડેથી ઑફિસે જઈ પોતાનું વ્યાવસાયિક કામ પૂર્ણ કરતા - અને બીજા દિવસે ફરી વહેલી સવારે વૉલંટિયર્સ સાથે તૈયાર. તેમની કાર્યશૈલી અને કર્મનિષ્ઠા જોઈ અનેક યુવાનો આશ્ચર્યચકિત થઈ જતા.

આજે મુંબઈમાં સેમિનાર્સ, લેક્ચર સીરિઝ અને મોટિવેશનલ ટોક સામાન્ય લાગે છે, પરંતુ વર્ષો પહેલાં જ્યારે લોકો માત્ર મનોરંજન માટે ભેગા થતા, ત્યારે ધીરજભાઈએ વિચાર્યું - 'લોકો વિચારો સાંભળવા માટે પણ ભેગા થઈ શકે' અને ત્યાંથી શરૂ થઈ વ્યાખ્યાનમાળા. પૂર્વ વડા પ્રધાન મોરારજી દેસાઈથી લઈને સુપ્રીમ કોર્ટના ચીફ જસ્ટિસ મધુકર કણિયા સુધીના મહાનુભાવો અહીં બોલવા આવતા. લોકો ડોમ્બિવલીથી બોરીવલી સુધી સાંભળવા આવતા.

ધીરજભાઈનું યોગદાન અન્ય સંસ્થાઓ માટે પણ એવું જ રહ્યું છે. એક સમય એવો પણ આવ્યો હતો જ્યારે કચ્છ કોર્પોરેટ ફોરમની પ્રવૃત્તિઓ ધીમી પડી રહી હતી અને સંસ્થા બંધ કરવાની ચર્ચાઓ ચાલી રહી હતી. એ સમયે યોજાયેલી બેઠકમાં ધીરજભાઈ ઊભા રહ્યા અને સ્પષ્ટ શબ્દોમાં કહ્યું - "કચ્છી કોર્પોરેટસ" માટે અવાજ ઉઠાવી શકે એવી સંસ્થા જીવંત રહેવી જ જોઈએ. તેમના આ દૃઢ અભિગમ પછી KCF ફરી સક્રિય બન્યું. ધીરજભાઈ વ્યક્તિઓ કરતાં સંસ્થાઓના અસ્તિત્વને વધુ મહત્વ આપતા હતા.

શિક્ષણ ક્ષેત્રમાં પણ તેમની દૃષ્ટિ સમયથી ઘણી આગળ હતી. જ્યારે International curriculum હજુ મુંબઈમાં બહુ સામાન્ય નહોતું, ત્યારે તેમણે KVO સ્થાનકવાસી જૈન મહાજન માટે 'શિશુ વિહાર' જેવી સંસ્થાઓ દ્વારા વૈશ્વિક દૃષ્ટિકોણ ધરાવતું શિક્ષણ જરૂરી હોવાનું સમજ્યું હતું. પરંપરા સાથે આધુનિકતા જોડવાની તેમની વિચારસરણી અહીં પણ સ્પષ્ટ દેખાતી હતી.

તેઓ ગ્લોબલ કચ્છના પ્રેરક હતા, જેમાં પ્રથમ તબક્કામાં (૨૦૨૨ માટે) પાણીની અછત ધરાવતાં પશ્ચિમ કચ્છનાં સેંકડો ગામડાંમાં ખેડૂતકેન્દ્રિત ચળવળમાં પાણીનો સંગ્રહ કરી કાર્યયોજનાથી વાવેતર દ્વારા ખેડૂતોની આવકમાં વધારો કરવાનું ભવિષ્યલક્ષી માર્ગદર્શન આપ્યું.

તેમનું જીવન ક્યારેય એકલ કાર્ય નહોતું; તે પરિવાર, મિત્રો અને સમુદાય માટે સમર્થનનું સિમ્ફની હતું. એક આઉટ-ઓફ-ધ-બોક્સ વિચારક જેમણે કઠોર પરંપરાઓ કરતાં નવા દ્રષ્ટિકોણને પ્રાથમિકતા આપી. પરિવારમાં પુત્ર-પુત્રવધૂ સંકેત અને કિંજલને 'એક્સ્ટ્રીમ મીડિયા'ની ઊંચાઈઓ સર કરતી વખતે અનુભવ સમૃદ્ધ માર્ગદર્શન આપ્યું. એમનો હંમેશાં હસતો ચહેરો એમની વિશાળ જવાબદારીઓના શ્રમને ઢાંકી દેતો હતો.

ધીરજભાઈએ ફક્ત પ્રવૃત્તિઓ જ ઊભી કરી નહોતી, લોકોને પણ ઘડ્યા હતા. તેઓ વારંવાર કહેતા કે સાચું સમાજકાર્ય એ છે, જેમાં વ્યક્તિ પછી પણ વિચાર જીવંત રહે. કદાચ એ જ કારણ હતું કે તેમણે પોતાની વિચારસરણી, કાર્યપદ્ધતિ અને સમાજ પ્રતિનો અભિગમ અનેક યુવાનોમાં જીવંત રાખ્યો.

એક Book Bankમાં, એક Blood Campમાં, એક Eye Donation Movementમાં, એક RTI Clinicમાં, એક Lecture Seriesમાં, એક યુવાનના વિચારોમાં - આજે પણ ધીરજભાઈ ધબકે છે જે એમના જીવનની સૌથી મોટી સફળતા છે.

ચાલમાંથી ચાલીસમા માળ સુધી પહોંચવું મોટી વાત નથી... પરંતુ હજારો દૃઢયોમાં સ્થાન બનાવી જવું - એ બહુ મોટી વાત છે.

(પૂરક માહિતી માટે તેમના 'માનસપુત્ર તરીકે ઓળખાતા ધીરેન રંજનબેન હેમેન્દ્ર નંદુ, રાજેન ભાનુબેન કાંતિલાલ ધરોડ અને વિકાસ કુસુમબેન શશિકાંત વીરાનો આભાર)

હાલાપર

મો. : ૯૭૫૭૪૦૫૮૭૨

શ્રી ક.વી.ઓ. સેવા સમાજનું બિનધંધાદારી મુખપત્ર

સ્થાપના : ૧૯૪૭

વર્ષ : ૭૯

પગદંડી

અંક : ૩

જુન ૨૦૨૬

તંત્રી : અશ્વિન લક્ષ્મીબેન પોપટલાલ માલહે

સંકલન : CA સંજય ચંદનબેન વિસનજી છેડા

મુદ્રક - પ્રકાશક : શ્રી અશ્વિન પી. માલહે

પ્રકાશન સ્થળ : શ્રી ક.વી.ઓ. દે. નવી મહાજન વાડી, ૩જે માળે,
૯૯/૧૦૧, કેશવજી નાયક રોડ, મુંબઈ - ૪૦૦ ૦૦૯.

ફોન નં : ૨૩૭૧ ૪૬૭૪

pagdandi.kvoss.org. - email: pagdandi@kvoss.org

ટાઈપસેટીંગ : ધીરેન તારાબેન મુરજી ગાલા (કોટડા(રોહા) - ફોર્ટ)

મોબાઈલ : ૯૮૩૩૫૪૧૦૪૦

મુદ્રણ સ્થાન : મેઘાઈ કલર કાફેટરી,

૪૨, આઈડિયલ ઈન્ડ. એસ્ટેટ, સેનાપતિ બાપટ માર્ગ,
લોઅર પરેલ, મુંબઈ - ૪૦૦૦૧૩. ફોન : ૨૪૯૨ ૧૯૬૪

-- લવાજમ :-

૧૦ વર્ષ : રૂ. ૧,૦૦૦/- છૂટક નકલ : રૂ. ૧૫/-

ચેક/ડ્રાફ્ટ શ્રી ક.વી.ઓ. સેવા સમાજને નામે લખવા.

આપણા સમાજની પ્રતિભા - હેતલ ઝવેરબેન વસનજી ગલિયા

સંકલન: સૂર્યકાંત અમૃતબેન દામજી કક્કા

આપણા સમાજની અનેક મહિલાઓ આજે કૌટુંબિક, શૈક્ષણિક, વ્યાવસાયિક અને સામાજિક જવાબદારીઓ વચ્ચે સંતુલન સાધીને વિવિધ ક્ષેત્રોમાં પોતાની આગવી ઓળખ ઊભી કરી રહી છે. એવી જ એક પ્રેરણાદાયી પ્રતિભાનો પરિચય અહીં પ્રસ્તુત છે -

હેતલ ઝવેરબેન વસનજી ગલિયા,
લૂણી, સાત રસ્તા

હેતલબેનની સફર ફક્ત મેડલ જીતવાની વાર્તા નથી. આ સફર છે - શારીરિક નબળાઈમાંથી શક્તિ સુધી પહોંચવાની, મુશ્કેલીઓમાંથી આત્મવિશ્વાસ ઊભો કરવાની અને પરિસ્થિતિઓ સામે હાર ન માનવાની.

લુણી ગામ સાથે સંબંધ ધરાવતાં અને સાત રસ્તા વિસ્તારમાં વસતાં હેતલબેન ભણવામાં સામાન્ય વિદ્યાર્થીની હતાં, પરંતુ રમતગમત પ્રત્યે ખાસ ઝુકાવ ધરાવતાં હતાં. શાળા અને કૉલેજકાળ દરમિયાન તેઓ રમતગમતમાં હંમેશ સક્રિય રહેતાં. લડાયક સ્વભાવ અને આગળ વધવાની તીવ્ર ઈચ્છા એમના વ્યક્તિત્વનો મહત્વનો ભાગ હતો.

પરંતુ જીવનનો એક મુશ્કેલ તબક્કો ત્યારે આવ્યો જ્યારે પિત્તાશયની તકલીફને કારણે તેમને સર્જરી કરાવવી પડી. સર્જરી પછી તેઓ શારીરિક રીતે નબળાં પડી ગયાં. રમતગમતથી દૂર થવું પડ્યું. સામાન્ય રીતે આવી પરિસ્થિતિ કોઈ પણ વ્યક્તિનો આત્મવિશ્વાસ તૂટી શકે, પરંતુ હેતલબેને હાર સ્વીકારવાને બદલે પોતાની જાતને ફરીથી મજબૂત બનાવવાનો નિર્ણય લીધો.

એમના પોતાના શબ્દોમાં કહીએ તો - પોતાની ખોવાયેલી તાકાત પાછી મેળવવા માટે તેમણે જિમમાં જોડાવાનું નક્કી કર્યું. શરૂઆતમાં આ ફક્ત સ્વાસ્થ્ય સુધારવા માટેનો પ્રયાસ હતો, પરંતુ ધીમે ધીમે એ નિર્ણય જીવનનો turning point બની ગયો.

નિયમિત કસરત, શિસ્તબદ્ધ જીવનશૈલી અને સતત મહેનત દ્વારા તેમણે પોતાની જાતને ફરીથી તૈયાર કરવાનું શરૂ કર્યું. સમય જતાં તેઓ માન્યતા પ્રાપ્ત તાલીમ કોચ બન્યાં અને વિવિધ ક્ષેત્રના લોકોને તાલીમ આપવાનું શરૂ કર્યું. ડૉક્ટરો, સેલ્સ ટેક્સ ઓફિસરો, મહારાષ્ટ્ર ટૂરિઝમ વિભાગના અધિકારીઓ, નર્સ, ગૃહિણીઓ અને વિદ્યાર્થીઓ સહિત અનેક લોકોને તેમણે માર્ગદર્શન આપ્યું. ઘણાં વર્ષો સુધી જિમ મેનેજર તરીકે પણ જવાબદારી સંભાળી અને દરેક કામગીરી સંપૂર્ણ સમર્પણ સાથે નિભાવી.

હેતલબેનના જીવનમાં વધુ એક મહત્વપૂર્ણ વળાંક ત્યારે આવ્યો જ્યારે શિવ છત્રપતિ એવોર્ડ વિજેતા મનોજ મોરેએ તેમની ક્ષમતાને ઓળખી અને ક્ષેત્રમાં આગળ વધવા પ્રોત્સાહિત કર્યાં. મનોજ સરના આ વિશ્વાસે હેતલબેનના જીવનમાં નવી દિશા ઉભેરેલી. ત્યાર બાદ તેમણે Power Lifting ક્ષેત્રમાં

સંપૂર્ણ સમર્પણ સાથે પ્રવેશ કર્યો. કઠોર તાલીમ, શિસ્તબદ્ધ અભિગમ, સતત મહેનત અને મક્કમ મનોબળ સાથે તેમણે જિલ્લા સ્તરથી શરૂઆત કરી તથા રાજ્ય અને રાષ્ટ્રીય સ્તરની સ્પર્ધાઓમાં ભાગ લેવાનું શરૂ કર્યું.

પરંતુ હજુ પણ એમની કસોટી પૂર્ણ થઈ નહોતી.

એ દરમિયાન Covidનો કપરોકાળ આવ્યો. જિમ બંધ થઈ ગયાં. સ્પર્ધાઓ અટકી ગઈ. ઘણા ખેલાડીઓ માટે આ સમય નિરાશાજનક હતો. પરંતુ હેતલબેન અહીં પણ અટક્યાં નહીં. તેમણે સ્વખર્ચે સાધનો ખરીદ્યાં અને સોસાયટીના ગ્રાઉન્ડમાં પોતાની પ્રેક્ટિસ ચાલુ રાખી. સાથે સાથે બીજાને પણ તાલીમ આપવાનું ચાલુ રાખ્યું.

આ સમય દરમિયાન જીવને એમની વધુ એક કઠિન પરીક્ષા લીધી - તેમણે પોતાની માતાને ગુમાવ્યાં. એક તરફ લાગણીઓનો આઘાત, બીજી તરફ ઘરની

જવાબદારીઓ, વ્યાવસાયિક પ્રતિબદ્ધતાઓ અને પોતાની તાલીમ - આ બધું એકસાથે સંભાળવું સરળ નહોતું, પરંતુ હેતલબેને આ તમામ પડકારોને અવસરમાં પરિવર્તિત કર્યા.

ધીમે ધીમે તેમની સફર જિલ્લા અને રાજ્ય સ્તરથી આગળ વધી રાષ્ટ્રીય અને આંતરરાષ્ટ્રીય સ્તર સુધી પહોંચી. તેઓ Power Lifting India Federation સાથે જોડાયાં અને ત્યાર બાદ International Power Lifting Federation સાથે પણ જોડાયાં. આ પ્લેટફોર્મ દ્વારા તેમણે જિલ્લા, રાજ્ય, રાષ્ટ્રીય અને એશિયન સ્તરની સ્પર્ધાઓમાં પોતાની મજબૂત ઓળખ ઊભી કરી.

હેતલબેનેની સિદ્ધિઓમાં -

૨૦૧૮માં હિમાચલ પ્રદેશ ખાતે **Bronze Medal**,
૨૦૨૨માં વિશાખાપટ્ટનમ ખાતે **Silver Medal**,
૨૦૨૪માં ગોવા ખાતે **Silver Medal**, અને
૨૦૨૬માં Bench Pressમાં **Gold Medal**નો સમાવેશ થાય છે.

આ ઉપરાંત જિલ્લા સ્તરે ૧ Silver Medal અને ૮ Gold Medal, તથા રાજ્ય સ્તરે ૧ Bronze Medal, ૩ Silver Medal અને ૧ Gold Medal મેળવી તેમણે સતત પોતાની પ્રગતિ સાબિત કરી છે.

તાજેતરમાં ૪૧ થી ૪૯ વય જૂથ માટે યોજાયેલ **Asian Championship, Hong Kong - ૨૦૨૫માં Bench Pressમાં Gold Medal** મેળવી તેમણે સમાજ અને દેશ બંનેનું નામ ગૌરવભેર ઉજ્જવળ કર્યું છે.

આજે તેઓ મે ૨૦૨૬માં યોજનાર World Championship માટે તૈયારી કરી રહ્યા છે.

હેતલબેનેની સફર આપણને એક મહત્વપૂર્ણ વાત શીખવે છે - જીવનમાં મુશ્કેલીઓ, Setbacks અને વિપરીત પરિસ્થિતિઓનો અંત નથી હોતો. ઘણી વાર એ જ પરિસ્થિતિઓ માણસને પોતાની અંદરની શક્તિ ઓળખવાની તક આપે છે.

શારીરિક નબળાઈમાંથી શક્તિ સુધી, સામાન્ય શરૂઆતમાંથી આંતરરાષ્ટ્રીય મંચ સુધી અને વ્યક્તિગત સંઘર્ષમાંથી પ્રેરણાસ્ત્રોત સુધીની હેતલબેનેની આ સફર સમાજની અનેક યુવતીઓ અને મહિલાઓ માટે પ્રેરણારૂપ છે.

કારણકે...

મંજિલે ઉન્હી કો મિલતી હૈ,
જીનકે સપનો મેં જાન હોતી હૈ;
પંખ હોનેસે કુછ નહીં હોતા,
હોંસલોસે ઉડાન હોતી હૈ!!!

બેરાજા, મુલુંડ

મો. ૯૩૨૦૧૦૪૩૬૫

ચારિત્ર્યની ખરી કસોટી

* પરેશ કેસરબેન ગાંગલુ શાહ (નિ:શબ્દ) *

અમેરિકન પ્રમુખ ડોનાલ્ડ ટ્રમ્પ વર્ષો બાદ ચીનની મુલાકાતે આવે છે. ચીનના રાષ્ટ્રપતિ Xi Jinping બિજિંગમાં “Great Hall of the People” ખાતે ટ્રમ્પનું ઔપચારિક સ્વાગત કરે છે અને અમેરિકાના રાષ્ટ્રપ્રમુખને મળી હસ્તધૂનન કરે છે એને જગતના ટોચના મીડિયા હાઉસના કેમેરા કેપ્ચર કરે છે અને એ વિશે વિશ્લેષકો ઘણુંબધું કહે છે. કોઈક એને પાવર હેન્ડશોક તરીકે મૂલવે છે તો કોઈક ટ્રમ્પની ટ્રેડમાર્ક હસ્તધૂનન કરતાં જુદી પડે છે એમ કહી પિષ્ટપેષણ કરે.

અહીં મૂળ મુદ્દો એ છે કે "You are being watch constantly". જાહેર જીવનમાં રહેતા લોકો કે સેલિબ્રિટીઓ સાથે જ આવું બનતું હોય છે એવું નથી, પરંતુ સામાન્ય લોકોના વર્તનને પણ કોઈ જોતું હોય કે વીડિયો રેકોર્ડિંગ કરતું હોય એ હવે સામાન્ય વાત છે.

હમણાં મન લલચાવે એવા લાલચટાક લીચી ચારેકોર વેંચાતી હોય છે. રસ્તે ફળફળાદિ વેંચતા ફેરિયાઓ આ લીચીને લાલ રંગે રંગી દેતા હોય એવા વીડિયો કે પછી બાજુમાં વહેતી નીકના પાણીમાં શાકભાજી ધોતા વીડિયો વાયરલ થતા જોવા મળે છે. રેલ્વેની સંપત્તિનો બેરોકટોક ઉપયોગ કરતા કે નુકસાન પહોંચાડતાં પણ દૃશ્યો વીડિયોમાં કેદ કરી સર્ક્યુલેટ કરતી ક્લીપ પણ સામાન્ય થઈ ગઈ છે.

જાહેરમાં કરાતાં અણછાજતા વર્તન કે ચાર દીવાલો વચ્ચે અજણતા થયેલી ઘટનાઓને ભલે

કદાચ કોઈ જોતું નથી એવું આપણને લાગે, પણ કોઈ જોતું ન હોય એવી પરિસ્થિતિમાં કરાતું વર્તન એ તમારા ચારિત્ર્યની શાખ પૂરે છે.

અંગ્રેજીમાં એક ખૂબ જ પ્રચલિત કહેવત છે. "Character is what you do when no one is watching" એટલે કે, “જ્યારે કોઈ તમને જોતું નથી, ત્યારે તમે જે વર્તન કરો છો તે જ તમારું સાચું ચારિત્ર્ય છે”.

આપણે જાહેર જીવનમાં કે પછી સમાજમાં અન્ય લોકો કે મિત્રોની વચ્ચે હોઈએ ત્યારે આપણું વર્તન, હાવભાવ અને શિષ્ટાચાર એકદમ અલગ હોય છે, પરંતુ જ્યારે આપણે સાવ એકલા હોઈએ અને ‘મને કોઈ જોતું નથી’ તેવો અહેસાસ હોય, ત્યારે આપણું અસલી વ્યક્તિત્વ બહાર આવે છે. વ્યક્તિ પોતાની ઓળખ એ રીતે છતી કરે છે.

ખરી ઓળખ અને કસોટી

સમાજમાં, કુટુંબમાં કે વર્કપ્લેસ/ઓફિસમાં આપણે સારા દેખાવાનો, શિષ્ટ વ્યક્તિત્વના માલિક હોવાનો અને નિયમોનું ચુસ્તપણે પાલન કરવાનો પ્રયત્ન કરીએ છીએ. કાયદાનો ડર, લોકો શું કહેશે તેની બીક અને સમાજમાં પોતાની પ્રતિષ્ઠા જાળવવાની ખેવના આપણને ખોટાં કામ કરતા અટકાવે છે, પરંતુ પ્રામાણિકતાની સાચી કસોટી તો ત્યારે જ થાય છે જ્યારે આપણા પર કોઈનું નિયંત્રણ ન હોય.

ધારો કે રાત્રિના બે વાગ્યા છે, રસ્તા પર કોઈ જ વાહન કે ટ્રાફિક પોલીસ નથી અને ટ્રાફિક સિગ્નલ

લાલ છે, ત્યારે શું આપણે સિગ્નલ તૂટવાની રાહ જોઈને ઊભા રહીએ છીએ? રસ્તે એકલા જતા યુઈંગમ કે ચૉકલેટ ખાઈ એના રૅપરને ખિસ્સામાં નાખીએ કે કોઈ જોતું ન હોય એમ રસ્તે નાખી દઈએ? રસ્તા પરથી કોઈનું પૈસા ભરેલું પાકીટ મળે અને આસપાસ કોઈ ન હોય, તો શું આપણે તે મૂળ માલિકને પરત કરવાનો પ્રયાસ કરીએ છીએ?

ટિકિટબારીએ પહોંચવામાં આગળ સિનિયર સિટિઝન ઉંમરના કારણે ધીમી ગતિએ જતા હોય ત્યારે પોતાની ઝડપ વધારી આગળ નીકળી જવા પગ ઉપાડતા કોઈ અટકાવતું નથી, પણ પરીક્ષા ખંડમાં નિરીક્ષક બહાર ગયા હોય ત્યારે શું આપણે ચોરી કરવાનું ટાળીએ છીએ? આવી અનેક નાની લાગતી ઘટનાઓને ‘કોઈ જોતું નથી’ ત્યારે જ આપણી નૈતિકતાની કસોટી થાય છે.

રસ્તે ગાડી ચલાવતા થતા અનુભવ પરથી જાણવા મળે કે આપણે કેટલા શિસ્તબદ્ધ છીએ? ટ્રાફિક નિયમન માટે આપણે કેટલા પ્રયત્નશીલ છીએ? ઉલટી દિશામાંથી આવતાં વાહનો કે આડાંઅવળાં જતા દ્વિચક્રી વાહનોને જોઈ પ્રશ્ન થાય કે કોઈ જોતું નથી એ સિન્ડ્રોમ કરતા પણ ખુલ્લેઆમ છડેચોક નિયમોનું ઉલ્લંઘન ન કરવું જોઈએ એ આપણે આપણી નૈતિક જવાબદારી નથી સમજતા.

રસ્તે ગાડીમાં જતા હોઈએ ત્યારે આગળ જતા વાહનોમાંથી ફેંકાતો કચરો કે પછી ઊંચા બિલ્ડિંગની બારીઓમાંથી બહાર ફેંકી દેવામાં આવતા પદાર્થોને કમ્પાઉન્ડમાં પડેલા જોઈ અનુભવાતો વિષાદ કેટલે અંશે દૂર થાય?

ખરેખર આપણને કોઈ જોઈ રહ્યું નથી, પણ આપણા માટે પ્રેક્ષકો કે જોનાર કાલ્પનિક હોય છે. હકીકત એ છે કે આપણે આખી જિંદગી એક ઘરેડમાં વર્ત્યા છીએ. દરેક બોલચાલ, હાવભાવ અને શબ્દને

એવા ઘડતાં રહ્યા છીએ જાણે આપણે કોઈ અદૃશ્ય ડોક્યુમેન્ટરીના મુખ્ય પાત્ર હોઈએ, જે ‘સાયુકલા માણસ તરીકે કેવી રીતે જીવવું’ તેના વિશે સ્થાપિત હોય.

હમણાં એક વીડિયો ક્લીપ જોઈ જેમાં જાપાનના એક નાના નગરમાં સવારે ૭.૦૦ વાગેના સુમારે એક ટ્રાફિક જંકશનનું દૃશ્ય જોવા મળે છે. ગાડીઓ કે રાહદારીઓની અવરજવર નહિવત્ છે. સિગ્નલ વ્યવસ્થા કાર્યરત છે. રાહદારીઓ માટે સિગ્નલ લાલ છે. કોઈ ગાડીની અવરજવર ન હોવા છતાંય એક વૃદ્ધ રાહદારી પેડિસ્ટ્રિયન સિગ્નલ ગ્રીન થવાની રાહ જોઈ શિસ્તપૂર્વક ઊભો છે. આ સમજદારી એ દેશની પ્રજાના ચારિત્ર્યને ઉજાગર કરે છે.

જુલાઈ, ૨૦૨૫માં અમેરિકાના વર્જિનિયા સ્ટેટમાં આવેલા સૌથી પ્રખ્યાત રાષ્ટ્રીય ઉદ્યાન શેનાન્ડોઆહ નૅશનલ પાર્ક (Shenandoah National Park)ની મુલાકાતે જવાનું થયું. આખાય નૅશનલ પાર્કમાં ફરતા કોઈ પણ જાતનું લિટરિંગ કે કચરો દેખાયો નહિ. મોટા ભાગના સહેલાણીઓ કૉફી કપ્સ, મોટા સમર ડ્રિંક્સના ફેન્સી ગ્લાસીસ લઈ ફરતા હતા. અચરજ એ વાતનું થયું કે આટલા વિશાળ પાર્ક માં ઠેકઠેકાણે એવાં નિર્જન સ્થળો હતાં જ્યાં કચરો ખુલ્લામાં ફેંકવામાં કોઈ મુશ્કેલી ન પડે. સહેલાણીઓની પુખ્તા સમજ, ઉછેર અને મોરલ વેલ્યૂઝને દાદ આપવી પડે.

અંતરાત્માનો અવાજ:

ઘણી વાર માણસ એવું વિચારીને ખોટું કામ કે ભ્રષ્ટાચાર કરી બેસે છે કે “અહીં મને કોઈ જોવાનું છે?” પરંતુ તે એક સૌથી મહત્વની વાત ભૂલી જાય છે કે ભલે બહારની દુનિયાની કોઈ વ્યક્તિ તેને ન જોતી હોય, તેનો પોતાનો અંતરાત્મા (Inner Conscience) તો બધું જ જોઈ રહ્યો છે. આપણે આખી દુનિયાથી આપણી ભૂલો કે નબળાઈઓ

છુપાવી શકીએ છીએ, પણ આપણી પોતાની જાતથી અને આપણા અંતરાત્માથી ક્યારેય કંઈ છુપાવી શકતા નથી. આખરે અનૈતિક કે અણછાજતા કામ કરી તમે તમારી નજરમાં ઊતરી જશો.

જે વ્યક્તિ એકાંતમાં પણ પોતાનાં નૈતિક મૂલ્યો સાથે બાંધછોડ નથી કરતો, તે જ સાચા અર્થમાં મહાન છે અને આવી વ્યક્તિને ક્યારેય રાત્રે ઊંઘવામાં તકલીફ પડતી નથી, કારણકે તેનું મન શાંત હોય છે.

ઈશ્વરની અદૃશ્ય નજર :

આપણી ભારતીય સંસ્કૃતિ, દર્શનશાસ્ત્ર અને અધ્યાત્મમાં પણ દ્રઢપણે માનવામાં આવે છે કે ઈશ્વરની હયાતી કણકણમાં સમાયેલી છે. “કોઈ જોતું નથી” એ માત્ર આપણો એક ભ્રમ છે. આપણી ઉપર કે આસપાસ એક અદૃશ્ય શક્તિની હંમેશાં નજર હોય છે, જે આપણાં દરેક કર્મોનો હિસાબ

રાખે છે. તેથી, બંધબારણો કરેલાં કાર્યો પણ કુદરતના ચોપડે તો નોંધાય જ છે.

અંતે :

ટૂંકમાં કહીએ તો, એકાંતમાં કે કોઈ જોતું ન હોય ત્યારે આપણું વર્તન એ આપણાં ઉછેર, મૂલ્યો અને સંસ્કારોનું સાચું દર્પણ છે. જ્યારે કોઈ જોતું નથી, ત્યારે આપણો જે સારા કે નરસા માર્ગની પસંદગી કરીએ છીએ તે આપણું ઉજ્જવળ ભવિષ્ય, સફળ કારકિર્દી અને આપણું ચારિત્ર્ય ઘડે છે. આપણો એવો જાગૃત અને સંનિષ્ઠ પ્રયત્ન કરવો જોઈએ કે આપણું જાહેર જીવન અને ખાનગી જીવન બંને સમાનરૂપે પવિત્ર, મૂલ્યનિષ્ઠ અને પ્રામાણિક હોય.

સાચુકલો અને નૈતિક માણસ એ જ છે જે અંધારામાં પણ પ્રકાશના માર્ગે ચાલવાની હિંમત અને પ્રામાણિકતા દાખવે છે. ચારિત્ર્યની ખરી કસોટી ત્યારે જ થાય જ્યારે કોઈ જોતું ન હોય.

મોટા આસંબિયા, મો. ૯૮૨૦૧૪૫૧૪૩

પગદંડીને પત્ર

આ વિભાગમાં છપાયેલ પત્રો સાથે તંત્રીઓ સહમત છે એમ માનવું નહીં - તંત્રીઓ

તા. ૨૫-૦૫-૨૦૨૬ના રોજ શ્રી કવીઓ સેવા સમાજ દ્વારા પ્રસ્તુત ‘ખાલીપો’ નાટક બોરીવલીના એક નાટ્યગૃહમાં જોવાનો મોકા મળેલ. આ નાટકની શરૂઆતમાં નાટકના આયોજકો દ્વારા આ નાટક સંબંધી ટૂંકમાં માહિતી આપવામાં આવેલ કે ‘ખાલીપો’ નાટક ‘પંગદડી’ના ઓગસ્ટ ૨૦૨૫ના અંકમાં શ્રી રાજનભાઈ કાંતિલાલ ઘરોડના ખાલીપો નામના લેખની માહિતીના આધારે તૈયાર કરવામાં આવેલ છે. આ એક ગૌરવની વાત છે કે કોઈ એક નાના લેખની માહિતીને નાટ્ય સ્વરૂપે સમાજ સમક્ષ મૂકીને ભવ્ય સફળતા મળી છે. જીવનમાં આવતો ખાલીપો અને તેના નિરાકરણ માટે કેટલાક સચોટ ઉપાયો આ નાટકમાં રજૂ કરવામાં આવેલ છે. ભાઈશ્રી રાજનભાઈ કાંતિલાલ ઘરોડને એક ઉત્તમ લેખ લખવા બદલ અભિનંદન

લી. મણિલાલ લક્ષ્મીબેન પ્રેમજી દેઢિયા, ગામ: મેરાઉ, મો. : ૯૮૬૯૧૧૩૮૭૫

સુખાકારીનું સંકટ

✽ ડૉ. શિરીષ ભાનુમતીબેન યુનીલાલ માલદે ✽

વિજ્ઞાન અને ટેકનોલોજી સતત સુધારાત્મક ફેરફાર લાવે છે, ટેકનોલોજી આપણું જીવનધોરણ વધુ ને વધુ લક્ઝરિયસ બનાવી રહ્યું છે, સગવડો વધતી જાય છે. લક્ઝરીની વ્યાખ્યા બદલાઈ રહી છે. એક વખત અઘરાં મનાતા અનેક જટિલ કામ ચપટી બજાવતા થઈ જાય છે.

ટેકનોલોજી આજે આપણું રહેઠાણ વધુ ને વધુ સુરક્ષિત અને સગવડજનક બનાવી રહ્યું છે. હેલ્થ કેર ક્ષેત્રમાં ટેકનોલોજીએ રોગોના નિદાન અને સારવારમાં નોંધપાત્ર પ્રગતિ કરેલ છે. સંદેશ વ્યવહારમાં ભારેલી હરણાફાળ અને અમુક મિનિટોમાં જ જોઈએ એ વસ્તુ ઘરે હાજર થઈ જવાની ડિલિવરી સિસ્ટમ સૌથી વધુ નોંધપાત્ર કહી શકાય. ટેકનોલોજી દ્વારા આપણે વિશ્વની સૌથી મોંઘી જણાસ એટલે 'સમય'નો બચાવ કરી શકીએ છીએ.

પણ સિક્કાની બીજી બાજુરૂપે ટેકનોલોજી અને લક્ઝરી જીવનમાં અમુક નકારાત્મક પરિણામ પણ લાવે છે. અલગ અલગ વય ગ્રુપમાં આ અસરો અલગ હોય છે. યુવાન અને આઘેડ વયે ઉપરની અસરની વાત ફરી ક્યારે, પણ આજે આપણે સિનિયર સિટિઝનના જીવન ઉપરની અસરની વાત કરશું. આમાં સૌથી ખાસ સ્પષ્ટ અસર સૌથી મહત્વના બે પરિબળોમાં દેખાય છે. શારીરિક / માનસિક પ્રવૃત્તિઓમાં ઘટાડો અને બીજું માનવીય સંબંધમાં ઘટાડો.

પરંપરાગત રીતે સિનિયર સિટિઝન કપલનું જીવન દૈનદિન રૂટિન કાર્યોની આસપાસ ફરે છે. શાકભાજી લાવવું અને સમારવું, રસોઈની સાથે આખું કિચન સંભાળવું, વાસણ-કપડાં જાતે ધોવા અથવા કામવાળી પાસે વ્યવસ્થિત રીતે કામ કઢાવવું, દહેરાસર અથવા સ્થાનકમાં જવું, સમયાંતરે બેન્કમાં જવું ઈત્યાદિ કામ વ્યક્તિને શારીરિક અને માનસિક રીતે વ્યસ્ત રાખતા હતા.

પ્રોફેશન / બિઝનેસ નિમિત્તે પરદેશમાં, દેશમાં અન્ય ઠેકાણે કે ઘરમાં જ સાથે રહેતો યુવા વર્ગ વધુ ને વધુ ઘરની બહાર રહે છે. આર્થિક સદ્ધરતાથી ઘરમાં વિવિધ ઉપકરણો અથવા ડોમેસ્ટિક હેલ્પરની કમી નથી હોતી. ઓનલાઈન ખરીદીથી બધી વસ્તુઓ ઘરબેઠે મળી જાય છે. પરિણામે માણસ ચાલવાનું, દોડવાનું કે શારીરિક પરિશ્રમ કરવાનું ભૂલી જાય છે. આથી શરીરમાં સ્નાયુ અને હાડકાં નબળાં પડે છે અને વિવિધ લાઈફ સ્ટાઈલ અને મેટાબોલિક રોગ જેમ કે ઓબેસિટી, ડાયાબિટીસ, હાઈ બ્લડ પ્રેસર, હૃદયરોગની સંભાવના અનેક ઘણી વધી જાય છે.

મોડર્ન લાઈફ સ્ટાઈલમાં સ્વચ્છતાનો અતિ આગ્રહ રોગપ્રતિકારક શક્તિને વિકસિત થવા દેતો નથી. આર્થિક સદ્ધરતા અને ઓનલાઈન ડિલિવરીને લીધે વિવિધ પ્રકારના હાઈ કૅલેરી ખાદ્યપદાર્થો અને પીણાંની સરળ ઉપલબ્ધતા આ સમસ્યાને વકરાવવામાં મોટો ભાગ ભજવે છે. થાક અને આળસ તરત આવે છે. શ્રમ અને મહેનત

પ્રત્યે અણગમો જાગે છે. બેઠાડું જીવનને લીધે શરીરમાં ઘણી વ્યાધિઓની ઉત્પત્તિ થાય છે.

રોજિંદા જીવનમાં થતા શ્રમથી દૂર થઈને ગાર્ડનમાં વૉક અથવા જિમમાં એક્સરસાઈઝ કરવી એ સ્ટેટસ સિમ્બોલ બની જાય છે. કમનસીબે મોટા ભાગના લોકોમાં વૉક / જિમ માટે પણ નિયમિતતા જોવા મળતી નથી. આમ, બાવાના બેઉ બગડે છે.

સુવિધાથી ભરપૂર જીવનશૈલી વ્યક્તિને ઘરમાં જ રહેવા અને પોતાની પ્રાઈવેસી વધારે રાખવા પ્રોત્સાહિત કરે છે. સોસાયટીમાં કે કુટુંબમાં ઈન્ટરેક્શન, મુલાકાત, વાતચીત અને સંવાદનો ક્ષય થતો જાય છે. લક્ઝરી માણસને ઘરના એક ખૂણામાં કેદ કરી નાખે છે.

મોબાઈલ પરના વિવિધ એપ્સને લીધે “મને કોઈની જરૂર નથી” એવા ભ્રમમાં જીવતા થઈ જાય છે. અતડાપણું વધે છે. એકલતા, ઉદાસીનતા અને ડિપ્રેશન આવે છે. મહેનત અને સહકારનું મૂલ્યાંકન થતું નથી. અન્ય વ્યક્તિઓની મુસીબતો પ્રત્યે અનુકંપા, સહાનુભૂતિ કે સંવેદનશીલતા પણ બુઝી થતી જાય છે. ઘણી વાર જીવનનું ધ્યેય અને અર્થ જ દેખાતાં નથી.

શું કરવું આ પરિસ્થિતિમાં...? જીવનમાં લક્ઝરી ખપપૂરતી રાખો. કામવાળાઓ અને ગૅજેટ્સ ઉપરનું અવલંબન ઘટાડો.

શારીરિક સજ્જતા માટે સજાગ બનો. રોજ મિનિમમ ૩૦ મિનિટ સક્રિય પ્રવૃત્તિ (વૉકિંગ, સ્ટ્રેચિંગ, સાઈકલિંગ, સ્વિમિંગ ઈ.) માટે નિયમિત, (એટલે કે અઠવાડિયામાં પાંચ દિવસ

ચાલે, સાતે સાત દિવસ કસરત કરવાનો હઠાગ્રહ ન રાખવો)માં ભાગ લો.

થેલી લઈને બજારમાં જવું એ માત્ર શાકભાજી ખરીદવા પૂરતું સીમિત નથી. શાકવાળાઓ જોડે ભાવતાલ કરવા, કોથમીરની સાથે મફત કડીપત્તા માગવો એ બધી ક્રિયાઓ શરીરની સાથે મગજને પણ સચેત રાખે છે. દેરાસર કે સ્થાનકમાં જવું એ આત્મા માટે માત્ર ધર્મકાર્ય જ નથી, પણ સાધર્મિક ભાઈ-બહેનો જોડે સંપર્ક જાળવી રાખવાનું એક મોટું પ્લેટફોર્મ છે. સાંજે નાના-નાની પાર્કમાં જવું એ માત્ર ટાઈમપાસ નથી, પણ ત્યાં આપણા હમઉત્તર દોસ્તારો સાથે પેટછૂટી વાત કરવાની અઢળક તકો રહેલી છે.

ભલેને ઘરબેઠા મોબાઈલ બેન્કિંગ અને UPIથી બધા વ્યવહારો થતા હોય તોય નિયમિત રીતે બેન્કમાં જઈને નાના-મોટા વ્યવહાર કરવા કે પછી ઈલેક્ટ્રિક બિલ, મહાનગર ગૅસ બિલ ભરવા કાઉન્ટર ઉપર પાંચ મિનિટ લાઈન લગાડવી પણ સામાજિક રીતે ફાયદેમંદ છે. મુંબઈની લોકલ ટ્રેનમાં નિયમિત સફર કરનાર દરેક વ્યક્તિ જાણે છે કે ટ્રેનની સફર એ માત્ર પ્રવાસ નથી, પણ નિયમિત રીતે સાથે પ્રવાસ કરતા અન્ય સાથીઓ જોડે ક્વોલિટી સમયે વિતાવવાનો ઉત્તમ માધ્યમ છે.

હસી-મજાક, લુડો ગૅમ કે રમી, ભજન કે પછી રાજકારણ, કરંટ અફેર્સ ઉપર ચર્ચા કરીને માણસ પોતાના જ્ઞાનમાં ઉમેરો કરે છે અને કંટાળાજનક પ્રવાસ હળવો બનાવે છે. હમસફર સાથીઓ સાથે નાસ્તા પાર્ટી દ્વારા બર્થ-ડે કે વેડિંગ એનિવર્સરીની ઉજવણી ‘છોટે પૉકેટ મેં બડા ધમાકા’ની જેમ જીવનમાં ઘણી ખુશીઓ લાવે છે. બે પૈસે સુખી થયેલ માણસ ટ્રેનની ભીડથી

બચવા પ્રાઈવેટ કાર વાપરે છે ત્યારે ટ્રેન ફેન્ડ્સની કંપની અને મજા ગુમાવે છે.

ઘરમાં જીવનસાથી સાથેના નાના-મોટા કામની વહેચણી અને તેને લઈને થતી મીઠી રકઝક એ લાગણીના અદૃશ્ય તાર સમાન છે જે બે વ્યક્તિને એકબીજા સાથે પ્રેમ અને હૂંફથી ઝકડી રાખે છે. ઘરમાં રસોઈયો ભલે સ્વાદિષ્ટ વ્યંજનો બનાવતો હોય તોય તેમાં સ્વજનોના સ્નેહનો વઘાર અનેરી સોડમ આપે છે. માટે અવાર-નવાર રસોઈમાં હાથ સાફ કરતા રહેવું.

કહેવાય છે કે માણસ શરીર કરતાં મનથી વૃદ્ધ પહેલા થાય છે. નોકરી અથવા ધંધાથી નિવૃત્ત થયેલ માણસ જો બીજું વૈકલ્પિક કાર્ય નો શોધે તો તેના જીવનમાં ઊભો થયેલ શૂન્યાવકાશ તે વ્યક્તિને બહુ સતાવે છે. શારીરિક રીતે ભલે કડેઘડે હોય, ફોકસ વગરના માનવીનું મગજ કુંઠિત થઈ જાય છે. નાની મોટી તકલીફ અને પરેશાનીને ટાળવા ઘણી વાર વ્યક્તિ નવા અનુભવો મિસ કરે છે. ગમે એ પરિસ્થિતિમાં એડજસ્ટ થઈ જનાર વ્યક્તિ હંમેશાં ખુશ રહી શકે છે.

“પપ્પા તમે જીવનભર બહુ મહેનત કરી, હવે નિરાંતે આરામદાયક જીવન જીવો” એમ કહીને ઘરમાં ઘણીબધી સગવડો ઊભી કરનાર પુત્ર તેની જગ્યાએ સાચો છે, પણ જો તે વ્યક્તિ જીવનના ઉત્તરાર્ધમાં પણ સારું શારીરિક અને માનસિક સ્વાસ્થ્ય ધરાવતો હોય તો સંપૂર્ણ આરામ ફરમાવાને બદલે યથાશક્તિ જેટલા શક્ય હોય તેટલા કાર્યમાં પોતાને રચ્યાપચ્યા રાખવું જરૂરી છે.

આપણું શરીર "Use it, or loose it" ની ઉક્તિને અનુસરે છે. શરીર હોય કે મન, યોગ્ય

સ્વાસ્થ્ય માટે બંનેની વપરાશ કરતા રહેવું. Neuroplasticityના સિદ્ધાંત અનુસાર હંમેશાં કંઈક નવું શીખવાની ઘગશ રાખનાર વ્યક્તિના મગજમાં ઘરડા થયેલ ન્યુરોન્સની જગ્યા નવા ન્યુરોન્સ લે છે, જે વ્યક્તિના મગજને ફિટ રાખે છે.

આપણા દેશના પ્રધાન મંત્રી તેમ જ જગતના મોટા ભાગના પ્રભાવશાળી દેશોના નેતાઓ ૭૫ વર્ષથી ઉપરની વયના છે. દિવસના ૧૬ થી ૧૮ કલાક વ્યસ્ત રહીને તેઓ આખી દુનિયામાં ધબધબાટી બોલાવે છે, માટે નિવૃત્તિ એટલે નિષ્ક્રિયતા ન હોવી જોઈએ.

ભલે અર્થોપાર્જનની જરૂર ન હોય તો સામાજિક કાર્યના ક્ષેત્રમાં સિનિયર સિટિઝનોએ પોતાની કાબેલિયત, જ્ઞાન અને અન્યને ઉપયોગી હોય ત્યાં લાભ આપવો. પ્રયત્ન કરશો તો આપને મનગમતી અને અન્યને ઉપયોગી હોય એવી અનેક પ્રવૃત્તિઓ મળી રહે છે.

છેલ્લે એટલું કહીશ કે લકઝરી હંમેશાં સુખ આપે એ જરૂરી નથી. ઘણી વાર જીવનના નાના-મોટા સંઘર્ષ અને પ્રવૃત્તિ એ વ્યક્તિને જીવંત રાખવા માટેનું ઈંધણ, પૂરું પાડે છે. “આ દુનિયામાં કોઈકને મારી જરૂર છે” આ ફિલિંગ જ માણસને જીવવા માટે પ્રોત્સાહિત કરે છે.

એક રસપ્રદ વાત : બિલ ગેટ્સે એકવાર કહ્યું હતું કે તેઓ મુશ્કેલ કામ કરવા માટે એક આળસુ વ્યક્તિને પસંદ કરશે કારણ કે તે વ્યક્તિ તે કામ કરવા માટેનો સૌથી સરળ રસ્તો શોધી કાઢશે.

ગામ: ભુજપુર

મો. : ૯૮૬૯૦ ૩૦૮૦૯

એકતાની કસોટી ?

* વિનિત સરલાબેન દિનેશ ગડા *

છેલ્લાં કેટલાંક વર્ષોમાં વિશ્વ સતત અનિશ્ચિત પરિસ્થિતિઓમાંથી પસાર થઈ રહ્યું છે. કોવિડ-૧૯, રશિયા-યુકેન યુદ્ધ, યુસએ અને ઈરાનમાં વધતો તણાવ, વૈશ્વિક સપ્લાય ચેઈનમાં અવરોધ, કૂડ ઑઈલના બદલાતા ભાવ, ખાદ્ય-સુરક્ષા સંબંધિત પડકારો અને વૈશ્વિક અર્થતંત્રમાં મંદીની ભીતિ. ભારત જેવી મોટી અને ઝડપથી વિકસતી અર્થવ્યવસ્થા માટે આવી પરિસ્થિતિઓનો સીધો પ્રભાવ ઊર્જા ખર્ચ, પરિવહન, રોજિંદી વસ્તુઓના ભાવ અને સરકારી ખર્ચ પર પડે છે. ભારત પોતાની જરૂરિયાતનું મોટું પ્રમાણ કૂડ ઑઈલ અને કેટલીક જરૂરી વસ્તુઓ આયાત કરે છે. આવા સમયમાં સરકારો માત્ર નીતિઓથી નહીં, પરંતુ નાગરિકોના સહકારથી પણ પરિસ્થિતિને વધુ સ્થિર અને સંભાળેલી રાખવાનો પ્રયાસ કરે છે.

એ જ પૃષ્ઠભૂમિમાં વડાપ્રધાન નરેન્દ્ર મોદીએ દેશવાસીઓને કેટલીક વ્યવાહારિક અને જીવનશૈલી સંબંધિત અપીલો કરી છે. આ અપીલોને લોકોએ જુદા જુદા સ્વરૂપે સમજી, દર્શાવી અને પ્રસ્તવી. ભારતના સંવિધાને આપેલ વાણીની સ્વતંત્રતા તો ભોગવી. પણ આને રાજકારણ કે સમર્થન-વિરોધના ચર્ચામાંથી જોવાને બદલે જો આપણે વિશ્વના ઈતિહાસમાં નજર કરીએ, તો સમજાય છે કે મુશ્કેલ સમયમાં નાગરિકોનું વર્તન દેશના ભવિષ્યને કેટલી અસર કરે છે.

જ્યારે કોઈ પરિવાર મુશ્કેલીમાં હોય, ત્યારે

ઘરના લોકો શું કરે? કોઈ ખર્ચ ઓછો કરે, કોઈ પોતાની જરૂરિયાત પાછળ મૂકે, કોઈ વધારાની જવાબદારી લે. ઘરમાં કોઈ બેઠક બોલાવવામાં આવતી નથી, કોઈ કાયદો બનતો નથી - છતાં બધાને સમજ પડે છે કે હવે થોડું બદલાવું પડશે. દેશ પણ આવો જ એક મોટો પરિવાર છે. દુનિયાના લગભગ દરેક મોટા દેશે ક્યારેક એવો સમય જોયો છે, જ્યારે સરકારો એકલી પૂરતી નહોતી. લોકોનો સહકાર જ સૌથી મોટી શક્તિ બન્યો હતો.

જાપાન : ખંડેરમાંથી વિશ્વશક્તિ સુધી

બીજા વિશ્વયુદ્ધ પછીનું જાપાન લગભગ સંપૂર્ણ રીતે તૂટી ગયું હતું. હિરોશિમા અને નાગાસાકી પર પરમાણુ બૉમ્બ પડ્યા પછી લાખો લોકો પ્રભાવિત થયા. ઉદ્યોગો બંધ થઈ ગયા. અર્થતંત્ર ખાલી થઈ ગયું. ઘણા નિષ્ણાતોને લાગતું હતું કે જાપાનને ફરી ઊભું થવામાં દાયકાઓ લાગી જશે, પણ ત્યાં એક ખાસ વાત થઈ.

જાપાનના લોકોએ મુશ્કેલીને 'સરકારની સમસ્યા' તરીકે નહીં જોઈ. તેમણે તેને 'રાષ્ટ્રની સ્થિતિ' તરીકે જોઈ. લોકોએ સ્થાનિક ઉત્પાદનોનો ઉપયોગ શરૂ કર્યો. વિદેશી વસ્તુઓને વધુ પ્રતિષ્ઠિત માનવાની જગ્યાએ પોતાના દેશના ઉદ્યોગોને તક આપી. નાના ઉત્પાદકોને સમાજનો વિશ્વાસ મળ્યો. ધીમે ધીમે એ જ કંપનીઓ ટોચોટા, સોની, પેનાસોનિક અને હોન્ડા જેવી વૈશ્વિક કંપનીઓ બની. જાપાનમાં 'વેડફાટ નહીં' એ માત્ર સૂત્ર નહોતું.

લોકો વસ્તુઓને લાંબા સમય સુધી ઉપયોગમાં લેતા. બચતને સન્માન મળતું. જાહેર શિસ્તને વ્યક્તિગત સંસ્કાર માનવામાં આવતો.

યુરોપ : તેલ સંકટે જીવનશૈલી બદલી

૧૯૭૩માં વિશ્વમાં ભારે ઈંધણાની અછત સર્જાઈ. મિડલ ઈસ્ટમાં રાજકીય તણાવને કારણે તેલ પુરવઠો પ્રભાવિત થયો, ત્યારે યુરોપના દેશોએ એક રસપ્રદ બાબત કરી.

નેધરલેન્ડ્સમાં “Car free Sunday” શરૂ થયા. રવિવારે લોકો કાર વગર બહાર નીકળતા. રસ્તાઓ પર લોકો સાઈકલ ચલાવતા, ચાલતા અથવા જાહેર પરિવહનનો ઉપયોગ કરતા.

જર્મનીએ રસ્તાઓ પર સ્પીડ મર્યાદા મૂકી. ફ્રાન્સ અને ઈટલીએ ઊર્જા બચત માટે જાહેર અભિયાન ચલાવ્યાં. લોકો રાત્રે બિનજરૂરી લાઈટો બંધ રાખતા. આ બધું લોકોને ફરજિયાત લાગ્યું નહોતું. લોકોને સમજ હતી કે જો દેશ પર દબાણ છે, તો દરેક વ્યક્તિની આદતો પણ મહત્ત્વ ધરાવે છે. આજે યુરોપમાં પબ્લિક ટ્રાન્સપોર્ટ એટલું મજબૂત કેમ છે? કારણકે દાયકાઓ પહેલાં લોકોએ પોતાની જીવનશૈલીમાં ફેરફાર સ્વીકાર્યો હતો.

સિંગાપોર : નાનો દેશ, મોટી સમજ

સિંગાપોર પાસે જમીન ઓછી, કુદરતી સંસાધનો મર્યાદિત અને વસ્તી ઘનતા વધુ, છતાં વિશ્વમાં સૌથી વ્યવસ્થિત દેશોમાં તેનું નામ આવે છે. કારણ માત્ર કડક કાયદા નથી. સિંગાપોરે શરૂઆતથી જ લોકોને સમજાવ્યું કે “દેશના સંસાધનો મર્યાદિત છે.” તેથી લોકોમાં શિસ્ત અને જવાબદારીનો ભાવ વિકસાવ્યો. ત્યાં રસ્તા પર ગંદકી ફેંકવી માત્ર નિયમ તોડવો નથી માનવામાં આવતું.

તે સામૂહિક વ્યવસ્થાનો નુકસાન પહોંચાડવું માનવામાં આવે છે. કારોના ઉપયોગ પર નિયંત્રણ, પાણીનો મર્યાદિત ઉપયોગ, જાહેર વ્યવસ્થાનું સન્માન - આ બધું સરકાર એકલી કરી શકતી નહોતી. તે માટે સમાજે પણ એમાં પૂરેપૂરો સાથ અને સહકાર આપ્યો.

ચીન : લોકોના ટેકાથી ઊભો થયેલો ઉદ્યોગ

છેલ્લાં ૩૦-૪૦ વર્ષમાં ચીને જે વિકાસ મેળવ્યો એ જગજાહેર છે. તે માત્ર નીતિઓથી શક્ય નહોતો. ચીનના લોકોએ મોટા પ્રમાણમાં સ્થાનિક ઉત્પાદનો અપનાવ્યાં. શરૂઆતમાં ચીની વસ્તુઓ વિશ્વમાં સસ્તી ગણાતી હતી, પરંતુ સ્થાનિક બજારે પોતાના ઉદ્યોગોને તક આપી. આજે ચીનમાં ઘણા લોકો સ્થાનિક ડિજિટલ પ્લોટફોર્મ અને ઉત્પાદનોને પ્રાથમિકતા આપે છે, કારણકે તેમને સમજાવવામાં આવ્યું કે સ્થાનિક ઉદ્યોગ મજબૂત થશે, તો રોજગાર અને સ્થિરતા વધશે.

COVID : આખી દુનિયાએ શું શીખ્યું COVID દરમિયાન. દુનિયાએ એક મોટું સત્ય જોયું - સરકારો પાસે બધું નિયંત્રિત કરવાની શક્તિ નથી. સમાજ જ્યારે આગળ આવે, ત્યારે મુશ્કેલ સમય હળવો બને છે.

ભારત:

આ પ્રકારની સામૂહિક જવાબદારી ભારત માટે પણ નવી નથી. ૧૯૬૫ અને ૧૯૭૧ના યુદ્ધ દરમિયાન દેશના ઘણા પરિવારો સોનાના દાન માટે આગળ આવ્યા હતા. સમજતા હતા કે મુશ્કેલી માત્ર સરહદ પર નથી; સમગ્ર દેશ પર છે.

૧૯૯૧માં ભારત ગંભીર આર્થિક સંકટમાંથી પસાર થયું. દેશ પાસે થોડા જ દિવસોના ફોરેન

એકસ્યેન્જ રિઝર્વ બચ્ચા હતા. તે સમય દરમિયાન લોકોમાં બચત, મર્યાદિત વપરાશ અને સ્થિરતા જાળવવાનો ભાવ જોવા મળ્યો. આ બધું કોઈ કાયદાથી થયું નહોતું. આ સમાજની અંદરની સમજ હતી.

સમાજ અને સમુદાયોની ભૂમિકા :

એક વ્યક્તિનો બદલાવ મર્યાદિત હોય છે, પણ જ્યારે સમાજ બદલાય, ત્યારે પરિણામ પેઢીઓ સુધી જાય છે. ભારતમાં સંગઠનો ખૂબ શક્તિશાળી છે. ગુજરાતી સમાજ હોય, જૈન સમાજ હોય, શીખ સમાજ હોય, દક્ષિણ ભારતીય એસોસિયેશન હોય કે વિવિધ સંઘ - આપણા દેશમાં લોકો સંગઠિત રીતે કામ કરવાની પરંપરા ધરાવે છે.

સમાજ શું કરી શકે ?

- દરેક સંગઠનના આગેવાન / સંસ્થાઓ તેમના લોકોમાં જાગૃતતા લાવવા પ્રયત્ન કરી શકે છે
- આગેવાનો પોતાના જીવનમાં અમુક વસ્તુ આચરીને લોકો માટે એક ઉદાહરણ પ્રસ્થાપિત કરી શકે છે
- ચર્ચાઓ ગોઠવવી, કંમ્પેન ચલાવવી, જેવી ઘણી પહેલ કરી શકાય છે.
- બાળકોમાં સંસ્કાર વિકસાવી શકાય
- ઑનલાઈન અને ડિજિટલ વિશ્વના આ જીવનમાં ક્ષણભરમાં પહોંચવું ખૂબ સરળ છે.

આ માત્ર અર્થતંત્રની વાત નથી. જ્યારે લોકો પોતાના વર્તનમાં સમજદારી લાવે છે, ત્યારે તેની અસર માત્ર પૈસા સુધી મર્યાદિત નથી રહેતી. તે સમાજમાં શિસ્ત લાવે છે. જવાબદારી લાવે છે. સામૂહિક વિચાર લાવે છે.

પરિવારમાં પણ જે બાળકો ઘરની પરિસ્થિતિ સમજીને વર્તે છે, તેઓ જીવનમાં વધુ જવાબદાર બને છે. દેશો માટે પણ આ જ સાચું છે. આ ભાવનાત્મક નહીં, વ્યાવહારિક બાબત છે.

ખરેખર આ એકતાની કસોટી છે. ભારત “વિવિધતામાં એકતા”વાળો દેશ છે એ ગર્વ ત્યારે જ સાર્થક બને, જ્યારે સંકટ સમયે આપણે ખરેખર એક થઈ ઊભા રહીએ.

આ લેખનો અર્થ કોઈ રાજકીય સમર્થન કે વિરોધ નથી. કોઈ દેશને બંધ કરી દેવાની વાત નથી. કોઈ ત્યાગનો ઉપદેશ નથી. માત્ર એટલું સમજવાનું છે કે ઈતિહાસમાં દરેક સફળ સમાજે મુશ્કેલ સમયમાં પોતાના વર્તનમાં થોડો બદલાવ કર્યો છે અને કદાચ એ જ કારણ છે કે દુનિયાના મોટા દેશો મુશ્કેલીઓમાંથી બહાર આવી શક્યા, કારણકે તેઓ પાસે માત્ર સારી સરકારો નહોતી. તેઓ પાસે સમજદાર અને ભાગીદાર નાગરિકો હતા.

“એક દીવો અંધારું દૂર ના કરી શકે, પણ દરેક ઘરમાં દીવો પ્રગટે તો અંધારાને હફાવી શકાય.”

ગામ : ત્રગડી, થાણે

મો.: ૮૬૫૫૮ ૪૦૫૯૮

પ્રતિભાવ - પ્રતિસાદ

A superb article in Pagdandi of May month “ઘર કબ આઓગે”. It should be in english, so that students who are thinking of going foreign and mainly their parents must read and understand. Congrats!

છગન કુંવરબાઈ ભાણજી દેઢિયા,
પત્રી, ચાંદીવલી

દેવપુરની લૂંટ

* વસંત જેઠીબાઈ લીલાધર ગાલા - કચ્છ કેસરી *

આપણો દેશ આઝાદ થયો ૧૯૪૭માં. ત્યાર પહેલાં સૈકાઓ સુધી ક્ષત્રિયોની રાજાશાહી હતી. નાનાં- મોટાં રજવાડાં કચ્છ-કાઠિયાવાડ પ્રદેશમાં ઘણાં હતાં જેમાં જાડેજા, ગોહિલ, ઝાલા, ચૌહાણ, સિસોદિયા, પરમાર તથા સોલંકી વગેરે વંશના રાજાઓનું રાજ્ય હતું. આ રાજાઓમાં એકબીજામાં રોટી અને બેટી વ્યવહાર હતો. ઘણી વખત આ ક્ષત્રિયોમાં રજવાડાંની સીમા અંગે વાદ-વિવાદ થતાં જે અંગત દુશ્મની સુધી પહોંચતા! બળુકાઓની લડાઈમાં જાન-માલની હાનિ પણ થતી. ભાયાતોમાં ભાગલા પડતા અને ગામ જમીન અપાતી જે જાગીર કહેવાતી. એ જાગીરોમાં પણ ભાઈઓમાં વિવાદ થતાં અને એમાંથી કોઈ બળુકો ભાઈ થોડા પસાયતાઓને લઈને બહારવટે ચડી જાગીર કે પછી રજવાડાં સામે બંડ પોકારી લૂંટફાટનો માર્ગ અપનાવતો! એ સમયે કાયદા કરતાં વ્યક્તિની ધાક વધુ ચાલતી હતી.

આપણા કચ્છ રાજ્યની પણ ભાયાતોની નાની- નાની ઘણી જાગીરો હતી. તેમાં તેરા, રોહા, મઉ અને વિંજાન જાગીરો મોટી ગણાતી. રોહા જાગીર આપણા દેવપુર ગામના થોડા અંતરે હતી તેના તાબેનું એક ગામ એટલે ઝાડજોગ, જે આપણા ગામની સીમને અડીને વસેલું. એ ઝાડજોગ ગામના મુખિયા રતનજીબાવા! ૬ ફૂટ લાંબી અને ભરેલી કાયા, લીંબુના બે ફાડિયા જેવી આંખો, વડ ચડાવેલી મૂછો અને ખુમારીભરી ચાલ, આવતા હોય તો વાટ ભરીને આવે! દીદાર

એવા કે નાનાં બાળકો તો આડાં-અવળાં છુપાઈ જાય! ગામની દીકરી કે વહુઆરીઓની મર્યાદા ખૂબ જાળવતા. એમની ધાક એટલી કે કોઈ અણછાજતી બીના ગામમાં બને જ નહિ! એ સરસામાં અન્ય ધાડપાડુઓ ભૂપત, શેલું અને ઉંમર ચોર પણ કચ્છમાં ત્રાસ આપતા હતા, પણ દેવપુરની વાટે પણ આવે નહિ એટલી રતનજીની ધાક!

એવા એ બાવા દરરોજ કાં તો એકાંતરે દેવપુરના વથાણામાં મારાજની હોટેલ પર ચા-પાણી, બીડી- બાકસની મહેફિલ જામે જ જેમાં આપણા શ્રી તેજપાર ખેરાજ (જેમની વાડીમાં એક સમયે રતનજી ઠકરાઈ સાથી તરીકે નોકરી કરતા) સૂતાર વેલજી બાપા, વારોંધ ભચૂબાપા વગેરેની હાજરી હોય. રતનજી બાવાને રાજ સાથે અંટશ પડતાં બહારવટે ચડેલા મહિને માસ, અવારનવાર કોઈ ને કોઈ ગામમાં ધાડ પાડી ખમતીધરના ઘર લુંટી લે! શક્યતઃ કોઈને વિના કારણ મારતા નહિ.

એકાદ એવી ધાડની ચર્ચા, એક ભાદરવા માસની સાંજે ભરેલી મહેફિલમાં મારાજની હોટેલ પર નીકળી. જ્યાં શ્રી તેજપારબાપાએ સાવ નિર્દોષભાવે, મજાકમાં થોડી સેખી વગારી કે “ઘણો ગામેમોં પૈયું ધાડું પોં, પાંજે ભરા કોય નજર ન કરી સગે!” આ વાત સાંભળી બાવા રતનજી મનમાં સમસમી ગયા!વાણિયાના

હુંકારમાં ગર્વ દેખાયો, જો કે તેજપારબાપાનો ઈરાદો રતનજીબાવાને કોઈ દોષ આપવાનો હતો જ નહિ, એ તો નિર્દોષભાવે આ ઉચાર્યું હતું. બસ! આ વાતની ગાંઠ મનમાં વાળીને રતનજી ગુસ્સામાં ત્યાંથી રવાના થઈ ગયા! ચેતવણીમાં એટલું બોલતા ગયા કે આ ગર્વ ઉતારવો પડશે! આ તો ઠકરાઈની આણ!!

દિવાળી નજીક આવતાં ગામમાં સામાન્ય ચહલપહલ હતી. કોઈને અંદાજ પણ નહોતો કે એક જૂની વાત હવે લોહિયાળ વળાંક લેવા જઈ રહી હતી. સૌને એમ કે વાત વિસારે પડી, પણ બાપોનો જીવ અધર રહ્યા કરતો હતો. મહેફિલથી દૂર રહેવા લાગ્યા. ઈ.સ. ૧૯૪૮ની દિવાળી નજીક આવતી હતી. ધનતેરસના દિવસે સાંજે ઘણા પાછું વળી આવ્યા બાદ થોડા અંધારાની વેળાએ કોટડાની વાટ પરથી ધૂળ ઉડાડતા ચાર ઊંટસવાર, ખભે બેનાળી બંદૂક લટકાવી, બુકાની બાંધી, પાદરમાં હોટેલ પાસે ઊંટો ઝિંકાવી, આપણા ગામ દેવપુરના, દીવાનો અને ફોજદારી વહીવટના અનુભવી એવા શ્રી ગોવાળજી કોરસી ગાલા (જેઓ રતનજીબાવાના વહીવટદારની રુએ ખૂબ અંગત સંબંધ ધરાવતા હતા.) તેઓ ઘણાની વાટ જોતા ઊભા હતા તેમને બોલાવ્યા અને એમને જાણ કરી કે અમે તેજપારબાપાને ત્યાં ઘાડ પાળવા આવ્યા છીએ અને તમો ગામમાં સાદ ફેરવો કે કોઈ પણ વ્યક્તિ ઘરની બહાર ના નીકળે. સામનો કરવાની કોશિશ ના કરે નહિ તો ગોળીથી વીંધી દેશું! ભલે!

ગોવાળજીબાપા ગામમાં જવા નીકળ્યા અને રતનજીબાવા સાથીઓ સાથે તેજપારબાપાના ઘરે ડેલીમાં દાખલ થયા. બાપા ડેલીમાં બેઠા

હતા ત્યાં જ બેસી રહેવાનો ઈશારો કરી રતનજી આંગણ વટાવી ઘરના ઉંબરે ઊભા રહ્યા. ત્રણ-ચાર વચસ્ક બહેનો મેળાવામાં બેઠી હતી તેઓ તો બાવાને જોતાં જ ગભરાઈ ગઈ, પણ રતનજીબાવાએ એમને બેસી રહેવા જણાવ્યું. કોઈ ક્યાંય જશે નહિ. કોઈને ઈજા નહિ થાય. પછી ઘરની ચાવીઓ માગી લૂંટ ચલાવી. લાખોની મતા લૂંટાતી હતી ત્યારે એક અઘટિત બનાવ બન્યો.

બાવાના સાથીઓમાંથી એક જણ ડેલીમાં, એક જણ સામેની ગલીની ચોકી કરવા તેમ જ એક જણ ઘરમાં લૂંટ કરવામાં ગોઠવાયા હતા. બધા પાસે ભરેલી બંદૂકો હાથમાં તૈયાર જ હતી! સાંજે હોટેલ વહેલી બંધ થતાં અને ઝિંકાયેલા ચાર ઊંટને જોઈ સુંદરજી સુતારને શંકા થઈ કે કાંઈક ગડબડ છે! એ નમવાળી શેરીમાંથી શેઠિયા ચોકમાં પહોંચ્યા ત્યાં તો ચબૂતરા પાસેથી આપણા શ્રી લીલાધર શામજી વીરા આવતા દેખાયા. ગોવાળજીબાપા આખા ગામમાં સાદ પાડી પોતાના ઘર તરફ જવા, શેઠિયા ફરિયામાંથી નીકળ્યા. એમણે આ બન્ને જણને ઘરે જવાનું કહ્યું, પણ યુવાન લોહી, સાહસ કરી આ ઘાડ જોવા કાનજી પટેલની શેરીમાં થઈને (હાલ જ્યાં આપણું ગાલા ભવન - ૧ છે) ત્યાં છુપાઈને જોવા ગયા.

ચોકી કરતા સાથીને બીક હતી કે કદાચ કોઈ સામનો કરે તો એ બંદૂક તાકીને જ બેઠો હતો. સુંદરમાના ઘરની દીવાલની આડ લેવા માટે જેવા આ બેઉ દોડ્યા કે બન્ને ગોળીથી વિંધાઈ ગયા. ગમે તેમ બન્ને શેઠિયા ચોકમાં પહોંચ્યા પણ ત્યાં ઢળી પડ્યા! દુઃખદ બનાવ બની ગયો! બે આશાસ્પદ યુવાનોના બલી લેવાઈ ગયા!!

ઘાડ પાડી, માલમત્તા લઈ રતનજી અને સાથીઓ ફરાર થઈ ગયા. રાત આખી દેવપુર ગામ ફડફડતું રહ્યું! સવારે ગમગીન બનાવની જાણ થતાં પોલીસ ફરિયાદ થઈ, રતનજી પકડાયા, સાક્ષી પૂરવા માટે એમને ગામમાં લાવવામાં આવ્યા, પણ જે બાઈઓ એ સાંજે તેજપારબાપાના ઘરે મેળાવા માટે હાજર હતી, તેમાંથી કોઈએ પણ ભયના વાતાવરણમાં, બાવાને ઓળખી બતાવવાની હિંમત બતાવી નહિ!

મારી ઉંમર નાની, પણ બીજા દિવસે ગોવાળજીબાપાને મારાં માતાજીએ વિગત જાણવા બોલાવેલા ત્યારે હું હાજર હતો તેથી આ સમગ્ર બનાવ એમના મુખે સાંભળેલ. આ વાત આજે પણ મારી સ્મૃતિમાં જીવંત છે, જે આપણા ગ્રુપના યુવા વર્ગની જાણ માટે પ્રસ્તુત છે. આપણા ગામના વડીલો

જે હાલ, જીવનના નવમા દાયકામાં હશે તેમને આ ઘાડ વિશે જરૂર માહિતી હશે જ!

દેવપુરની આ ઘાડ ફક્ત લૂંટની ઘટના નહોતી - એ એક એવા સમયની યાદ છે, જ્યારે વ્યક્તિની ધાક અને હથિયારનો ભય કાયદાથી ભારે પડતો હતો.

બસ! આ ઘાડના બનાવ બાદ અને કચ્છના આઝાદ ભારતમાં વિલીનીકરણ બાદ દેશની રાજ્ય પોલીસે ખૂબ સખતીથી કાયદાની બજવણી કરી ત્યારે કચ્છ તથા કાઠિયાવાડના પ્રદેશોમાંથી ઘાડપાડુ કે લૂંટારાની ધાક ઓછી થઈ અને ત્યાર બાદ કોઈ મોટી ઘાડ કે લૂંટ થઈ હોય એવું જાણમાં નથી!

દેવપુર / મુલુંડ
મો.: ૮૪૫૧૦ ૯૮૬૭૮

શ્રી ગણેશ શ્રી
મિઠાઈ   ફરસાણ   બેકરી

Our Products

Bakery & Confectionery • Cakes & Patisserie

Indian Sweets • Hot Farsan

Dry Farsan • Low Calorie Food (Diet Food)

100% PURE JAIN PRODUCTS

3, Minesh Park, Chandavarkar Road, Borivali (W), Mumbai - 400 092

☎ 72 77 88 33 55 / 800 9955 443

જીવો અને જીવવા દો

* રાજેશ જવેરબેન નરશી સાવલા *

વિકાસ અને પ્રકૃતિ વચ્ચેનું સંતુલન - એક શીખ આપતો દાખલો :

આ પૃથ્વી ફક્ત મનુષ્યો માટે નથી. આ ધરતી, આ પાણી, આ આકાશ - બધું જ કુદરતે દરેક જીવ માટે બનાવ્યું છે, છતાં વિકાસની દોડમાં આપણે ઘણી વાર ભૂલી જઈએ છીએ કે પ્રગતિ ફક્ત આપણા માટે નહીં, પરંતુ સમગ્ર જીવસૃષ્ટિ માટે હોવી જોઈએ.

“જીવો અને જીવવા દો” - આ માત્ર સૂત્ર નથી, આ માનવજાતની જવાબદારી છે.

સમસ્યા: વિકાસ અને વિનાશ સાથેસાથે

નેધરલેન્ડ એક એવો દેશ છે, જેણે પાણી સામે લડીને પોતાનું અસ્તિત્વ બનાવ્યું છે. દરિયાને કાબૂમાં લઈને, જમીન ઊભી કરીને અને આધુનિક ઈન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર ઊભું કરીને તેણે વિશ્વને બતાવ્યું કે માનવબુદ્ધિ કેટલી શક્તિશાળી હોઈ શકે છે.

પરંતુ આ વિકાસની કિંમત પણ હતી. પાણીના પ્રવાહમાં ફેરફાર, તળિયાની રચનામાં બદલાવ અને કુદરતી પ્રક્રિયાઓમાં અવરોધના કારણે જળચર પર્યાવરણને નુકસાન થવા લાગ્યું. પક્ષીઓ, માછલીઓ અને અન્ય જીવસૃષ્ટિ માટેનું કુદરતી નિવાસસ્થાન ધીમે ધીમે નબળું પડવા લાગ્યું.

એ સમયે એક મહત્વપૂર્ણ પ્રશ્ન ઊભો થયો. શું વિકાસનો અર્થ ફક્ત માનવસુખાકારી છે? કે પછી પ્રકૃતિ સાથેનું સંતુલન પણ એટલું જ મહત્વનું છે?

સમાધાન તરફ એક પગલું : Marker Wadden પ્રોજેક્ટ

આ પ્રશ્નનો જવાબ શોધવા માટે નેધરલેન્ડે એક અનોખો પ્રયાસ શરૂ કર્યો - Marker Wadden. આ પ્રોજેક્ટ ખુલ્લા દરિયામાં નહીં, પરંતુ Markermeer નામના વિશાળ મીઠા પાણીના તળાવમાં હાથ ધરાયો. આનો હેતુ હતો - ખોવાઈ ગયેલા પર્યાવરણને ફરી જીવંત બનાવવું. પ્રકૃતિની વાપસી. એક જીવંત ઈકોસિસ્ટમ ટેકનોલોજીની દૃષ્ટિએ આ એક જટિલ પ્રક્રિયા હતી.

સૌપ્રથમ તળાવમાં મોટા કૃત્રિમ બંધ બનાવવામાં આવ્યા, જેથી ઓછા ઊંડાણવાળા પાણીના વિસ્તારને ઘેરી શકાય. ત્યાર બાદ એક વિશાળ સેન્ડ કટર ટ્રેજિંગ જહાજ દ્વારા વેક્યુમ બનાવી તળિયેથી રેતી અને કાદવ કાઢવામાં આવ્યાં. ત્યાર પછી રેતી-કાદવ અને પાણીના મિશ્રણને લાંબી પાઈપલાઈન દ્વારા બંધ બનાવેલા વિસ્તારમાં પાથરવામાં આવ્યું.

આ બંધ વિસ્તારમાં જ્યારે રેતી અને કાદવ સુકાયાં, ત્યારે કાદવ ધીમે ધીમે બેસી ગયો અને જમીન પાણીની સપાટીથી ઉપર આવી ગઈ. આવી

રીતે નોંધરલોન્ડની રાજધાની એમસ્ટરડમથી લગભગ ૬૩ કિલોમીટર દૂર દરિયામાં નવા ટાપુઓ બનાવવામાં આવ્યા. આ સંપૂર્ણ પ્રક્રિયા પૂર્ણ થવામાં લગભગ પાંચ વર્ષ લાગ્યાં.

જ્યારે જમીન તૈયાર થઈ, ત્યાર બાદ કુદરતે પોતાનું કામ શરૂ કર્યું, શરૂઆતમાં શેવાળ અને સૂક્ષ્મ જીવસૃષ્ટિ વિકસવા લાગી, પછી પાણીમાં નાના જીવ વધ્યા, જે પક્ષીઓ માટે ખોરાક બન્યા. ધીમે ધીમે વિવિધ જાતિનાં પક્ષીઓ અહીં આવવા લાગ્યા. માછલીઓ અને અન્ય જળચર જીવસૃષ્ટિ માટે પણ આ વિસ્તાર અનુકૂળ બન્યો.

એક નિર્જીવ વિસ્તાર ફરીથી જીવંત બનવા લાગ્યો. માનવે જે બગાડ્યું હતું, તે જ માનવે સુધારવાનો પ્રયાસ કર્યો અને કુદરતે તેને સ્વીકાર્યો.

નિયંત્રણ અને સંવેદનશીલતા : માનવ પ્રવેશ પર મર્યાદા

આ પ્રોજેક્ટની એક મહત્વપૂર્ણ બાબત એ છે કે બધા ટાપુઓ માનવો માટે ખુલ્લા નથી. ઘણા વિસ્તારોમાં માનવપ્રવેશ પર પ્રતિબંધ રાખવામાં આવ્યો છે, જેથી જીવસૃષ્ટિ સ્વાભાવિક રીતે વિકસી શકે. ફક્ત મર્યાદિત વિસ્તારમાં લોકો જઈ શકે છે, તે પણ નિયંત્રિત રીતે.

આ દર્શાવે છે કે વિકાસનો અર્થ “કબજો” નથી, પરંતુ “સંતુલિત સહઅસ્તિત્વ” છે.

શીખ શું છે ?

આ પ્રોજેક્ટ આપણને એક સરળ, પરંતુ ગહન શીખ આપે છે - વિકાસ અને પ્રકૃતિ વિરોધી નથી, પરંતુ જો સંતુલન ગુમાય તો વિકાસ

વિનાશમાં ફેરવાઈ શકે છે. આજે વિશ્વભરમાં નદીઓ પ્રદૂષિત થઈ રહી છે અને જળચર જીવન પર ખતરો વધી રહ્યો છે. ભારત જેવા દેશમાં જ્યાં પ્રકૃતિ સાથેનો સંબંધ સાંસ્કૃતિક રીતે ગાઢ રહ્યો છે, ત્યાં આ મુદ્દો વધુ ગંભીર બની જાય છે.

શું આપણે પણ આવા પ્રયત્નો વિશે વિચારીએ છીએ? શું આપણે વિકાસ કરતાં પહેલાં તેની અસર વિશે વિચારીએ છીએ?

અંતિમ વિચાર : જવાબદારીની ઓળખ

નોંધરલોન્ડે એક મહત્વપૂર્ણ પગલું ભર્યું- તેણે પોતાની ભૂલ સ્વીકારી અને તેને સુધારવાનો પ્રયાસ કર્યો. આજના સમયમાં સૌથી મોટી જરૂરિયાત છે - વિકાસ સાથે જવાબદારી. પ્રગતિ એ નથી કે આપણે કેટલું બનાવ્યું, પ્રગતિ એ છે કે બનાવતા બનાવતા આપણે શું બચાવ્યું.

“જીવો અને જીવવા દો” -

આ વિચાર જો નીતિ બની જાય, તો વિકાસ અને પ્રકૃતિ બંને સાથે આગળ વધી શકે.

આ લેખ માટેની પૂરક માહિતી યુટ્યૂબ પર ઉપલબ્ધ Marker Wadden - How Netherlands Built New Islands for Wildlife" નામની ડોક્યુમેન્ટરીમાંથી લેવામાં આવી છે. આ ડોક્યુમેન્ટરીમાં આ ટાપુઓ પર જીવસૃષ્ટિ કેવી રીતે કમશ: વિકસે છે તેનું સુંદર દર્શન કરાવવામાં આવ્યું છે. રસ ધરાવતા વાચકોને વધુ માહિતી માટે આ ડોક્યુમેન્ટરી જોવા વિનંતી છે.

મો. : ૯૭૬૯૦ ૦૮૮૧૯

‘સમયનું મૂલ્યાંકન’

* જયંત ગોપીબેન ગણશી જગાણી *

“આજનો લહાવો લીજીયે, કાલ કોણે દીઠી છે.”

“કરવાનું ભાઈ આજ કરી લે, પ્રભુનું નામ રટી લે.

“કભી પ્યાસે કો પાની પિલાયા નહીં,

બાદ અમૃત પિલાને સે ક્યા ફાયદા”.

આપણાં અનેક ભક્તિગીતોમાં આજનો, આ ક્ષણનો લહાવો લેવાનો ઉપદેશ અપાયો છે, કારણ આવતી ક્ષણનો, આવતી કાલનો કોઈ ભરોસો નથી. ભક્તકવિ કબીરસાહેબ પણ કહે છે...

“કાલ કરે સો આજ કર,

આજ કરે સો અબ,

પલમ્ને પ્રલય હોયેગી

બહુરી કરેગા કબ.”

આમ ઘણા કવિઓએ આપણને ચેતવ્યા છે, આવતી કાલનો, આવતી ક્ષણનો કોઈ ભરોસો નથી.

સમય એ આયુષ્યની સૌથી મૂલ્યવાન સંપત્તિ છે. જે ક્ષણ વીતી ગઈ એ ફરી મળવાની નથી. એ માટે પ્રત્યેક ક્ષણ સજાગ રહી, સાવધ રહીને જીવવું, એ જ ખરા અર્થમાં સાચી જીવનકળા છે.

કોઈ આપણને પૂછે જીવનની સૌથી વધુ કીમતી કઈ વસ્તુ છે? તો એનો જવાબ એ કે સૌથી મૂલ્યવાન છે સમય. પૈસા, સંપત્તિ, ઘરેણાં, આભૂષણો ખોવાઈ જાય તો ફરી મળવાની શક્યતા છે, પણ જે ક્ષણ વીતી ગઈ એ કોઈ પણ રીતે પાછી મળવાની નથી.

જે કાર્ય માટે જે સમય નિર્ધારેલ હોય, એ જ સમયે એ થવાનું છે. અરિહંત પ્રભુ મહાવીરસ્વામીના દેહત્યાગના સમયે એમના શિષ્યોએ પ્રભુને વિનંતી કરી કે, આપ દેહત્યાગનો સમય થોડો પાછો ઠેલો, કારણ આ સમય અશુભ છે. પ્રભુએ ના પાડતાં કહ્યું કે, જે થવાનું છે એ એ જ સમય થાય, એમાં ફેરફાર ન થાય, એમાં એક ક્ષણનો ફેરફાર કરી ન શકાય. આવા મહાન સિદ્ધ પુરુષ પણ સમયને આગળ-પાછળ કરવાની ના પાડે છે. તો આપણી શું હસ્તી.

સમય એ સર્વ માટે સમાન હોય છે, પણ તેનો સદુપયોગ કરવો કે વેડફાટ કરવો એ સૌનો વ્યક્તિગત પ્રશ્ન છે. સમયનો ઉપયોગ કેમ કરવો એ સૌના પોતાના હાથમાં હોય છે. એટલે જ પ્રત્યેક ક્ષણનું મહત્ત્વ જાણીને સજાગ રહીને જીવવું એ અત્યંત આવશ્યક છે.

આપણે ઘણી વખત ભૂતકાળની સારી-નરસી યાદોમાં ગુંચવાઈ જઈએ છીએ અથવા ભવિષ્યકાળની ચિંતામાં અટકી જઈએ છીએ. ભૂતકાળની ભૂલો કે કોઈ દુઃખદ પ્રસંગની યાદો આપણને અસ્વસ્થ બનાવી મૂકે છે. એવી રીતે સુખદ ઘટનાની યાદ આપણને આનંદિત કરે છે. ભૂતકાળની ભૂલોની યાદો અને ભવિષ્યની ચિંતા આપણું વર્તમાન બગાડે છે. આમ વર્તમાનનું

જીવન ડહોળાઈ જાય છે, પણ ખરી રીતે ભૂતકાળ અને ભવિષ્યની ચિંતાને કોરાણો મૂકી આજની ક્ષણોમાં આનંદિત રહીને મોજથી જીવવું જોઈએ. વર્તમાનમાં કેવી રીતે જીવીએ છીએ એના પર આવતી કાલનો સમય નિશ્ચિત થાય છે.

ભૂતકાળને આપણે બદલી શકતા નથી, પણ એ સમયે થયેલી ભૂલોમાંથી બોધપાઠ લઈ વર્તમાનને સુધારી શકીએ. આજે જે નિર્ણયો લઈએ છીએ એ પ્રમાણે ભવિષ્યકાળને ઘડી શકીએ. જાગૃત થઈને જીવવું, જવાબદારીપૂર્વક જીવવું એ મહત્વના નિર્ણયો લેવા માટે આવશ્યક છે. આજની પ્રત્યેક ક્ષણ મોજથી જીવીએ એ અતિ મહત્વનું છે. આપણું ભવિષ્ય એના ઉપર અવલંબિત છે. આપણે ઘણી વખત મોટાં મોટાં સ્વપ્નો જોઈએ છીએ જે મૂર્ત સ્વરૂપ લે એની કોઈ ગોંટી નથી હોતી, એમ કરતાં નાની-નાની પળોને માણીએ એ વધુ મહત્વનું છે.

પરિવારજનો સાથે સંવાદ સાધી એ ક્ષણને આનંદિત કરી શકીએ. એવી રીતે આપણા પાડોશીઓ સમવયસ્ક મિત્રો સાથે સંવાદ સાધી એ ક્ષણોને આનંદિત કરી શકીએ. ક્યારેક કોઈ મૂંઝવણમાં હોઈએ તો એમની સલાહ આપણને ઘણી ઉપયોગી થઈ પડે.

કોઈ પણ નિર્ણય ઉતાવળમાં, કોઈની સલાહ લીધી વિના લેવા નહીં. ઉતાવળમાં લીધેલ નિર્ણયો ક્યારેક ભવિષ્યને અંધકારમય બનાવી શકે.

અનુકૂળતાઓએ નજીકનાં પર્યટન સ્થળો પર જઈને કુદરતના સાનિધ્યમાં સમય વિતાવવો બહુ જરૂરી છે. નિસર્ગનું સુંદર-સંગીતમય વાતાવરણ આપણા મનને પ્રકૃતિલત કરે છે. એ ક્ષણો

જીવનની યાદગાર પળો બની રહેશે. આવા સુંદર-શાંત વાતાવરણમાં ક્યારેક બહુ જ ઉપયોગી નિર્ણય પણ લેવાઈ જાય જે ભવિષ્ય માટે આવશ્યક છે.

વર્તમાનમાં સજાગ રહીને આપણા સદ્વર્તનથી પરિવારજનો સાથેના સંબંધો આનંદમય બનાવી શકીએ. વર્તમાનમાં સંવેદનશીલતાપૂર્વકનું જીવન આપણને યશ પ્રાપ્ત કરાવી શકે.

સમયનો સદુપયોગ એટલે કાંઈ કાર્ય કરવું એ જ નથી, પણ કાંઈક વાંચન કરવું કે ઈતર કાંઈ પ્રવૃત્તિ કરવી એ પણ હોઈ શકે. પરિવાર માટે કે અન્યો સાથે સમય વ્યતીત કરવો જરૂરી છે. તો સાથે સાથે આપણા પોતા માટે પણ ચોક્કસ સમય ફાળવવો. એ સમય દરમ્યાન આપણા શોખ પૂરા કરવા, પોતાના મન સાથે સંવાદ, મિત્રો સાથે ફોન પર સંપર્ક કેળવવો, આપણા આરાધ્ય દેવની સ્તુતિ કરવી, લેખન કરવું, સંગીત સાંભળવું. ટી.વી. પર આવતા સારા કાર્યક્રમો જોવા, સાથે હાસ્ય સિરિયલો જોઈ મુક્તપણે હસવું આવી ઘણી પ્રવૃત્તિઓ કરી શકીએ.

સજાગ રહી આજે જીવો, અત્યારે જીવો, સદા જાગૃત રહો. દિવસનો પ્રારંભ પ્રભુસ્મરણથી કરી, પ્રાણાયામ, હસ્તમુદ્રાઓ હળવો વ્યાયામ કરી, સવારની ચા પરિવારજનો સાથે લેવી. રોજ કાંઈક નવું શીખવું, જીવનને આનંદદાયી બનાવીને સુંદર બનાવીએ.

માપર (હાલ-સોલાપુર)

મો.: ૮૧૪૯૨૦૦૯૫૦

MISSION 2047

(PART - 2)

* નયન પ્રજ્ઞાબેન દરેશ નિસર *

(Part-1નો સાર : સમાજમંચ પર યુવાનો દેખાય છે, પરંતુ નિર્ણય ટેબલ પર કેમ ગેરહાજર છે? આ સવાલ Part-1માં ઊઠ્યો હતો.)

હવે Part-2માં વધુ કડવો સવાલ પૂછવાનો સમય છે. શું ખરેખર યુવાનોને તક આપવામાં આવતી નથી? કે પછી ઘણા યુવાનો જવાબદારી લેવા માટે તૈયાર જ નથી? કારણ કે સચ્ચાઈ એ છે કે સમસ્યા ફક્ત વ્યવસ્થામાં નથી, સમસ્યા વિચારસરણીમાં પણ છે અને આ આત્મચિંતન હવે યુવાનોએ પણ કરવું પડશે.

આજે દરેક સમાજમાં યુવાનો દેખાય છે. સ્વૈચ્છિક સેવામાં, મંચ સંચાલનમાં, ટૂંકી વીડિયો, પ્રચાર અને સામાજિક માધ્યમ - દરેક ઠેકાણે દેખાય છે, પરંતુ પ્રશ્ન એ છે - શું આ હાજરી જવાબદારીમાં રૂપાંતરિત થાય છે? કારણ કે એક દિવસ માટે સ્વયંસેવક બનવું સરળ છે, પરંતુ વર્ષો સુધી જવાબદારી ઉઠાવવી મુશ્કેલ છે. એક દિવસ કાર્યક્રમમાં દોડવું સરળ છે, પરંતુ પાંચ વર્ષ સુધી સંસ્થા માટે સતત કામ કરવું મુશ્કેલ છે.

ફોટા બધાને ગમે છે. ઓળખ બધાને ગમે છે. મંચ પર નામ બોલાય એ ગમે છે, પરંતુ બજેટ ઘડવું કોણ કરશે? હિસાબ-કિતાબ કોણ કરશે? વિવાદ કોણ સંભાળશે? મોડી રાત્રે આયોજન કોણ કરશે? ટીકા કોણ સહન કરશે? કારણ કે નેતૃત્વ તાળીઓથી નહીં, દબાણથી મપાય છે. સાચું નેતૃત્વ ત્યાં શરૂ થાય છે અને કડવી સચ્ચાઈ એ છે કે ઘણા

લોકો જવાબદારી નહીં, દૃશ્યમાનતા શોધી રહ્યા છે.

વડીલોએ પણ Gen Z સાથેની વિચારસરણી બદલવી પડશે, પરંતુ આખો દોષ યુવાનો પર નાખીને વડીલો બચી શકતા નથી. ઘણા સમાજોમાં નિર્ણય-ઘડતર હજુ પણ થોડા જ ચહેરાઓની આસપાસ ફરે છે. યુવાનોને સ્વૈચ્છિક સેવા માટે બોલાવો. સામાજિક માધ્યમ માટે બોલાવો. અમલ માટે બોલાવો, પરંતુ જ્યારે નીતિ ચર્ચા થાય, નાણાં આયોજન થાય, વ્યૂહાત્મક નિર્ણયો થાય, ત્યારે યુવાનોને બહાર રાખો અને પછી સવાલ પૂછો - “યુવાનો આગળ કેમ નથી આવતા?” આ વિરોધાભાસ હવે ચાલશે નહીં.

આજની યુવા પેઢી પર દબાણ છે - આ પણ સચ્ચાઈ છે. કારકિર્દીનું દબાણ છે. નોકરીની અનિશ્ચિતતા છે. કામ અને જીવન વચ્ચે અસંતુલન છે. આ “ઝડપી-ઓળખ”ની સંસ્કૃતિ સ્વાભાવિક છે - પરંતુ સંસ્થા નિર્માણ ધીમી પ્રક્રિયા છે. સમાજ ઈન્સ્ટાગ્રામ ટૂંકી વીડિયોથી નહીં, વર્ષોની શિસ્તથી બને છે.

ઘણા વરિષ્ઠો હજુ પણ એક જ વાક્યનું પુનરાવર્તન કરે છે - “અનુભવ વગર નેતૃત્વ નહીં ચાલે.” સવાલ એ છે કે તક વગર અનુભવ આવશે ક્યાંથી? દરેક વરિષ્ઠ ક્યારેક નવા આવનાર જ હતા. કોઈએ તેમને પ્રથમ તક આપી હતી. કોઈએ તેમની ભૂલો સહન કરી હતી. નેતૃત્વ તૈયાર મળ્યું નથી.

નેતૃત્વ જવાબદારીમાંથી ઘડાય છે. ભૂલ વગર પરિપક્વતા આવતી નથી. જો યુવાનોને નિયંત્રિત જવાબદારી પણ નહીં આપીએ, તો પછી ભવિષ્યનું નેતૃત્વ ક્યાંથી આવશે ?

સંસદીય ચર્ચાઓમાં અવારનવાર એ વિચાર ઊઠ્યો છે અને તે દરેક સ્તરે સ્વીકારવા જેવો છે, કે પ્રથમ વખત ચૂંટાયેલા નવા સભ્યોને બોલવાની પ્રથમ તક આપવી જોઈએ. શા માટે ? કારણકે નવા લોકો ફક્ત નવી ઉંમર નથી લાવતા - નવી ઊર્જા લાવે છે. નવી પેઢીની વાસ્તવિકતા લાવે છે. આ વિચાર સંસદ માટે જ નહીં, દરેક સમાજ માટે જરૂરી છે. જો નવી પેઢીને બોલવાની તક નહીં મળે, તો સમાજ આખરે જૂનો પડી જશે.

આજે ઘણા સમાજમાં નેતૃત્વ ઉત્તરાધિકાર આયોજન જ નથી. યુવા સ્વયંસેવકો વર્ષો સુધી કામ કરે છે, પરંતુ ઘડતર નથી. માર્ગદર્શન નથી. છાયા નેતૃત્વ નથી. સમિતિ કક્ષાનો પ્રત્યક્ષ અનુભવ નથી. પરિણામે શું થાય છે ? એક પેઢી નિવૃત્ત થાય પછી ગભરાટ શરૂ થાય છે અને પછી ફરી એ જ થોડા લોકો પર આખી સંસ્થા આધારિત રહે છે. મજબૂત સંસ્થાઓ વ્યક્તિઓ પર નહીં, વ્યવસ્થાઓ પર ચાલે છે અને વ્યવસ્થાઓ ત્યારે જ બને જ્યારે નેતૃત્વ શૂંખલા સતત તૈયાર થાય.

દરેક ચૂંટણીમાં એ જ ચહેરા દેખાય છે. ફક્ત હોદ્દો બદલાય છે. સમય આવી ગયો છે કે સમાજ માળખાકીય સુધારા વિશે વિચારે. શા માટે દરેક ચૂંટણીમાં ઓછામાં ઓછા નિશ્ચિત ટકાવારી (ઉદા. ૧૫% - ૨૦%) પ્રથમ વખત ઉમેદવારો ફરજિયાત ન હોય ? જો સમૂહમાં નવા લોકો માટે જગ્યા જ નથી, તો ભવિષ્ય માટે દૂરદર્શિતા ક્યાં છે ? નેતૃત્વ પરિભ્રમણ વગર સંસ્થાઓ સ્થગિત

બની જાય છે. અને સ્થગિત સંસ્થાઓ ઘણી વખત ધીમે ધીમે પ્રાસંગિકતા ગુમાવે છે. આ બદલાવ કોઈના વિરોધમાં નથી. આ બદલાવ અસ્તિત્વ માટે છે.

વર્ષોથી ચૂપચાપ કામ કરનાર સ્વયંસેવકોને હવે નિર્ણય ઘડતર સુધી લાવવું પડશે. તેમને બજેટ સમજવા દો. નીતિ ચર્ચાઓમાં સામેલ કરો. સમાજ માટે મેદાનમાં દોડનાર વ્યક્તિને એક દિવસ નિર્ણય મંચ પર બેસવાનો અધિકાર પણ હોવો જોઈએ.

હા, યુવાનો ભૂલો કરશે, પરંતુ ભૂલોથી જ નેતૃત્વ ઘડાય છે. જો દરેક નિર્ણય વરિષ્ઠ નિયંત્રણ હેઠળ જ રહેશે, તો સ્વતંત્ર વિચારશક્તિ ક્યારેય વિકસિત નહીં થાય. માર્ગદર્શન આપો. સલાહ-સહાય આપો. પરંતુ વધુપડતો અંકુશ નહીં, કારણકે સુરક્ષિત પેઢી ઘણી વખત તૈયાર પેઢી બનતી નથી.

યુવાનો માટે ખુલ્લો સંદેશ -

ફક્ત ફરિયાદોથી બદલાવ નહીં આવે. જો અવાજ જોઈએ તો જવાબદારી પણ લેવી પડશે. જો નેતૃત્વ જોઈએ તો સાતત્ય પણ બતાવવું પડશે. સમાજ માટે સમય આપવો પડશે. ટીકા સહન કરવી પડશે. ઓળખ વગર પણ કામ કરવું પડશે. નેતૃત્વ ઈન્સ્ટાગ્રામ પ્રોફાઇલથી નહીં. સતત યોગદાનથી બને છે.

અનુભવ દિશા આપે છે, યુવાની ઝડપ આપે છે. એક પેઢી પાસે જ્ઞાન છે, બીજી પાસે ઊર્જા છે. સમાજને બંનેની જરૂર છે. આ સ્પર્ધા નથી. આ ભાગીદારી છે. Mission 2047 ત્યારે જ સફળ બનશે, જ્યારે અનુભવ અને યુવાની એકબીજાને બદલશે નહીં, પરંતુ સશક્ત કરશે.

મો.: ૯૮૩૩૯ ૨૨૪૮૪

ભર્મિલહર

✽ સંપાદક : વિશન પાનબાઈ દેવરાજ નાગડા ✽

મૂંજા જાની,

કાર્ને-મંતર વિગરજેં શબ્દેમોં પાં ગે મોંણે સકન - ૧) શુભ લક્ષણ, ૨) શુભ કાર્યનું પ્રતીક, ૩) જરીક ચાખવું તે ઈની ત્રોઈ જી ચરચા કિંઈ. હાણે તરોં ભરબો પગ ઈગીયા.

(૧) સકર (સ્ત્રી) - સાકર, ખાંડ f. Sugar

(વાક્ય) બાઈ ચાયમેં સકર કિતરી વિધે આય? નિપટ ચાંસણી ભનાઈ છડે આય!

સં.-શર્કરા મિંજા સકર શબ્દ આયો આય સે ત સમજાણું પણ ઈંગરેચીવારો “શુગર” કિતાનું આયો? ઈ સમજા જે ત ધુનીયા જ્યૂં ભાસાઈ જિતાનું પેધા થિઈયું સે કોક હિકડો મૂર સ્રોત હૂંધો ઈ ગાલ સમજાજે. કચ્છી-સકર, ગુજરાતી-સાકર, મરાઠી-સાખર ત હિન્દીમેં વરી સવ્કર. વિચલો ધ્વનિ ભધલાજીને પણ આખર ત ક/ખ/ગ કુટમ હિકડો જ!

પાં સકરજી ગાલ ક્યૂં ત સકર કનાં જુકો અસલ કચ્છી બોલ આય સે આય ખન (ગુજ. ખાંડ) સિન્ધી ‘ખણ્ઠ’ ઈં લગે તો જે કચ્છીમેં સકરનું ‘ખન’ ઘણે વેલી આવઈ હૂંધી.

માટી મિસરી વારી “મિસરી” કુરો આય?

સકર, ખન જે કુટમમેં વે ઁડો મિસરી શબ્દ સકર જો હિકડો ઁડો પર્યાય આય જુકો ઈનજે મૂર વતન મિસર (ઈજિપ્ત) જી જાધ ડેરાયતો. મિસરી હિન્દીમેં ‘માખન મિસરી’ તરીકે ભલે પ્રખ્યાત આય, કચ્છીમેં ઈ શબ્દ હિકડે ખાસ અવસર જી જાધ ડેરાયતો. જેર પાં સગાઈ ક્યૂં તોર છોકરેવારા માટી-મિસરી ખણી અચેતા. ઊ માટી-મિસરી જા બ ભાગ અઈ. હિકડી માટી

(લડૂએં જો ભરલ વડો ઘડે જેડો પાત્ર) ને બ્યો મિસરી (ખડી સકર), ઈ પ્રથા કંઠી જે વીશા ઓશવાળેજી ખાસ આય. (સકર, ખન ને મિસરી કે છડી કચ્છીમેં બ્યો કોય પર્યાય વેં ત આંકે વિનંતી આય જરૂર જણાઈજા!)

પનપટી : કચ્છી ભાષામેં જીં લાઘવ (ટૂંકે મેં ઘણે ચોણૂં) જી ખૂબી આય તી કટાક્ષ-વધ્રેક્તિ ક વ્યંજનના (ગાલકે ઘણે લમે સૂધી જે અરથ તઈ પુજાયણી) જી પણ ખૂબી આય.

પ્રસિદ્ધ હાસ્યપ્રેરક હળવે કટાક્ષજો રૂઢિપ્રયોગ આય “સકરમેં ફૂંસૂ ડીણ્યૂં” જેજો અડથ આય પોતાની આર્થિક ક્ષમતા કંઈ જ ન હોય - નબળી હોય અને મોટા મોટા સુખનાં સપનાં સેવવાં.

પાં નિંઢા વોં તોર પાંકે ઘર-પરિવારજી આર્થિક પરિસ્થિતિજો આઈડિયા ત વેં ન ઈતરે પાં ચોં, “જ પાં પાંજે ઘરમેં એ.સી. વિજાઈબો, પાં રેમાન (વિમાન)મેં ફિરેલા વિઝબો!” ત પાંજા માયતર લોસેજે ભાવસેં હી રૂઢીપ્રયોગ વાપરી પાંકે હકીકતજી ઘરતીજો ભાન કરાઈયેં!

ભલેં તરોં સકરજી મિઠાસ કે માણીજા!

- આંજો વિશન

મો.: ૯૮૨૦૪૫૬૮૯૯

(ચોવક : થોડેં જો મોં સકરમેં ભરજેં, ને જિજેં જો મોં મીઠેસેં પ ન ભરજેં)

પરિવારમાં થોડા જણ હોય તો એમની મોટી જરૂરતને પણ પહોંચી વળાય, પણ જો ઝાઝા હોય તો એની નાની જરૂરતને પણ પૂરી ન કરી શકાય. છોટા પરિવાર સુખી પરિવાર (પણ બ બચા ત ખપેં જ ભલા!)

“मन के लिये”

न बुन कोई सपना रातों में ये नहीं है कोई अच्छी आदत,
न शराब पीकर न मद्रि़र जाकर मन की कहीं भी न होगी ग़नीमत।
आते हैं विचार तो आने दो उसे भगाओ मत हटाओ मत,
लिख दो उसे खत की तरह उसे मनमें दबाओ मत।
निर्भय हो जाओ घबराओ मत शराफ़त से देखो वो क्या है शरारत,
चले जाओ कुछ देर के लिये तुम्हें बुलाती है वो घरकी छत।
दृष्टा बन जाओ साक्षी बन जाओ वही तो करनी है ईबादत,
कयामत के दिन दूर होंगे सीख लो यही है जीनेकी करामत।
ऊलफ़त से ही खत्म होगी अपने आप ये बुराई की लत,
वरना इतिहास होगा तेरा युद्ध जिसको कहते थे पानीपत।
सिख ले दो शब्द ये प्रेमके रखना है सबके साथ मुहब्बत,
यही नित्य क्रम करले खुद को देख ले
तेरे मन स्वास्थ्य के लिये मित्र है जरूरत।

प्रवीण जवेरबेन दामज गोगरी (प्रेम) -
दखिंसर - फ़ोन : २८८५ ३४५८

कितरीयूं... ?

धारणाउ धिलमें धारींधा कितरीयूं ?
पीड़ाउ पचायनं परींधा कितरीयूं ?
पौंयूं छडे उंआं भुले नीरे धा विच
वाड़ेमें बधी करे यारींधा कितरीयूं ?
पग़ छिकड़ो अणधध मय वडा हूंघा
आगूं वाट ज्यूं से धारींधा कितरीयूं ?
मटमें वे क्यरो त गाराजे गेंशे से
गारे वारी वायूं गारींधा कितरीयूं ?
ईंधल काल ‘कसली’ पींकार्यो बिलीनं
इई विई वेराउ वारींधा कितरीयूं ?

- उरेश दरज “कसली”

धा लगा...

भूर में व्यो जेंजे, उ लमा लगा...
पारका पिंढजा थेआ, नें पर्या लगा सगा.
डोसीधार वा उ डडधूत क्यां...
कम आया जुको वा, लोधा नें ढगा.
लरोसो रप्यो जें मथे, धिलधार समज...
अरे टाणे उ वेंवारमें डिनां धगा.
सय जो कोय साथी नांय, भोटा प्या यरें...
जवान जिंधगी ज वाटमें अंडा धा लगा.

उरेश गडा - जवान

उनारेज

सजो डीं तपी तपीनं
उनारेज अर अरंधी बिपोर
मड नमई आय...
डी डीं उलेज थघक
कितरी मिठी आय...!
इरीयेमें ओटेतें
डाणे विठे जेंडो थ्यो आय.
त्रिसंजा आय...
नॅर, मोबाईलमें
फोटो हलायो आय...
आकासमें डी केर कारीगर पींछी हलायनं ?
कंडा कंडा रंग, कंडी, कितरीयूंअ डिजाईनुं !
नैरे जेड़ियूं अई !
सिज उली यो आय,
अंधारो हरे हरे घाटो थीअंतो,
छिकड़ो तारो य यमकेतो !
आकासमें सांजजा रंग अजा पण डिजजेंता..ओहह !
डी हवाज थधी लॉर...!
अंग अंग बिलाय छडेती... डी अहेसास !
डी हवा, मोबाईलमें तोंके कीं हलायियां... ?

- ज्यू

CAREER GUIDANCE SEMINAR & APTITUDE TEST 2026

The Career Guidance Seminar 2026 was successfully organized on 11th & 12th April 2026 at Chinchpokli Mahajanwadi by Kutchi Visa Oswal Seva Samaj in association with Matushri Manibai Shivji Devji Kanya Kelvani Fund. The seminar witnessed enthusiastic participation and was conducted with a strong focus on providing practical, relevant, and future-oriented career guidance to students.

The event recorded participation from over 330+ students, reflecting the growing importance and need for structured career counselling at an early stage.

A distinguished panel of 40+ industrialists, domain experts, experienced professors, and professionals shared valuable insights and real-world experiences with students. Guidance was provided across a wide spectrum of career opportunities including Arts, Science, Commerce, Actuarial Science, Engineering, Medical, Pure Science, Design, and Architecture, ensuring holistic exposure to both traditional and emerging career fields.

In addition to career guidance, students and parents were also educated about government scholarships, community-based educational loan support, and admission quota processes, helping them gain clarity on financial planning and educational opportunities.

One of the major highlights of the seminar was the interactive one-on-one guidance session, where students directly engaged with professionals and experts to discuss their individual queries and aspirations.

These personalized interactions enabled students to better understand their strengths, interests, and suitable career paths.

An Online Aptitude Test was also conducted as part of the initiative, wherein approximately 120+ students registered and appeared for the assessment. Following the test, individual counselling sessions with professional counsellor were scheduled. During these sessions, detailed aptitude analysis reports were explained to both students and parents, helping them make informed and suitable career choices based on scientific assessment and personal aptitude.

The seminar emerged as a well-structured and high-impact initiative, successfully bridging the gap between academic learning and practical career awareness. It not only enhanced students' understanding of various career avenues but also instilled confidence in making informed decisions about their future. Such initiatives reaffirm the commitment towards empowering youth and strengthening community-driven educational support systems.

We extend our sincere gratitude to KVO Sthanakvasi Jain Mahajan for generously allocating both halls for two days, which played a crucial role in the smooth execution of the seminar. Their continued support towards the upliftment and educational development of community students is truly commendable.

Thanks & Regards
On Behalf of Education Committee
- Nayan Pragnaben Haresh Nisar

સાંત્વન

(તા. ૧ એપ્રિલ, ૨૦૨૬ થી તા. ૩૦ એપ્રિલ, ૨૦૨૬)

ચક્ષુદાન : દેહ / ત્વચાદાન : અવયવદાન :

પ્રાર્થના રાખેલ નથી

નામ	ઉંમર	ગામ	હાલે
ચંદ્રકાંત દામજી રવજી છેડા	૭૫	લાયજા	લોઅર પરેલ
અમૃતબેન કુંવરજી ઉકેડા બાયડ	૭૭	ગુંદાલા	ઘાટકોપર
શીતલ કલ્પેશ દેવરાજ સાવલા	૪૨	મોથારા	હેદરાબાદ
કુ. મનીષા કલ્યાણજી દામજી શાહ/સંગોઈ	૪૯	લાખાપુર	બોરીવલી
જેઠીબેન વેલજી મેઘજી હરિયા	૭૭	વરેડી મોટી	ગોરેગામ
મા. સુશીલાબેન પ્રેમજી હધુભાઈ છેડા	૮૭	બિદડા	મુલુંડ
મા. સરલાબેન કુમુદચંદ્ર ચાંપશી છેડા	૯૬	પત્રી	ચર્ચગેટ
રમેશ કુંવરજી રામજી દેઢિયા	૭૪	ગુંદાલા	કલ્યાણ
ભાઈલાલ કુંવરજી ખુશિયા	૭૯	નાની તુંબડી	ન્યૂ જર્સી
જયંતીલાલ કુંવરજી મેઘરાજ નંદુ	૮૪	વાંઢ	ડોંબિવલી
પ્રવીણ શામજી દેવજી નિસર	૮૩	વડાલા	ઘાટકોપર
ગં.સ્વ. વેજભાઈ કેશવજી દેશર મામણિયા	૮૮	કપાયા	કાંદિવલી
નેમજી પોપટલાલ ડુંગરશી સાવલા	૮૬	સમાઘોઘા	વિલે પાર્લે
નાનાલાલ હીરજી દેવશી સતરા	૭૨	ગુંદાલા	ગાંધીધામ
ગંગાબેન દામજી મેઘજી સાવલા	૭૭	દેવપુર	સાંતાકુઝ
તલકશી ગાંગજી કુંવરજી ગાલા	૭૯	સમાઘોઘા	ચેન્નઈ
તેજશી આણંદજી નયુ રાંભિયા	૭૯	ગોધરા	વિરાર
હંસાબેન ઠાકરશી મુરજી દેઢિયા	૮૧	નાની ખાખર	ઘાટકોપર
નવીનચંદ્ર શામજી નાગશી દેઢિયા	૮૧	નાની ખાખર	મુલુંડ
કુંવરજી ખીમજી હંસરાજ છેડા	૮૪	કપાયા	ભાંડુપ
ઝવેરચંદ હીરજી પ્રેમજી શાહ / ગડા	૭૧	કોડાય	મલાડ
તલકશી રાઘવજી હંસરાજ છેડા	૮૨	રતાડિયા ગણેશ	કાંદિવલી
ધીરજલાલ કાનજી વીજપાર ધરોડ	૮૫	પત્રી	ઘાટકોપર

નામ	ઉંમર	ગામ	હાલે
વલ્લભજી ગોવર જેઠા ખુશિયા	૮૬	બેરાજા	કાંદિવલી
વીણાબેન જયંતીલાલ વેલજી નિસર	૪૭	લુણી	ડોંબિવલી
અ.સૌ. રશ્મિ ડો.ગોવિંદ લક્ષ્મીચંદ વિસરિયા	૬૯	બાડા	ચેમ્બુર
મણિકાંત પ્રેમજી રતનશી કેનિયા	૮૪	મુંદ્રા	મુંદ્રા
મા. સુંદરબેન ભવાનજી દેવશી ગાલા	૮૫	છસરા	દાદર
વિસનજી જેઠા ગાંગજી દેઢિયા	૮૨	બિદડા	બોરીવલી
કેશવજી દેવજી કાનજી દેઢિયા	૭૫	નાંગલપુર	ડોંબિવલી
મા. વેલભાઈ ખીમજી વીરજી સાવલા	૯૯	ડેપા	દહિસર(૨૯૯)
મા. ભાનુમતી રામજી વેરશી હરિયા	૮૭	બાડા	મુલુંડ
નેમજી રવજી વરજાંગ મારુ	૮૯	નાના ભાડિયા	ભાઈદર
મા. જયાબેન બાબુભાઈ ઉમરશી ગાલા	૯૫	મોટા આસંભિયા	ઘાટકોપર (૧૧૯)
નીતિન હેમચંદ કેશવજી ફુરિયા/શાહ	૭૨	બિદડા	થાણા
મંજુલાબેન હરખચંદ ખીમજી સતરા	૭૦	ગુંદાલા	નાલાસોપારા
ટોકરશી શિવજી ખેરાજ સાવલા	૯૦	નવાવાસ	કાંદિવલી
અરવિંદ સુંદરજી પચાણ હરિયા	૬૮	હમલા મંજલ	મલાડ
દામજી મેઘજી મણશી રાંભિયા	૭૯	ગુંદાલા	બોરીવલી
ટેકચંદ ખીમજી શામજી ગડા	૭૭	મોટી રાયણ	મલાડ
મા. જવેરબેન નાનજી લધુ લાપસિયા	૯૧	કુંદરોડી	ગોરેગામ
યમીત મણિલાલ રવજી ધરોડ	૪૬	મોખા	મલાડ
ભાવિન નવીનચંદ્ર તેજશી શાહ / સોની	૫૧	વડાલા	ભાઈદર
રમેશ હરશી નાનજી વીરા	૬૦	દેશલપુર	સુરત
દેવકાંબેન વિસનજી ગાંગજી નાગડા	૮૦	નરેડી	ઘાટકોપર
અ.સૌ. જ્યોતિ સૂર્યકાંત દામજી કક્કા	૬૭	બેરાજા	મુલુંડ

નામ	ઉંમર	ગામ	હાલે
કિરીટ વેલજ ખેરાજ શાહ (ગડા)	૭૨	મોટા લાયજા	બોરીવલી
અ.સૌ. નિર્મલાબેન મણિલાલ કુંવરજી ગોગરી	૭૪	બારોઈ	મુલુંડ
મનસુખ વસનજી લખમશી છેડા	૭૨	મોટા લાયજા	વરલી
કેસરબેન (તલવાણાનાં ગંગાબાઈ લાલજી	૭૮	તલવાણા	કાંદિવલી
રવજી હરિયાની સુપુત્રી)			
ઝવેરબેન ઝવેરીલાલ શવજી છેડા	૮૯	મોટા આસંબિયા	કોપર ખેરણે
કિરણકુમાર મગનલાલ વીરજી ગંગર	૬૪	બિદડા	સાયન
મણિલાલ કલ્યાણજી નરશી દેઢિયા	૭૫	કોડાય	કાલાચૌકી
અ.સૌ. મંજુલાબેન લક્ષ્મીચંદ મગનલાલ સંગૌઈ	૭૭	નાગલપુર	દાદર
શામજી વીરજી ગડા	૮૫	શેરડી	ડોંબિવલી
હેમલતા માવજી પાલણ સાવલા	૭૨	નાના રતડિયા	ફોર્ટ
મા. મીનાબેન મુલચંદ નાનજી ગડા	૭૪	રાયણ	કાંદિવલી
અ.સૌ. દમયંતી લખમશી શિવજી નાગડા	૭૫	ચાંગડાઈ	ભાંડુપ
લક્ષ્મીબેન પોપટલાલ વેલજી સાવલા	૮૧	સાડાઈ	ભાંડુપ
અ.સૌ. દિના મહેન્દ્ર મગનલાલ કેનિયા	૫૫	બારોઈ	વડોદરા
મા. મંજુલાબેન રાઘવજી રતનશી ગડા	૮૨	ચિયાસર	ડોંબિવલી
પ્રવીણચંદ્ર શામજી શિવજી હરિયા	૮૫	ગોધરા	ચુનાભટ્ટી
પ્રાર્થના રાખેલ છે			
મયુર પ્રેમજી લાલજી ગાલા	૫૮	કોડાય	વિલે પાર્લે
લક્ષ્મીચંદ કુંવરજી ઉકેડા ગોગરી	૭૨	કપાયા	ડોંબિવલી
કાંતિલાલ લીલાધર કુંવરજી પાસડ	૫૬	શેરડી	કલ્યાણ
મણિબેન મણિલાલ રામજી ગાલા	૭૬	દેવપુર	ગોવાલિયા ટૅક
ગાંગજી રતનશી લખમશી ગાલા	૮૦	કપાયા	બોરીવલી
મા. પ્રભાવતીબેન રામજી હંસરાજ ગાલા	૮૬	સમાઘોઘા	ઘાટકોપર
હેમલતા લક્ષ્મીચંદ ખેતશી રાંભિયા	૭૭	ગુંદાલા	મલાડ
મા. નવલબેન વિસનજી દેવરાજ નાગડા	૮૯	વિઠ	ઘાટકોપર
સાકરબેન માવજી લખમશી દેઢિયા	૮૪	પ્રાગપુર	થાણા
જશુબેન જયંત લક્ષ્મીચંદ શાહ	૬૩	રાયણ	ઘાટકોપર
હરીશ (પત્રીનાં શાંતાબેન વેલજી	૭૧	-	મુલુંડ
ધરમશી સાવલાના જમાઈ)			
કીર્તિ લીલાધર દેવજી વીરા	૭૧	મેરાઈ	મુલુંડ

નામ	ઉંમર	ગામ	હાલે
પ્રાર્થના રાખેલ છે			
પ્રભાબેન રમણીકલાલ રતનશી ભેદા	૭૨	પ્રાગપુર	પનવેલ
ઝવેરચંદ દેવજી હીરજી દેઢિયા	૮૬	ગોધરા	માટુંગા
રતનબેન તલકશી ખેરાજ ગાલા	૮૬	નરેડી	ઓરીસા
જીવરાજ ધનજી ઉમરશી મારુ	૯૨	ચિયાસર	માટુંગા
વિનય નવીનચંદ્ર ઠાકરશી છેડા	૪૪	બગડા	ભાયખલા
તારાબેન વસંતલાલ ભવાનજી ગાલા	૮૦	સાડાઈ	ડોંબિવલી
અ.સૌ. પારુલ કેતન વલ્લભજી વીરા	૬૩	દેશલપુર	વિલે પાર્લે
વિસનજી લીલાધર શામજી વીરા	૮૪	દેવપુર	અંબરનાથ
ધનજી શામજી ખેતશી સાવલા	૮૫	હાલાપુર	મુલુંડ
જયંતીલાલ જીવરાજ મેઘજી ગાલા	૯૦	ભુજપુર	વિલે પાર્લે
મા. કસ્તૂરબેન કાનજી ધનજી દેઢિયા	૯૦	કારાઘોઘા	ભાયખલા
હંસરાજ ભોજરાજ માલશી બુરીયા	૭૬	મનકરા	થાણા
જયંતીલાલ લાલજી મેઘજી ગાલા	૭૬	સાડાઈ	મલાડ
લક્ષ્મીચંદ મુરજી લાલજી પાસડ	૮૫	શેરડી	અંધેરી
ભાવના ધીરજ માવજી છેડા	૬૧	ડેપા	જોગેશ્વરી
દિનેશ કિશોર જીવરાજ દેઢિયા	૭૩	કોટડી (મહા)	વિલે પાર્લે
પુષ્પાબેન તલકશી દેવજી દેઢિયા	૯૪	નવાવાસ	મલાડ
રમણીકલાલ દામજી લાલજી સાવલા	૭૭	મોથારા	અમદાવાદ
મા. વિજયાબાઈ મુરજી માવજી ગાલા	૮૪	ડુમરા	હૈદરાબાદ
લક્ષ્મીચંદ લાલજી જેઠુ કુરિયા	૮૬	બિદડા	ચેમ્બુર
અ.સૌ. લક્ષ્મીબેન દિલીપ રતનશી મારુ	૬૩	ચિયાસર	મુલુંડ
વસનજી ડુંગરશી મુરજી શેઠિયા	૮૦	કારાઘોઘા	શિવાજી પાર્ક
ધીરજ દેવજી ગોવર રાંભિયા	૭૫	તલવાણા	દાદર
વિસનજી ભાણજી ટોકરશી છેડા	૯૧	વાંકી	ગ્રાન્ટ રોડ
સુરેશ ધારશી ખીંચશી વિક્રમાણી	૪૯	કોટડા રોહા	મલાડ
મા. ભાનુમતીબેન ડુંગરશી સોજપાર ગડા	૮૯	ભુજપુર	અંધેરી
લાલજી રામજી વાલજી સાવલા	૭૧	સુવઈ	દાદર
કાળધર્મ પામેલ છે.			
પૂ. સુવિધિબાઈ મહાસતીજી	૮૩		

Thermal & Fire Safety Solutions

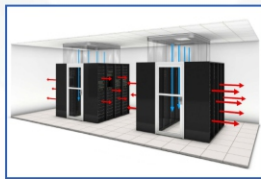
We offers advanced Thermal & Fire Safety Solutions designed to safeguard commercial and industrial facilities with proactive climate control and life-critical fire protection systems. From precision thermal management for critical tech spaces to integrated fire detection, alarm, and suppression systems, our solutions ensure your environment stays cool, compliant, and safe. We also provide office hardware such as printers and scanners to support everyday business productivity as part of complete infrastructure enablement.

Our Solutions & Services

Thermal & Precision Cooling Systems

Precision air cooling, in-row & close-coupled systems

Airflow Management & Containment Solutions

Hot/Cold aisle containment, airflow management & sealing strategies

Chiller Plants & HVAC Integration

Chilled water systems, HVAC & VRV/VRF integration for critical facilities

Chiller Plant Monitoring & Management Solution

Environmental, thermal & power monitoring; dashboards & analytics

AI / High-Density Liquid Cooling

Direct-to-Chip Liquid Cooling, Coolant Distribution Units (CDU), Immersion & Advanced Liquid Cooling Options

Fire & Safety Systems

Fire Detection systems / Gas Suppression Systems / Sprinkler & Hydrant systems / Fire Safety equipment

Business Benefits

Enhanced Safety

Early fire detection and response systems reduce risk to life and property.

Temperature Control

Precision thermal solutions protect critical equipment from heat stress.

Regulatory Compliance

Installed systems meet safety standards and building codes.

Operational Continuity

Minimizes downtime from fire incidents and environmental stress..

श्री क.वि.ओ. सेवा समाज

संस्थानी विविध प्रवृत्तियो

PAGDANDI

If undelivered, please return to

To,

Shri K.V.O. Seva Samaj

Shri C. V. O. D. Jain Mahajanwadi,
99/101, Keshavji Naik Road, Mumbai - 400 009.
Tel. : 022 2371 4674 / 4961 4242 / 4343
E-mail : ksevasamaj@gmail.com
Website : www.kvoss.org